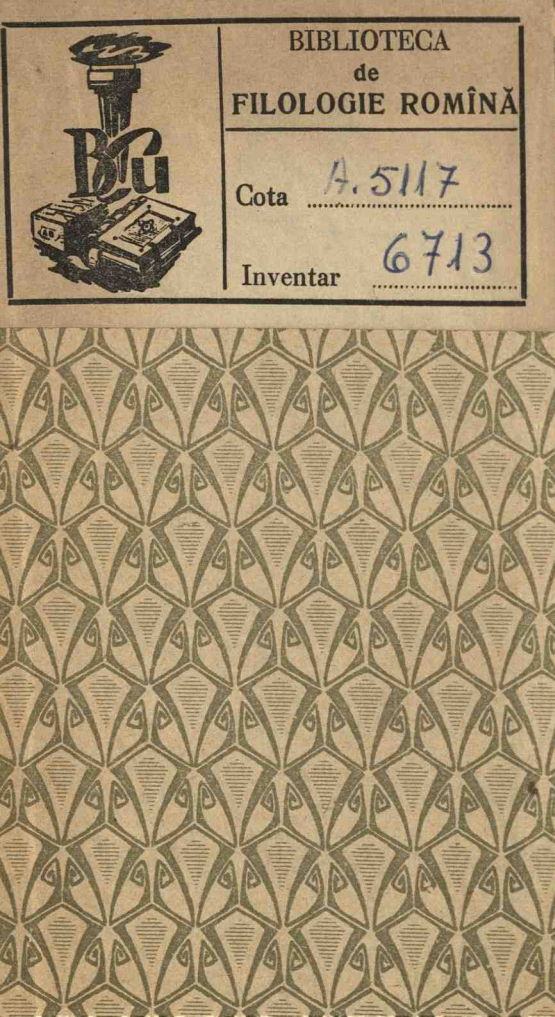

BIBLIOTECA
de
FILOLOGIE ROMÎNĂ

Cota A. 5117

Inventar 6713

BIBLIOTECA PENTRU TOȚI

No. 202–203

Facultatea de Filosofie și Litere
BIBLIOTECA
București

DIMITRIE BOLINTINEANU

A. 5117

MANOIL

6713

BUCUREȘTI

EDITURA LIBRARIEI LEON ALCALAY
No. 37 — CALEA VICTORIEI — No. 37
1903

Tip. Eminescu

Următor hotărîreĭ ce am luat cînd mi s'a încredințat direcțiunea „Bibliotecei pentru toți", de a publica cît maĭ multe din lucrările scriitorilor romînĭ, vechĭ și modernĭ, publicăm acum acest roman.

Dintre cele două romane ale luĭ Dimitrie Bolintineanu, carĭ amîndouă pe lîngă multe calităților aŭ și defecte, acesta ni se pare a fi cel maĭ de seamă, a se susține maĭ legat în cele două părți ale sale și, înainte de toate, a fi maĭ potrivit cadruluĭ bibliotecei noastre.

Manoil *a fost scris cu cîți-va anĭ înainte de* Elena, *în timpul exiluluĭ autoruluĭ, în epoca din care aŭ rămas cele mai bune lucrărĭ ale luĭ Bolintineanu.*

Cititorul Bibliotecei pentru toți *nu se va opri, de sigur, asupra defectelor ce acest roman conține;* Manoil *are părți carĭ îl fac și maĭ interesant azĭ, cînd societatea noastră nu maĭ seamănă aproape de fel cu cea de'naintea luĭ 1855, cînd ființe de felul eroului romanuluĭ acesta nu maĭ*

egoistă, de și poate cele petrecute la Petreni *și în* București, *par'că maĭ lasă romanuluĭ o oare care umbră de actualitate.*

Manoil *a fost publicat pentru întîĭa oară la 1855, în „Romînia literară", foae ce apărea la Iașĭ (Tipografia Franceso-Romînă) sub direcțiunea luĭ Vasile Alecsandri, și apoĭ, peste cîțĭ-va anĭ, într'un volum devenit acum foarte rar.*

Noĭ am întrebuințat, pentru ediția Bibliotecei pentru toțĭ, *textul publicat în «Romînia literară».*

A. A. D.

MANOIL

PARTEA I

Iubite B.,

De cîteva zile mă aflu la Petreni, moșia d-luĭ N. Colescu. Ah! iubitul meŭ, ce locurĭ minunate! ce plăcere a lăcui în sînul munților, departe de deșertăciunile omenești! cum cugetul se înnalță maĭ presus de lumea de argil, în acest templu Dumnezeesc! cum toate simțurile se află într'o mirare neîncetată! cum inima se simte tînără și curată ca profumul suav al cascadelor!... Fermecul natureĭ ne îndumnezeește și invită inimile la amor. Numaĭ între oamenĭ omul se face aspru; numaĭ între oamenĭ răsbunarea rădică brațul a lovi!... In lumea deșartă în care am trăit, nu era un singur minut în care să nu fiŭ în ceartă cu ur-

sita vieţiĭ mele. Aice, la vederea acestor locurĭ, de cîte orĭ nu mĭ-am înălţat inima maĭ presus de lanţul deşărtăciunilor omeneştĭ; de câte orĭ uitînd relele omenirii, am îmbrăţişat'o cu lacrime!....

Dar societatea de femeĭ frumoase şi spirituale întru care mă aflu, adaog fermecul acestuĭ loc încîntător! Ce femeĭ! ce vieaţă dulce!... Ah! bunurile vieţeĭ nu cunoscusem pînă aice şi ades ziceam în mine: am trăit şi traiul este amar!... Ce vreĭ, dragul meŭ? eŭ nu cunoşteam ce fericire gustă acela care are o familie: pîn'a nu mă naşte, moartea a secerat pe tată-meŭ; pîn'a nu cunoaşte lumea, maĭcă-mea s'a dus după tatăl meŭ; am trăit şi am crescut pînă la vîrsta aceasta, străin ca un copil picat din lună.

Astăzĭ, am găsit vieaţa intimă, familia... căcĭ trebuĭe să ştiĭ, aicĭ sînt în familia mea. D-l N. Colescu, mă iubeşte ca pe copilul seŭ; femeile mă resfaţă... Smărăndiţa, soţia D-luĭ N. Colescu, mă chiamă *poetul eĭ favorit*... de multe orĭ *copilul seŭ*!... Are douăzecĭ şi cincĭ de anĭ şi este un tip de frumuseţe; fără exagerare, o frumuseţe rară, dar seamănă cu o floare ce în dimineaţa vieţeĭ sale se înclină melan-

colică!... un suflet plin de blândețe; o inteligență superioară; multe cunoștințe, maĭ ales pentru o damă din timpul și țara noastră! Nu sînt mare cunoscător în femeĭ, dar Smărăndița mi se pare femeea ce am visat.

D. N. Colescu este boer mare. Nu are nicĭ spirit, nicĭ învățătură; asemine el n'are voință, și maĭ ales pe lîngă soția sa; dar are bună judecată și inima îngerească.

Zoe este nepoată Smărăndițeĭ: o copilă de cincĭsprezece anișorĭ; chipul mătușe-seĭ, dar strălucitor de frăgezime. Aĭ asemăna-o cu un bobocel de roză pe care fluturiĭ încă nu'l bagă în seamă; plină de spirit și de inimă...

Mărioara este o amică a Smărăndițeĭ: o fată de boer mare, de 18—20 de anĭ; nu este prea frumoasă, dar drăgălașă ca luna luĭ Maiŭ!... vorbele eĭ răsună ca o muzică sublimă; ideile cele maĭ comune în gura eĭ se îndumnezeesc!

Duduca este cu totul altceva; e o fată de cincĭzecĭ de anĭ, rămasă nemăritată; un lucru ridicol atît pentru spiritul cît și pentru fizicul eĭ. Cu toate aceste are inimă. Natura face une-orĭ cîte o compensație;

acolo unde nu este spirit, este inimă; acolo unde nu e frumusețe, este spirit.

Această duducă—după cum îmĭ spune D-l N. Colescu—de la vîrsta de 16 anĭ pînă astăzĭ, visează un bărbat!... dar ceva perfect, ideal, ca Făt-frumos cel din basne. In tinerețile sale, maĭ mulțĭ, atrașĭ de fermecul averiĭ eĭ, îĭ ceruseră mîna; ea nu voi pe nicĭ unul, fiind-că nicĭ unul nu se asemăna cu idealul visèlor sale. Maĭ tîrziŭ nime nu se arătă! Atuncĭ, duduca plecă în străinătate să găsească vre-un conte saŭ baron scăpătat să împarță cu dînsul averile și inima sa; dar peste doĭ anĭ, se reîntoarse earășĭ singură. In timpul ocupațieĭ Prințipatelor, inima eĭ bătu, doar o va cere vre-un ofițer; însă nicĭ macar un doboșăr nu o ceru!... cu toate aceste, ea tot așteaptă un soț. O femee ce nu află pe nimene în lume care să vrea să se lege de ursita eĭ, trebue să sufere; această suferință o face rea; dar duduca, din contra, pare firește voĭoasă... poate că speranța, ce nu a lăsat'o încă, face acest efect asupra caracteruluĭ seŭ.

Eŭ însă petrec cu duduea foarte bine; ea se crede literată pentru că a cetit tot ce s'aŭ tipărit prin «Curierul romînesc» și

prin «Curierul de ambe sexe»; știe de rost toate versurile vechĭ și nouă; cîntă toate cîntecele, cu toate că glasul eĭ nu este prea încîntător. Ea este aceĭa ce zic Francezii un adevărat bas-bleu.

Iți scriŭ din camera mea ce dă asupra grădineĭ, pe o masă încărcată de cărți de tot felul... Dulcele profum al florilor și al rîuluĭ intră în cameră și mă îmbată; stelele sclipesc voĭoase în spațiul curat al ceruluĭ, ca bucuriea în inima mea, și seamănă, într'un minut de voluptate cerească, să se cufunde unele într'altele!... Privighetoarea cîntă la ferestrele mele, îngînată de dulcea murmură a rîuluĭ și a șipotelor! Ah! cum totul e voĭos și fericit în jurul meŭ!... pentru ce numaĭ eŭ sînt neodihnit?... nu știu ce am căcĭ viitorul mă înspăimîntă!...

2 Maiŭ.

Astăzĭ D-l N. Colescu îmĭ zise să rămăiŭ tot deauna cu dînșiĭ și să nu fac nicĭ o deosebire de familia sa și a mea, dîndu'mĭ cuvinte că este dator să facă tot pentru mine, căcĭ am talent și trebuĭe să lucrez ca să daŭ limbeĭ romînești o vînă de vieață literară. Mi-a zis că i se rupe inima cînd vede la popoarele străine înflorind fru-

moasele arte și literatura, ĭar la noĭ nimic, nimic!... aceste sînt vorbele sale.

D-l N. Colescu este romîn bun. Bătrînii noștri eraŭ maĭ bunĭ decît noĭ, maĭ romînĭ. Noĭ ne-am germanizat, franțizat; știm maĭ multe decît eĭ, dar nu maĭ sîntem romînĭ! O! patria mea! amorul tăŭ se va stinge pînă în sfîrșit în inimile fiilor teĭ?...

Astă dimineață, preumblîndu-mă prin grădină, întîlniĭ fără veste pe Mărioara. Nu'ți poți închipui ce efect mĭ-a făcut această întîlnire! Voĭam să intru în chiosc (pavilion) spre a mă deda meditațiilor mele; am găsit-o acolo ocupată cu compunerea uneĭ ghirlande de floricele de curînd culese. După ce'mĭ făcuĭ reverința, mă întrebă dacă ghirlandele vre odată m'aŭ încîntat?... eŭ nu'ĭ putuĭ răspunde căcĭ gura mi se închisese... Ea se roși și, voind să'mĭ ascundă rumeneala, eși repede din chiosc săltînd prin grădină ca o gazelă!...

3 Maiŭ

Astăzĭ în chiosc am găsit toată societatea damelor despre care ți-am vorbit. Maĭ era încă și Andreĭ, vechiul nostru camarad, carele s'a însurat cu Elena, sora Smărăndițeĭ. Andreĭ, cum îl știĭ, tăcut, se-

rios, dar loial. Elena frumoasă și amorată de bărbatul săŭ. Toată societatea vorbĭa, rîdea, cînta, totul însufla fericire și bucurie.

Mărioara în acest amestec, trecînd pe lîngă mine, îmĭ recită o strofă din poeziile luĭ Bolintineanu:

Eațĭ harpa de aur, poetule june!
Și cîntă căcĭ ochi'mĭ de lacrimĭ sînt plinĭ
Și pentru aceasta pe fruntea'țĭ voĭŭ pune
Ghirlandă de crinĭ.

Puteam eŭ, cu timiditatea mea să răspund ceva? Știĭ, amice?... poetul se găsește uneorĭ în poziția cea maĭ nenorocită în societate: se vede astfel osîndit, încît trebuĭe să facă saŭ figură de nătărăŭ saŭ de impertinent.

Voiĭ a întrerumpe pe Mărioara; atunce îĭ ziseiŭ: Ierĭ m'aĭ întrebat dacă ghirlandele vre odată m'aŭ încîntat?... să'țĭ arăt un vers făcut de un amic al meŭ asupra acestuĭ sujet.

Duduca, cum văzu că scot hîrtia din buzunar, sări de se puse lîngă mine, învitînd toată adunarea a mă asculta. Toțĭ mă încungiurară și eŭ cetiĭ:

O ghirlandă'mĭ trebuĭ mie
Ca să pot să maĭ trăesc,
Să maĭ viŭ la veselie

Şi vieaţă să simţesc;
Dar ghirlandă împletită
De fecioare voesc eŭ,
Căcĭ mĭ-e inim'amorţită
Şi chĭar seacă'n peptul meŭ.
Cine poate a mĭ-o da
Căcĭ eŭ dulce-ĭ voĭu cînta?

— Curioasă idee! zise duduca; ce aŭ poeţiĭ, nu ştiŭ, că tot ghirlande de fecĭoare visează eĭ. —Şi încă tinere. îĭ respunseĭu eŭ.—Oh! matia-mu! zise duduca care ştiea greceşte.

Copiliţe tinerele,
Ce tot staţĭ şi vă gîndiţĭ?
Adunaţĭ la floricele
Şi ghirlanda'mĭ împletiţĭ.
Pîn'ce cîmpul e în floare
De amor încununaţĭ!
Căcĭ ca mîine floarea moare
Şi de dor o să oftaţĭ,
Şi cînd florĭ nu ve-ţĭ afla,
La ghirlande veţĭ visa.

— Asta'ĭ maĭ puţin de cît nimică, zise duduca.—Ba e prea bine, zise Mărioara.

Iute, iute, copiliţe,
O ghirlandă'mĭ împletiţĭ,
Cu-ale voastre dulcĭ guriţe
Nodurile le uniţĭ.
Pe copilul cel zburdatic
Ce amor lumea'l numi,
Cu un cîntic nebunatic
Il voiŭ face a veni.

Voĭ ghirlanda îmĭ veţĭ da
Și eŭ vouă voiŭ cînta.

— Poetul cade în mitologie, zise duduca.
— Nu e nicĭ cum prozaic, zise Maria.

Lăcrămĭoara vă zimbește
Lîng'un trist *nu mă uita*.
Ochĭul care le privește
Face minte'a cugeta.
Prin somn nu vi se arată
Nicĭ o umbră de amor?
Aŭ nu'ĭ timpul ca să bată
Peptul vostru simțitor?
A! cînd florĭ nu veţĭ afla
Și amorul va sbura.

— Tot amor și ĭar amor! zise duduca.

De simțiţĭ vre o durere
Lăcrămĭoare adunaţĭ.
De vă trebuĭ mîngîere
La nu-mă-uĭta cătaţĭ.
O durere cît de mare
Lăcrămĭoarele alin.
Nu-mă-uĭta dulce pare
Sufleteler ce suspin.
Vă grăbiţĭ a le-aduna
Căcĭ ca mîĭne nu le-ţĭ afla.

— Cred și eŭ, dacă le-a bate bruma! zise duduca. Toţĭ rîseră la esclamația aceasta.

Maĭ luaţĭ și viorele,
Maĭ luaţĭ și crinișorĭ;
Luaţĭ roze, micșunele,

Luaţĭ fel de fel de florĭ
Şi cîntaţĭ cu veselie
La ghirlandă împletind,
Căcĭ ca mĭĭne, cine ştie!
Nu vă voĭu vedea zimbind.
Şi cînd voĭ veţĭ înceta,
Vaĭ! şi eŭ n'oĭu maĭ cînta.

Mărioara şi cu Zoe, îndemnate de Smărăndiţa, îmĭ aduseră în triumf o ghirlandă. Duduca, puindu-se între ele:— Iaca ghirlanda care'ţĭ trebuĭe!

— Dar daţĭ-o autoruluĭ, ziseĭ.

— Ce! nu e de D-ta făcut versul acesta?

— Nu! Autorul este la Moldova. Numele luĭ, Sion.

— Sion? acest nume adevărat este? uniĭ cred că e un nume fictiv, un ideal.

— Ba foarte adevărat. Eŭ îl cunosc din corespondenţă, şi am o mare simpatie pentru el. Are talent acest tînăr, dar pătimeşte de două boale ca şi mine, de neavere şi de lene. Altfel ar avea şi nume maĭ mare, şi ar şi lucra maĭ mult.

Pe cînd ne ocupam de critica luĭ Sion, iată că veni la noĭ şi Alexandru C... El are o moşie în vecinătate şi e încîntat tot deauna de frumuseţile, spiritul, averea şi nobilimea sa; tot dorul săŭ pare a fi să'l cunoască lumea ca un don Gĭuan-romînesc!

In politică este legitimist saŭ partizan al luĭ Enric V pe care nicĭ odată nu l'a văzut; are o metodă cu totul originală de a se reproduce în lume: cu boerinașiĭ de pe la țară vorbește himie și fizică; ĭar aceștĭa ne înțelegînd nimică și ne voind să o arate, îĭ daŭ tot deauna dreptate. Smărăndița îl întrebă ce'ĭ fac surorile?... el răspunse că peste curînd are să le calugărească, căcĭ crescînd în mînăstire de micĭ, nu vor să maĭ trăească în lume.

8 Maiŭ

Știĭ tu pentru ce această Mărioară este tot deauna în închipuirea mea? Ți-e dragă, îmĭ zicĭ... Eŭ să iubesc! o, nu!... Este scris ca să nu cunosc acest simțimînt; inima'mĭ e mută, spiritu'mĭ rîde de orĭ-ce patimă de natura aceasta. Cum voiŭ iubi eŭ, eŭ carele mă îndoesc de orĭ ce iubire! Pentru mine o femee este un lucru ne înțeles: amorul trece la ea ca un vis; în ceea ce'ĭ e drag, ea pe sine se iubește. Omul pentru dînsa este o mirază ce face să se prețuească meritele eĭ; fără acest interes, ea nu ar iubi; în scurt egoismul personificat, — ĭată cum înțeleg eŭ o femee.

Apoĭ este altă întrebare: dacă această

Mărioară ar iubi, pentru ce să mă iubească pe mine, și nu pe altul? Fără stare, fără nume, scos afară din legile societăţiĭ; — ceva care face să zîmbească oameniĭ la numele meŭ... Cele ce'ţĭ scriŭ sînt triste, dar sînt adevărate!...

8 Maiŭ

Mărioara a plecat cu tată-seŭ, duduca și Alexandru C... Peste cîteva zile se vor înturna. Alexandru se urcă în trăsura eĭ;... el mi se pare prea ocupat de dînsa.

11 Maiŭ

Fără să'mĭ fie dragă, gîndesc ne încetat la dînsa... această gîndire îmĭ face răŭ!... m'am făcut nesuferit, tăcut... Cînd sînt în societate, voĭŭ să fiŭ singur; singur, doresc societatea!.... adesea părăsesc casa.... ochi'mĭ rătăcesc pe cîmpiĭ și se opresc asupra tuturor trăsurilor ce trec... Erĭ după plecarea Mărioareĭ, zăriĭ o trăsură în depărtare... mi se păru că este a eĭ;... alerg înainte... iluziune!... un postaș se înturna cu caiĭ fără trăsură!... atuncĭ mă îndreptaĭ către un sat așezat în culmea dealuluĭ!... O poziţie desfătătoare! O dumbravă de mesteacănĭ formează poarta acestuĭ raiŭ

pămîntesc. Mă rătăcisem printre aceștĭ arborĭ de argint carĭ, încununațĭ cu ramurĭ de smarald, îșĭ perd picĭoarele într'un tapet de iarbă împestrițat cu miroase de florĭ.

Acolo, la picĭorele uneĭ măgurĭ, dintr'o stîncă de pĭatră curge o apă rece și limpede ce împărțindu-se în maĭ multe rîulețe se perde în ĭarbă murmurînd. Iată o țărăncuță cu o cofă pe umere: bălae și rumenă ca o roză sălbatică, plină de frăgezime și de sănătate; avea o talie elegantă; păru-ĭ gălbior, des și încrețit, împletit în două coade lungĭ, se cobora de sub năframa-ĭ albă ce flutura pe capu-ĭ sărutat de vîntulețe. Doŭe zevelcĭ roșiĭ, cu felurite florĭ, o copereaŭ peste cămașa-ĭ albă, de la mijloc în jos. Doĭ ochĭ albaștri coperiți de gene lungĭ și aurite... iată chipul eĭ. Indată ce mă zări, stete și lăsă cofa cu apă jos.

— Pentru ce te-aĭ oprit? o întrebaĭ eŭ.

— Este obiceĭu de la bătrînĭ, îmĭ răspunse copila, cînd trece un călător, să stăm dacă venim de la fîntînă.

— Dacă este așa, dă'mĭ să sorb și eŭ din astă cofă. Cum te chĭamă?

— Tudora.

Copila ridică vasul pînă în dreptul buzelor mele și lăsă ochiĭ în jos. Pe cînd beam apă, ochiĭ meĭ întîlniră pe aĭ săĭ ce'ĭ ridicase. Ea văzu și roși.

— Aĭ părinți?

— Am un tată bătrîn.

— Colo în sat?

— Ah! zise copila, pînă erĭ, dar astăzĭ...

— Astăzĭ, ce?

— L'aŭ închis la sub-cîrmuire ca să dea arendașuluĭ patru sute de leĭ ce ĭ-ar fi dator.., după ce ĭ-a vîndut tot, pînă și ferul plugului!... Eĭ, boĭerule, nu este dreptate pe pămînt!... Am fost și m'am rugat de sub-cîrmuitor să'ĭ dea drumul ca să poată munci și plăti cu încetul; sub-cîrmuitorul se vede om bun, dar mĭ-a zis că sînt alțiĭ care nicĭ pe el nu'l lasă să mă asculte. Mĭ-a zis să mă rog de proprietarul moșieĭ... M'am rugat.., dar îmĭ crapă fața de rușine cînd gîndesc ce mĭ-a zis!... oh! oh! nelegĭuiți sînt uniĭ oamenĭ!

La aceste vorbe, vruĭ să'ĭ daŭ baniĭ ce'ĭ trebuĭa; dar nu aveam asupră'mĭ.

— Unde șezĭ o întrebaĭ.

— Cea d'intîĭ casă din sat, la stînga.

— Fiĭ mîĭne acasă. Pe la amĭază-zi îți voĭu aduce baniĭ.

— Vreĭ să rîzĭ? îmĭ zise ea.

— Nicĭ decum, drăguță. Un creștin bun trebuĭe să facă bine. De și nu sînt prea bogat, dar acest bine ți'l pot face fără să mă sdruncin și fără să'ți cer nicĭ o slujbă. Fiĭ sigură, miĭne viŭ.

— O Dumnezeule! strigă ea încrucișîndu-și mîĭnile și uĭtîndu-se la cer. Așa dar tot sînt oamenĭ bunĭ pe pămînt! Eŭ, domnule, vezĭ d-ta, sînt o fată proastă; nu știŭ să vorbesc, nu știŭ să'ți mulțămesc... Ea nu putu să urmeze: lacrimile o înecaseră.

Noĭ ne despărțirăm.

O Dumnezeule! pentru ce oameniĭ sînt așa de răĭ!

13 Maiŭ

— Știĭ ceva? îmĭ zise Alecsandru C. intrînd. Eștĭ drag Mărioareĭ.., numaĭ de tine vorbea. Să te văz!

— Să te văz pe tine, îĭ răspunseĭ.

— Pe mine? nu. Cu fetele îți perzĭ timpul numaĭ în bilete, ochĭade, suspine și vorbe dulcĭ; cel mult dacă ajungĭ să te capețĭ cu cîteva sărutărĭ fără rezultat. Eu unul sînt, cum zice vorba, pentru vînatul lesne: femeile măritate sînt patima mea... Dar fiind că este vorba de fete, apoĭ,

trebuĭe să ştiĭ că cunosc una, o mîndruliță, cum zice poetul Alecsandri:

Cu florĭ galbine 'n cosiță,
Cu florĭ roșiĭ pe guriță.

Asta, de și e fată, dar ese din categoria celorlalte: o țărăncuță, o fată sărmană, lesne de prins în lat, fără suspine și bilete. Miine saŭ poimîine am de gînd să șterg cel de pe urmă vers al poetuluĭ... înțelegĭ?

— Rușine și păcat!

— Sang-Dieu! Ascultă, părinte Doroteĭu! Ceĭ ce aŭ făcut legile, eraŭ maĭ învățațĭ de cît tine. Găsește'mĭ un singur paragraf într'o condică, unde legĭuitorul pedepsește fapta, cu bună învoeală făcută între doĭ, și care nu supără pe a doua persoană. Nu e vorba de nevrăsnicie, de silă, de înșelăciune, ci de bună învoeală. Vezĭ dar că nu es din spiritul legĭuitoruluĭ; cît pentru conștiință, asta e o marfă de care ușor mă pot desface. Eŭ nu maĭ sînt Alecsandru acela pe care'l cunoșteaĭ tu; cu toată ideea ce'ĭ fi avînd despre ușurința caracteruluĭ meŭ, am suferit multe de la oamenĭ. Cînd intraĭ în lume, credeam că am a face cu îngerĭĭ; maĭ tîrziŭ văzuĭu că mă înșelasem; lumea mi se arătă ceea ce era: o societate de nerozĭ și de tălharĭ.

Unii mă înșelară, alții mă disprețuiră!.... Atunci a trebuit să iau o rolă, și iată ce ziseĭ: oamenii sînt răĭ; dacă m'oĭu asemăna lor, voĭŭ merge înainte, și eĭ îmĭ vor întinde mîna; de nu, mă vor zdrobi. Intre aceste două alternative trebui să aleg. Mă făcuĭ ca ceĭlalți. Atunci veni rîndul meŭ. Oamenii mă înșelară, îĭ înșelaĭ și eŭ! mă disprețuiră, îĭ disprețuiĭ și eŭ. Ce necuvință vezĭ întru aceasta? Mi-am răsbunat! Răsbunarea este singura dreptate pe pămînt. Am fost drept. Oamenii nicĭ odată n'or fi maĭ bunĭ!... Cel ce are puterea în mînă și'ți vorbește de fericirea altora, te înșală! demagogul care strigă pe strade *dreptate*, te înșală! femeea ce'ți zice că te iubește, te înșală! cel ce'ți strînge mîna, te înșală; cel ce vorbește ca tine din vise și din morală, te înșală. Ce maĭ aștepți dar!

— Alecsandre! vorbeștĭ ca un om în ajunul de a se face tălhar saŭ de a'și curma vieața singur, însă sînt încredințat că aceea ce zicĭ este o glumă. Intr'un caz saŭ în altul, nu pot să'ți daŭ nicĭ un răspuns...

— Mergeți la stupină? zise Smărăndița ce intra în casă.

14 Maiŭ

Aĭ auzit, ĭubiţe B..., ce principiurĭ are acest Alecsandru? Sînt maĭ mulţĭ ca el aice; oamenĭ pentru care moral, onor, patrie, nimic sînt!... La dînsul aceasta nu vine din supărare, din suferinţă, precum zice el... ci din lipsa cunoştinţelor; felul cu care a espus aceasta, o dovedeşte curat.

Eŭ am dat braţul Mărioareĭ...; braţul eĭ pe braţul meŭ!... O fermec necunoscut!... Credeam că o să mor de mulţămire!... Nicĭ odată n'am văzut ceva maĭ graţios.

— Zoe mĭ-a zis că o să plecĭ la Italia, îmĭ zişe ea, adevăr e?... Cînd porneştĭ?

— Prea adevăr! peste o lună.

— Aşa curînd? Şi cînd o să te întorcĭ?

— Poate nicĭ odată.

— Nicĭ odată!... Dar părinţiĭ d-tale?

— Aŭ murit de mult timp.

— Dar ţara? Dar cunoştinţele?... Ştiĭ că este trist ceea ce zicĭ! Se vede că eştĭ poet.

— Poet? Iar această vorbă!.. In adevăr, trebue să mărturisim că bieţiĭ poeţĭ sînt răŭ înţeleşĭ în lumea aceasta. Poezia este luată de o uşurătate. Un adevăr în gura poetuluĭ, este o poezie; un simţimînt în inima luĭ, este o poezie! Eĭ nu pot să spue

nicĭ dorințele lor; nicĭ părerile lor... tot este poezie la eĭ...

— Vezĭ ce locurĭ frumoase! zise Mărioara zîmbind și schimbînd vorba, ca cînd înțelese de unde voeam să merg.

— Incîntătoare!... Sărmaniĭ poețĭ! Sînt luațĭ ca copiĭ!... Nu stiŭ dacă și d-ta nu facĭ parte cu ceĭlalțĭ?...

— Eŭ? nu; te încredințez.

— Apoĭ dar crezĭ că un adevăr în gura unuĭ poet este un adevăr ca în gura orĭ căruĭ om?

— De ce nu?

— Așa dar, dacă ziceam... Aicĭ buzele mele înghețară.

— Dacă îmĭ ziceaĭ... ce?

— Că'mĭ eștĭ dragă! îĭ ziseiŭ în sfîrșit.

— Tacĭ, tacĭ! îmĭ zise ea lovindu-mă cu mănușa peste gură.

Ajunserăm la stupină. Dumbrava era plină de albine. Stuparul, un bătrîn cu periĭ albĭ, ne eși înainte.

— Ce'ți fac copiiĭ? îl întrebă Doamna N.

— Numaĭ zece mĭ-aŭ rămas? răspunse moșul clătinînd din cap.

Domnul N. Colescu atunce voi să'mĭ arate cunoștințele sale despre fisiologia albinelor.

— Vedeţĭ, zise el, ſie ce stup are cîte o albină mare ce se chĭamă trîntor.... Aceasta nu ſace mĭere, dar cînd e vorba de mîncare el aleargă cel întîiŭ. Este o mare asemănare între albine şi oamenĭ: instrucţiile celor din urmă...

Un ţipăt ce scoase Mărioara, opri pe D-l Colescu de la istorisire...

— M'a muşcat de buze! strigă Mărioara.

— Muşcă căcĭ le bateţĭ; zise moşul.

— Eŭ numaĭ staŭ aice.

— Ah! cu ce plăcere aşĭ fi ſăcut ca păstorul antic care, sub cuvînt de a suge veninul ce o vespe infipsese în buza drăguţeĭ sale, se îmbăta de o lungă sărutare.

— Să mergem, zise D-na N. Colescu.

— Să mergem, zise boerĭul, supărat că n'a putut sfîrşi ştiinţificu'ĭ cuvînt.

— Sînt alte muşcăturĭ maĭ rele, dar acelea nu înspăĭmîntă, maĭ urmă D-nul N. Colescu, aruncînd o căutătură asupra luĭ Alecsandru.

Inţelegĭ tu ceva?

15 Maiŭ

Mărioara mă iubeşte; rîzĭ de mine cît veĭ voi... nu'mĭ pasă. Este adevărat că ţĭ-am scris că femeea este o egoistă..., dar ce

vreĭ? Egoismul este un bine mare pe pămînt; fără el, nu s'ar ţine rînduĭală lucrurilor; fără el, uniĭ, ca să facă plăcere altora, s'ar arunca în foc şi în apă!

O! dulce fericire! veĭ trece şi tu ca o lumină, într'această noapte ce este vieaţa mea, ca să facĭ şi maĭ amară rămăşiţa zilelor mele!...

16 Maiŭ

Voiŭ să'ţĭ scriŭ cîteva rîndurĭ comice. Astăzĭ, Smărăndiţa îmĭ arăţă o scrisoare deschisă:

— Vreĭ să rîzĭ? mă întrebă ea. Această carte vine de la un moş al meŭ... Am măritat pe soră-mea, pe Elena, cu un tînăr ce ĭ e drag şi o face fericită. Moşu-meŭ nu găseşte ginerile de viţă mare;... citeşte.:

«Smărăndiţă!

«Ginerele ce a luat pe Elena o fi avînd «multe merite, o fi învăţat ca Gizot şi vi«teaz ca Napoleon, dar tot viţă de jos este! «Tată-săŭ abĭa era Clucer şi nu avea voe «să poarte nicĭ barbă! Familia Parascove«nilor este cea maĭ veche din Valahia; Ba«ronĭ de Ilfov, Conţĭ de Rîmnic, Marchizĭ «de Craiova aŭ stat în neamul nostru, pre-

cum genealogia cea am dat să'mĭ facă la Paris, mărturisește. Dar tu aĭ stricat totul; răspunderea să cadă asupra ta; eŭ îmĭ spăl mîĭnele ca Pilat din Pont!...»

«Stefan B.»

La cetirea acesteĭ scrisorĭ, nu puturăm a ne ținea rîsul.

— O să răspunzĭ?

— La ast fel de scrisoare nu pot să răspund serios.

— Atunce răspunde rîzînd: Satira este un mijloc de îndreptare al celor rătăciți; prin batjocoră Platon a ucis pe sofiștĭ, Pascal pe cazuiștĭ, Voltaire pe fanaticĭ.

— Batjocora face pe oamenĭ ipocriți, fără să'ĭ îndrepteze... Dar să lăsăm aceasta; eștĭ vînător?... Mîĭne o să mergem toate femeile, cu D. N. Colescu, la vînătoare în munți. O să ne însoțeștĭ?

23 Maiŭ

Nu ți-am scris de șapte zile. De șase zile sînt în pat, și Zoe nu mă lasă să scriŭ. Știĭ că era să mergem la vînătoare: ascultă ce mi s'a întîmplat.

Smărăndița, Elena, Mărioara și Duduca se puseseră într'o trăsură, avînd pe Alec-

sandru pe scaunul vezeteuluĭ. Andreiŭ, Zoe și eŭ în altă trăsură. D-l N. Colescu mergea călare. După noĭ venea un car cu merinde și cîțĭ-va vînătorĭ de munte. Frumusețile tinereĭ Zoe înfloresc repede ca un arbor în primăvară.

— Numaĭ scriĭ poeziĭ? mă întrebă ea.

— Nu, Domnișoară. Așĭ scrie și proză, dar nicĭ asta nu voiŭ.

— Păcat! aĭ fi scris bine.

— Și pe urmă?

— Gloria! zise ea zîmbind.

— Gloria este un vis, zic filosofiĭ.

— Zic, dar aceasta nu'ĭ oprește de a o dori. De eram eŭ poet...

— Ce-aĭ fi făcut?

— Așĭ fi scris toată vieața mea.

— Cu care scop?

— Cu scop ca să las limbeĭ mele o literatură și să împlinesc o datorie către patria mea. Dar D-voastră, poețiĭ, nu voițĭ a scrie dacă persoana dumneavoastră nu trage oare care folos; și dacă s'ar face o lege care să vă oprească de a subscrie cele ce compuneți, nu ați maĭ scrie nicĭ odată.

— Poate că aĭ dreptate; dar eŭ mă mir de ce nu v'apucați D-voastră, demuazele

şi dame, să faceţĭ aceea ce pretindeţĭ de la noĭ.

— Nouă ne lipsesc mijloacele care le aveţĭ D-voastră, bărbaţiĭ. Noĭ nu putem forma o educaţie naţională ca D-voastră; în pensionatele unde învăţăm noĭ, cîrmuirea nu s'a îngrijit ca să statornicească o educaţie şi o instrucţie naţională. Pensionatele sunt dirigĭate numaĭ de nemţĭ şi de franţezĭ; nu învăţăm decît nişte bĭete limbĭ străine, şi cînd eşim, abĭa ne putem scrie numele nostru; apoĭ mamele îndată ne mărită, apoĭ menajul, copiiĭ...

Vorbind ast fel părea că'ĭ supărată, şi supărarea da un noŭ fermec frumuseţilor sale.

Intr'acest minut, Andreiŭ se deşteptă din distracţia luĭ.

— Am cetit erĭ, zise el, un poet franţez; mĭ-aŭ plăcut poeziile luĭ fiind foarte simple şi naturale. Eroiĭ de care vorbeşte pare că'ĭ vezĭ cu ochiĭ: vorbele luĭ pare că le auzĭ... ast fel aŭ un interes maĭ mult. Eŭ cred că aceasta este adevărata poezie!....

— Nu sînt de părerea asta Andreiŭ! poezia este o invenţie; poetul ce are nenorocirea să nu ştie saŭ să nu gîndească aceasta, nu maĭ scrie poeziĭ; el poate fi

istoric, romanţier, jurnalist, afară de poet. A creea, a născoci, iată misia unuĭ poet.

In timpul acesta trăsura Damelor se oprește în marginea unuĭ sat, sub poalele munţilor; a noastră se alătură de dînsa.

Mărioara era prea ocupată. Ce n'aș fi dat să'ĭ fi putut zice macar două vorbe!

— De aicĭ, imĭ zise Smărăndița, trăsurile nu maĭ pot merge; noĭ vom urca dealul călărĭ.

Vînătoriĭ aduc caiĭ. Damele se scoborîră din trăsură. Găsiĭ ocazie atuncĭ a strînge brațul Mărioareĭ, ajutîndu'ĭ să se coboare din trăsură.

D-l N. Colescu, ce'ĭ toca gura ca o meliță printre vînătorĭ, dete semnul de plecare. Cîinii începură să latre, oameniĭ să se mișce. Damele se aruncară pe caĭ, ĭar noĭ pornirăm pe jos, pe lîngă caiĭ lor, ducînd pe aĭ noștri de căpestre. Eŭ mă alăturez de Mărioara.

— O să te ostenești, îmĭ zise ea.

— Aș dori toată vieața mea să nu se maĭ sfîrșească călătoria asta.

— Nicĭ o vorbă, nicĭ chĭar către ceĭ maĭ ĭubiţĭ?...

— Iţĭ Jur!

— Spune-mĭ încă odată, Manoile, mă iu-

beşti tu? Acest cuvînt este dulce ca vieaţa. Adevăr este că'ţi sînt dragă, Manoile?

— Tot ce'mi era drag în lume, s'a făcut nevăzut înaintea ta!

— Nu te cred.

— Te îndoeşti încă? cum aşi putea să te încredinţez Mărioară?

— Dovedindu'mi că nu iubeşti pe Smărăndiţa.

— Smărăndiţa!... ah, Dumnezeule! ce idee ţi-a trecut prin gînd! Dar ea este pentru mine ca o soră.

— Sînt geloasă şi de surori, Manoile! Şi tot cel ce iubeşte trebuie să poarte şi simţimîntul acesta. Interesul care'ţi poartă ea, întărîtă toate prepusurile mele... Eri, am luat seama, ţi'a adresat o ochiadă, care mi-a sfîşiat inima!... Manoile te rog fie-ţi milă de slăbiciunea mea... şi fiind că tu nu mă iubeşti...

— Nu te iubesc?.... o Dumnezeul meu! cum nu'mi pot sfîşia pieptul pentru ca să ceteascā în inima mea!

— Ei bine, dacă este aşa să mă asculţi.

— Spune, Mărioară; spune ce vrei, şi mă vei vedea dacă te iubesc.

— Eu pretind, Manoile, să plecĭ de aice.

— Să plec? să plec? Dar ce ar zice oa-

meniĭ aceștia? Cu ce cuvînt m'oiŭ îndrepta? Apoĭ cum crezĭ c'o să am puterea să te las. O Mărioară! zi'mĭ să fac orĭ ce altă jerfă...

— Nu mă iubeștĭ Manoile; căcĭ dacă inima ta ar simți ceĭa ce simte a mea, nu m'aĭ face să suſăr... te-aĭ duce îndată.

— Bine, Mărioară; bine... dacă vreĭ numaĭ decît, voiŭ pleca; dar spune'mĭ pentru ce?

— Făgăduește'mĭ că veĭ pleca.

— Făgăduesc; mă jur.

— Mulțămesc, Manoile; zise ea strîngîndu-mă de mînă. Acum vreĭ să'ți spun pentru ce? Pricina este că voiŭ să te iubesc eŭ și numaĭ eŭ. Nu'mĭ e destul să știŭ că nu iubeștĭ pe Smărăndița, dar voiŭ ca nicĭ ea să te iubească pe tine.

Convorbirea noastră se curmă după două oare trecute ca două minute. Ajunsesem într'o poeană.

Locul pe care ne-am ſost oprit era încununat de o dumbravă verde de brazĭ. Icĭ, colo se înnălțaŭ niște vîrſurĭ de munți ca niște piramide negre. De aicĭ ochiĭ noștri rătăceaŭ asupra maĭ multor dealurĭ micĭ, și se perdeaŭ în umbra văilor lor albite de rîulețe. Maĭ departe, o stîncă coperită de nin-

soare, și pierdută în aburĭ, era lăcașul singuratic al șoimuluĭ. Din colo ochiul vedea o stană de pĭeatră, goală, a căreĭa sîn se deschidea și da naștere unuĭ brad rătăcit de soțiĭ săĭ. In sînul pădureĭ posomorîte ce încununa dealul, pe care stam noĭ, se vărsa dintr'un codru o cascadă de apă limpede. Acest torent se arunca cu sgomot dintr'o înălțime într'un lighean de granit; iar de aci, se varsă prin sghĭaburĭ, și se ascundea prin deosebite crăpăturĭ ca niște sopîrle de argint.

Intr'un minut, toțĭ vînătoriĭ se împărțiră pe la posturile lor de pîndă.

Damele noastre, fermecate de frumusețea acestor locurĭ, merseră să viziteze pădurea; apoĭ se așezară la umbra unuĭ stejar, unde așteptaŭ cu nerăbdare timpul prînzuluĭ.

D-l N. Colescu este un vînător vestit. Vieața luĭ este plină de anecdote vînătorești. Vînatul pentru dînsul este o pasiune ne învinsă; maĭ multe pĭeĭ de urșĭ, de lupĭ, de vulpĭ, de căprioare; maĭ multe părechĭ de coarne de cerbĭ și de țapĭ; maĭ multe măsele de porcĭ sălbaticĭ, și pe lîngă aceste, reumatismul de la picĭoare, atestează miĭ de isprăvĭ din partea sa. El, după ce în-

părți pe ceilalți vînătorĭ, veni și la mine.

— Manoile, dar tu data'ĭ cu pușca de cînd eștĭ?

— Am ucis, ziseiŭ eŭ, în vieața mea un pițigoiŭ, un bot-gros, un ciocîrlan și o rîndunică; socot că de mĭ-ar fi eșit înainte o fiară maĭ mare, maĭ lesne aș fi ucis'o.

— Caută dar să nu'ți tremure mîna, cînd îĭ vedea pe jupînul urs, căcĭ acela e maĭ fioros de cît un bot-gros. Tu să staĭ aice lîngă femeĭ; dac'o veni ursul, trage fără temere!

Vorbind ast-fel, țipă din corn și se făcu nevăzut printre copacĭ, lăsînd încă doĭ vînătorĭ spre apărarea femeilor, la întîmplare de a veni ursul.

Pîn' atuncea nu fusesem nicĭ odată la vînătoare, așa zicînd, formală. Dar nu'ți poți închipui ce impresiune mĭ-a făcut, cînd am auzit îndată după semnul dat de d. N. Colescu, răsunînd văile de țipetele gonacilor. Fă 'ți idee de larma ce poate face în codru, și maĭ ales în munți, vr'o două sute de oamenĭ și vr'o treĭ-zecĭ de cîinĭ țipînd de odată sub poalele codruluĭ, în felurite glasurĭ și tonurĭ. Mi se părea că mă aflu într'o lume de feeriĭ; pare că așteptam din minut în minut să văd des-

chizîndu-se cerul și pămîntul. Mie mi se suise părul în vîrful capuluĭ, și stam în estaz cu pușca pe brațe, pe rădăcina unuĭ arbor tăieat.

Damele staŭ așteptînd să auză o descărcătură de pușcă; dar tăcerea se prelungea...; astfel, urîndu-li-se, veniră către locul unde mă aflam eŭ.

— Cît eștĭ de serios! îmĭ zise Smărăndița, par' că eștĭ un funcționar din garda națională ce se crede un adevărat soldat.

— Imĭ vine să arunc arma; și așĭ face-o, de nu mi-ar fi rușine de vînătorĭ, care or să zică că de frică am fugit.

— De frică! Nu este nicĭ un pericol mi se pare. Dar iaca!... iaca căprioara.., Dă 'ĭ foc.., dă!

In adevăr, o căprioară sprintenă ca o gazelă venea asupra mea cu o repezicĭune de fulger; atît însă mă încîntă frumusețea eĭ, în cît refuzaĭ de a da.

— Ce facĭ? zise Smărăndița.

— Mĭ-e milă, răspunseĭ. Biata ființă! ce mi-a greșit ea, mie saŭ altora, pentru ca să 'ĭ răpesc zilele?

Căprioara trecu pe lîngă mine fără să mă vază măcar. Damele cele-l-alte văzînd'o,

începură a rîde. Smărăndița îmĭ dete dreptate.

— Imĭ păstrez încărcătura pentru urs, ziseĭ eŭ, pentru ca să mă îndreptez maĭ bine.

— Un urs! răspunseră femeile.

— Un urs! strigă duduca căzînd pe ĭarbă.

— Manoile! îmĭ zise Mărioara apropiindu-se de mine, nu te pune în pericol, căcĭ cel maĭ mic răŭ ce ți s'ar întîmpla, mĭ-ar sdrobi inima și vieața!

— Așĭ muri ferice apărîndu-te, Mărioara mea! Zece vieți de așĭ avea, toate le-așĭ da pentru tine. Știĭ tu, dulce fetică, că eŭ nu maĭ pot trăi singur de acum înainte?...

Nu apucaĭ să sfîrșesc vorba, și de odată o descărcătură de carabină făcu să răsune văile una după alta. După aceasta se auzi un răcnet ce făcu să se sbîrlească părul în capul nostru.

Maĭ mulți vînătorĭ strigaŭ: feriți! feriți! ursul! ursul!

In adevăr, un urs de o mărime rară, se arătă înnaintea noastră. Damele înmărmurite de spaimă, nu aflară nicĭ bărbăția fugiĭ.

Andreĭ, pe dinaintea căruĭa trecu animalul sălbatic, îl ochi!... Plumbul săŭ pătrunse gura ursuluĭ și se înfipse într'un fag. Acesta turbă, periĭ săĭ se sburliră și făcură o roată în prejurul capuluĭ; gura luĭ vărsa spume roșiĭ; ochiĭ luĭ se făcură ca două picăturĭ de sînge..., scoase un răcnet.., își mușcă labele, apoĭ căută în toate părțile să vază de unde venise glonțul.

Damele staŭ între mine și între urs, în calea luĭ. Acesta le vede și se aruncă cu turbare asupra lor.

Un minut, și aceste femeĭ ar fi fost sfîșiete; trebuia un om de bună voință, să se sacrifice pentru ele; orĭ ce alt mijloc era nefolositor.

Zoe era în urma lor. Ea voi să fugă ca celé-l-alte; dar rochia i se prinse de un mărăcine și o ținu în loc. Eŭ mă arunc între urs și între fetică. Animalul văzîndu-mă, năvăli asupră'mĭ, iar femeile scăpară prin fugă. Ursul veni așa de repede, încît nu'mĭ dete timpul ca să descarc carabina. Această carabină avea o baionetă; baioneta mĭ-a scăpat vieața.

Iĭ înfipseĭ ferul în gît, și îl ținuĭ la o distanță oare care.

Andreĭ, văzînd pericolul în care mă a-

flam, alergă în ajutorul meŭ; dar nepuţînd trage în urs de frică să nu mă lovească, scoase un cuţit de vînătoare şi cu sîngele rece al săŭ, împlîntă ferul în coastele fiorosuluĭ animal. Acesta răcneşte, şovăe, cade; dar în căderea sa, îmĭ sfîşie cu ghiara umărul stîng...; rana mea sîngeră..., sîngele cură ca un isvor.

Damele, văzînd că ursul cade, staŭ într'o depărtare de noĭ, temîndu-se să nu se rădice animalul. Smărăndiţa şi Zoe veniră pînă la mine... O Doamne! Pentru ce Mărioara nu se apropie!... Frica în inima eĭ să fie maĭ tare de cît amorul!... Smărăndiţa îmĭ legă rana: cu toate aceste, pierderea sîngeluĭ fu atît de mare, că după cîteva minute căzuĭ pe braţele eĭ, fără simţire.

Cînd mă deşteptaĭ eram acasă.

Cele întîĭ raze ale soareluĭ încălziră ochiĭ meĭ. O femee jună şi frumoasă stînd în picioare la căpătîĭul patuluĭ meŭ, înclina capul peste fruntea mea, şi părea că numără fie-ce suflare a vieţeĭ mele. Mi se păru un vis frumos, şi reînchiseĭ ochiĭ, de frică să nu mă trezesc. Dar o lacrimă căzută pe frunte 'mĭ, mă deşteptă cu desăvîrşire. Era D-na N. Colescu.

Atuncĭ îmĭ aduseĭ aminte de scena din munte, şi recunoscuĭ că fusesem leşinat.

Smărăndiţa veghiază noaptea lîngă capul meŭ.

— Ce, aicĭ? o întrebaĭ eŭ cu un glas slab.

— Tacĭ, îmĭ răspunse ea, nu vorbi!... Eştĭ rănit..., aĭ fost leşinat!...

— Cel puţin lasă-mă să-ţĭ mulţămesc pentru...

— Nu voiŭ să'mĭ zicĭ nimic.

— Eştĭ un înger!

— Sînt femee... Ţĭ-aĭ pus vieaţa în pericol pentru mine, eŭ trebue să'ţĭ mulţămesc.

— Amiciţia ce'mĭ arăţĭ mă atinge atît, că nu voiŭ putea nicĭ odată cu nimic să mă plătesc.

— Ia seama, îmĭ răspunse ea zîmbind; căcĭ după socoteala ce facĭ îmĭ rămîĭ dator, şi eŭ sînt o creditoare egzactă...

— Orĭ ce vreĭ!... chiar şi să tac cît oĭ fi bolnav!

— Tăcerea maĭ întîĭ, apoĭ alt ceva... mĭ-aĭ făgăduit să nu facĭ nicĭ odată nimic fără să mă întrebĭ.

— Innoesc făgăduinţa.

— Bine, zise ea, acum mă duc să mă

odihnesc, îţĭ voiŭ trimite o privighetoare care ţĭ-a face mulţămire.

Pentru ce Smărăndiţa îmĭ ceru să'ĭ repet făgăduinţa ce'ĭ dasem, de a nu face nimic fără să o întreb?... Ce însemnează aceasta? Temerea Mărioareĭ să fie adevărată?... Nu, nu... Sînt nebun!

După cîte-va minute intră Zoe. Ochiĭ eĭ negri şi dulcĭ, străluceaŭ în lacrimĭ de bucurie; părul eĭ era împletit în două coade lungĭ şi bogate ce îĭ cădeaŭ pe spete; în păru-ĭ negru, lîngă ureche, avea o roză de grădină.

— Cum îţĭ este?... Iţĭ aduc un pahar de limonadă fierbinte... Să sorbĭ... Iţĭ va face bine...

— Oare?

— De sigur. Dar doctorul a zis să nu te las să vorbeştĭ.

— Iar dacă voiŭ vorbi?

— Boala se poate prelungi.

— Dar dacă n'oiŭ putea?

— Trebue să poţĭ; şi cu astă tocmeală ţĭ-oiŭ da floarea asta ce ţĭ-o trimete Mărioara.

— Mărioara! Mărioara!

— Eĭ bine! ce aĭ! Astfel îmĭ făgăduieştĭ să tacĭ?

— Tac, tac; dar dă'mĭ floarea. Zoe îmĭ dete roza ce o avea lîngă ureche.

— Ah! doctorul mă oprește să vorbesc; și eŭ vreaŭ să scriŭ....

— Să scriĭ? Nu se poate fără știrea luĭ.

— Dar Esculap nu mă vede.

— Dar te văd eŭ, și trebue să'mĭ daŭ seamă. Voea este la mine și nu ți-o daŭ.

Ea zise aceste vorbe cu un ton atît de poruncitor, că nu avuĭ cum să mă împrotivesc acestuĭ înger păzitor. Ea puse paharul pe masă. Eŭ întinseĭ mîna să-l iaŭ; dar o durere ce simțiĭ în braț, mă opri.

— Vezĭ? Nu poțĭ mișca mîna și vreĭ să scriĭ! Vorbind ast-fel șezu pe marginea patuluĭ, lîngă căpătîĭul meŭ.

— Trebue să te hrănesc eŭ, iar mînușița eĭ albă purtă paharul la gura mea. Suflarea eĭ era dulce și fragedă ca profumul florilor.

— Erĭ seară, urmă copila, era sfadă mare în salon despre nemurirea sufletuluĭ. Andreĭ, îmĭ aduc aminte, zicea că sufletul este nemuritor, și da dovadă nu știŭ pe care filosof, zicînd: sufletul este o substanță simplă, ceva ce nu este materie; prin urmare, ne avînd marginĭ, nu este

supus stricăriĭ, și încheĭa că este nemuritor.

D. Alecsandru zicea că numaĭ nesfîrșitul este nemuritor, că omul neînțelegînd nesfîrșitul, este sfîrșitul, decĭ sufletul este pĭeritor; ce gîndeștĭ d-ta la aceasta?

— Nicĭ unul, nicĭ altul, nu știŭ... Cît pentru mine, cred...

— Bine facĭ.

— Un om merge cu picioarele sale pînă unde dă de un rîŭ saŭ de altă stavilă. Aci pasul săŭ se oprește, și numaĭ privirea merge înainte. Ast-fel este și omul înaintea unor întrebărĭ. Cuvîntul cînd ajunge la culmea ce 'ĭ este însemnată, se oprește, și numaĭ simțimîntul trece dincolo de linia aceasta.

Pentru mine, asta este un lucru de simțimînt; îmĭ place să cred; aceasta mă face fericit

— Aĭ vorbit prea mult, îmĭ zise Zoe.

Intr'acest minut Mărioara intră în cameră.

— Cum te afli, mă întrebă ea?

Văzînd'o, inima 'mĭ bătu atît de tare, că crezuĭ c'o să cază din pĭeptul meŭ. O flacără trecu peste fața mea.

— Ah! domnule! Nu credeam că mîna care scrie versurĭ atît de grațioase, să răstoarne un urs!...

Zoe eși dîndu-mĭ ordin să nu mă mișc, căcĭ se va înturna îndată.

Rămînd singur cu Mărioara, văzuĭ că nu pot vorbi.

— Eștĭ supărat? mă întrebă ea.

— Supărat? De ce, drăguliță?

Ea îmĭ întinse mîna, și eŭ o încărcaĭ cu dulcĭ săruturĭ.

— Nu'ți voĭ da nicĭ odată prilej să te maĭ superĭ pe mine, maĭ zise Mărioara. Se zice că certele trecătoare între doĭ ce se iubesc, sînt pline de fermec... Cît pentru mine nu voĭ să gust acest fermec, orĭ cît de dulce ar fi, căcĭ atîta te iubesc, în cît dac'aș ști că suferĭ un minut de durere din pricina mea, așĭ muri de durere.

— Mărioară! Inger dulce al vieții mele! Maĭ zi aceste vorbe! Ele răsună la urechile mele ca harpele antice!

— Dar nu vroĭ nicĭ tu să mă facĭ să sufăr... Orĭ-care ar fi pricina suferințelor mele, numaĭ de la tine să nu vie, nu'mĭ pasă! Iar dacă tu aĭ fi acela ce mĭ-ar da prilej de suferință, o Manoile! sărmana inima mea s'ar sdrobi!...

— Ce zicĭ tu, dulce și crudă Mărioară! Dar eŭ sînt numaĭ voința ta, cugetarea ta, simțirea ta, subt o altă formă; un lucru ce'ți zîmbește, cu care poțĭ să te jocĭ și să-l sdrobeștĭ sub picioarele tale.

— Vorbele tale, Manoile, îmĭ îmbată inima; însă spune-mĭ, drăguțul meŭ, sînt ele sincere?

— Sincere? Pentru ce te îndoĭeștĭ, sufletul meŭ?... Indoĭala, ca vermele floarea, sfărîmă inima în care intră. Dar nu; tu aĭ cuvînt, vorbele nu dovedesc nimic.., trebue fapte... Eĭ bine, vieața mea! Cere'mĭ o dovadă..., orĭ ce vreĭ.... poțĭ să'mĭ zicĭ: aruncă-te în foc, în apă!... voĭŭ face tot pentru amorul tăŭ: tot, înțelegĭ tu?

— Mulțămesc, Manoile!... Nu aĭ trebuință de ast-fel de sacrificiurĭ ca să placĭ inimiĭ mele; căcĭ moartea ta, o dulcele meŭ! ar curma de odată și zilele mele. Tu 'mĭ poțĭ da altă dovadă de iubire; poțĭ să-mĭ ridicĭ de-asupra inimiĭ vălul cel posomorît ce mi l-a aruncat gelozia... Manoile! Manoile! Pune mîna ta pe inima mea: acolo este un dor adînc, un dor de care numaĭ lipsirea ta de aicĭ, poate să-l împace... Sînt geloasă, geloasă ca o tigreasă!...

— Dar pentru ce, scumpă Mărioară?

— Pentru ce? Mă întrebĭ pentru ce? Ştiŭ eŭ! Intreabă inima mea, pentru ce te iubeşte?

— Voeştĭ să plec? Voĭ pleca astăzĭ, mîine, cînd veĭ vroi... Insă aĭ gîndit cît o să sufăr departe de tine? Ochiĭ meĭ, ne maĭ văzîndu-te, or să se închiză şi or să se deschiză în lacrămĭ! Zilele mi se vor părea lungĭ ca aniĭ; vieaţa, fără tine, va fi amară..., tot ce mă încînta maĭ nainte va perde fermecul săŭ; şi dacă aşĭ fi osîndit a nu te maĭ vedea, numaĭ mormîntul aşĭ putea să maĭ iubesc după tine.

— Nu, Manoilul meŭ!... Treĭ zile după plecarea ta de aicĭ, voĭ veni după tine, orĭ unde te veĭ afla şi amorul cel maĭ sincer va fi preţul suferinţelor tale...

— Cum vreĭ, Mărioară...

— Aşa dar, plecĭ? Ah! tu mă linişteştĭ şi mă fericeştĭ...; voĭ gîndi la tine ziua şi noaptea...

Vorbind ast-fel, ea plecă fruntea pe buzele mele... Gura mea pe buzele sale!... O fericire dumnezeĭască!... De ce nu am murit sub sărutările eĭ!...

Zoe intră însoţită de doctor. Mărioara se depărtă repede.

Esculapul îmĭ cercetă rana de la umăr.

— Merge bine, zise el; peste treĭ, patru zile, veĭ putea eşi.

Toţĭ oaspeţiĭ d-luĭ N. Colescu intrară în camera mea.

— Ce facĭ voĭnicule? mă întrebă d. N. Colescu.

— Iată un om! zise duduca. Dacă nu eraĭ d-ta aş fi fost moartă.

Zicînd aceste vorbe, ea se uită lung la Alexandru.

— Ce te uiţĭ aşa? răspunse acesta. Vreĭ să zicĭ că am fugit? Te înşelĭ; vînătoriĭ pot să mărturisească... Văzîndu-vă în pericol, am aruncat carabina ce'mĭ era netrebuincĭoasă, şi am alergat să iaŭ un cuţit de vînătoare...

— Eştĭ fricos îĭ zise duduca. Pentru toată lumea n'aş vroi să iaŭ un bărbat ca d-ta.

— Aĭ curaj, răspunse acesta: căcĭ cel ce-ţĭ va da mîna, ar trebui să aibă mare curaj.

D-l N. Colescu rîse cu plăcere. Să lăsăm pe Manoil, zise el. Poate că are trebuinţă de linişte.

— Eŭ rămîn să-l îngrijesc, zise groasa duducă.

— Nu are cine să-l îngrijească, îĭ răspunse d. N. Colescu.

— Eștĭ nesimțitor, strigă ea.

După aceste vorbe se făcu un rîs general; toțĭ eșiră, afară de Zoe.

— Ce face doamna N. Colescu? întrebaĭ pe copilă.

— Doarme. Toată noaptea a veghĭat.

— Ce înger!

— Inger, nu-ĭ așa? Ea nu urăște pe nime...; nicĭ odată gura eĭ nu se deschide să zică o vorbă amară...; toțĭ o iubesc...

— Dar d-ta?

— Eŭ? Este tot ce iubesc pe lume. De la moartea maică-mea, ea 'ĭ ține locul; cînd mă vede, ochiĭ i se umplu de lacrămĭ de bucurie...

— Eștĭ fericită, căcĭ are cine să te iubească! Trist lucru este omul singur pe lume!... Eŭ, care nu am părinți, frați, pe nimenĭ în sfîrșit... Ah! cît de amară mi se pare singurătatea ....

— Nu'ți face inimă rea, zise ea cu o lacrimă în ochĭ. Cît veĭ fi aicĭ, nu veĭ fi singur; eŭ te-oĭ iubi și te-oĭ îngriji ca pe un frate!

— Cît voiŭ fi aicĭ! dar peste treĭ zile trebue să plec...

— Să plecĭ? Dar doctorul, dar mătuşica, dar eŭ? O, nu te-om lăsa. Eştĭ singur, mĭ-aĭ zis; dacă te-ĭ îmbolnăvi, cine o să te caute.

Doamna N. Colescu intră în camera mea.

— Mătuşică! zise Zoe. Spuneĭ că este nebunie ca să plece; vrea să se pornească peste treĭ zile!...

— Vreĭ să plecĭ?

— Indată ce voiŭ fi bine.

— Bine, zise Smărăndiţa.

— Bine! Ce zicĭ mătuşică? Dar dacă s'o bolnăvi iar?... Nu vezĭ cît e de slab?

— Noĭ nu'l vom lăsa, zise Smărăndiţa zîmbind; şi d-luĭ va fi bun a rămîne.

— Am dat cuvînt, ziseiŭ.

— Cel puţin n'o să întîrziĭ, şi o să ne scriĭ de unde veĭ fi, nu'ĭ aşa? Pînă atuncĭ, să guştĭ ceva, foame'ţĭ e?

— Aşĭ mînca ceva.

— Zoe, strigă să aducă o supă.

Copila eşi.

— Mĭ-aĭ făgăduit, zise Smărăndiţa, să nu facĭ nimic fără a mă întreba... Hotărîrea-ţĭ de plecare mă încredinţează că'ţĭ calcĭ cuvîntul.

— Oh! iartă-mă; dar o scrisoare de la Bucureştĭ...

— Nu'ĭ adevărat.

2 Iunie.

Ţi-am fost scris că plec peste treĭ zile; iată opt şi sînt tot aicĭ! «Eştĭ un om fără hotărîre!» veĭ zice tu ca tot-dauna. Dar dacă aĭ şti causa, ţĭ-aĭ retrage vorba îndată.

Eŭ sînt ca omul acela care după ce a clădit un palat măreţ, după ce s'a îmbătat de fel de fel de vise că va trece la umbra luĭ o viaţă fericită, vede picînd într'un minut edificiul săŭ.

Mărioara, acel înger ce'mĭ da vieaţă, acel suflet candid, curat, nu maĭ este! Vorbele eĭ, zîmbetul eĭ, amorul eĭ, săruturile eĭ, fum şi minciună! Iubeşte pe altul.

Ţĭ-aducĭ aminte unde eram, pe la sfîrşitul scrisoriĭ din urmă?

După ce rămăseĭ singur, un fecior îmĭ aduse supa. Acesta este un om din felul acelora de care se zice: *îi prinde mîna la toate;* unul din oameniĭ aceia ce vorbesc singurĭ cînd nu se află un al douilea.

— Mări! Aşĭ fi dat simbria mea pe un an s'o fi ucis eŭ!... Să fi văzut atuncĭ, Duminica la horă, cum s'ar fi uitat fetele la mine! Păn şi fata popiĭ cu ochiĭ verzĭ

ca brîul diaconiţeĭ... şi nişte buze.., par'c'a mîncat vişine..., dar fudulă cum nu ţĭ-a maĭ dat ochiĭ... Maĭ lesne te apropiĭ de moş popa cînd adună colacĭ Duminică... Zăŭ, maĭ bine de d-voastră boĭerĭ... Cuconiţa Mărioara, fată de boĭer, şi...

— Şi ce?

— Ce, nu ştiĭ?

— Ce să ştiŭ?

— Ce am zis?

— Aĭ zis: Mărioara, fată de boĭer, şi...

— Şi... dar să nu mă spuĭ.

— Nu te teme.

— Se lasă de o sărută domnu Lisandru.

— Cum poţĭ s'o zicĭ asta?

— Nu'ĭ vina mea... nu face foc că fum nu ese.

— Aĭ dovadă?

— Colo! colo! zise el bătîndu-şĭ pieptul.

Atuncĭ scoase un bilet şi mi'l dete. Il deschid repede şi citesc:

«Amorul tăŭ e minciună! Trebue să'mĭ dovedeştĭ ca să mă încredinţezĭ... Te aştept la mĭezul nopţiĭ, în grădină lîngă leul de marmură ..»

Această lovitură fu crudă; dar mă mîngîiam că tot nu va fi adevărat.

Toţĭ sîntem ast-fel: moartea vine să ne

închiză ochiĭ; noĭ simțim și tremurăm; cu toate aceste, o rază de speranță zîmbește încă între noĭ și mormîntul nostru. Cea din urmă rază de speranță sboară cu cea din urmă suflare a vieții!

Feciorul luă cu el scrisoarea și blestemile mele.

Zoe veni.

— Eștĭ gînditor? îmĭ zise ea.

— Mĭ-am schimbat hătărîrea.

— Cum?

— Nu maĭ plec.

— Bravo, zise copila cu bucurie.

— Am gîndit așa: Zoe vrea să rămîĭ aicĭ. Aceasta îĭ face plăcere.., de ce să n'o ascult?

— Adevărat?

— Foarte adevărat, îngerul meŭ!

4 lunie

E noapte..., încă cincĭ minute. Măria-oara are a veni în grădină... Să mă scol, să ascult....! Toată lumea doarme..... E mîezul nopțiĭ, și nopțile de vară sînt micĭ!... Nu se aude nimic, de cît privighetoarea care din cînd în cînd obosită sloboade cîte un trist țipăt, descordat ca dorul inimiĭ mele... Minute fatale! Voĭ o

să hotărîţĭ soarta mea... Orologiul de la poarta curţiĭ bate miezul nopţiĭ..... Tot corpu 'mĭ tremură... Picĭoarele mele slabe abĭa mă ţin...; iată-mă lîngă statul leuluĭ... Să mă ascund după aceştĭ arbuştĭ de liliac, ca să văd de la întuneric adevărul ce o să 'mĭ sdrobească inima!.... Nicĭ o frunză nu se mişcă...; bolta ceruluĭ e încărcată de norĭ...; auz o şoaptă!... O umbră înaintează prin întuneric... Alecsandru se pune pe pĭedestalul statueĭ, şi începe a şuera uşor, un cîntec monoton şi discordat...; trec zece, cincĭ-spre-zece minute.... Mărioara nu maĭ vine... Poate sînt înşelat!... Cîte bănuirĭ nu 'mĭ trec prin cap.... Dar auz fîşiitura uneĭ rochiĭ!.... O femee trece pe lîngă mine şi merge spre Alecsandru... O şoptă!... Să ascult!...

— Mi-aĭ zis să viŭ aice, dacă te iubesc. Iată-mă. Ah, Alecsandre! mustrările ce'mĭ facĭ nu le merit!...

Ce auz!... Aceste vorbe!... Nu e Mărioara!...

5 *Iunie*

— Aĭ dat biletul Mărioareĭ? întrebaĭ eŭ pe feciorul cel limbut.

— Nu l'am dat C. C. Mărioareĭ; dom-

nul Lisandru mĭ-e drag să 'l bag de cap în sîn! Lasă că 'mĭ zice: heĭ! mă! mi se uită la mine printr'un petec de sticlă, dar nu scoate să 'ţĭ dea o para!...

— Ce-aĭ făcut dar, biletul!

— L'am dat cucoaneĭ duducăĭ, ca să se bată draciĭ în capete.

Atuncĭ înţeleseĭ că femeia din grădină era Duduca.

— Maĭ am un bilet, zise feciorul; acesta este de la C. C. Mărioara; am să-l daŭ Domnuluĭ Lisandru.

— Să vedem.

Luaĭ biletul.

«Alexandre,

«Pentru ce te plîngĭ de mine? Cum a «putut să 'ţĭ treacă prin minte că o să'mĭ «placă Manoil! Am maĭ bun gust, trebuĭ «să ştiĭ... Manoil! un om care nu ştie de «cît a face versurĭ, şi care nu are alta «de cît poezia; care nu este de potriva «mea, nicĭ după raportul nobilimiĭ, nicĭ «după raportul bogăţieĭ... Eştĭ copil! Ş'apoĭ «el o să plece... Ce dovadă poate fi maĭ «bună împrotiva bănuelilor tale».

— Lasă-mĭ biletul acesta.

— Iă-l, îmĭ zise feciorul.

Ah! Mărioară! socoteam că eştĭ o cochetă; dar eştĭ o infamă.

7 Iunie

— Mĭ-aĭ fost dat parola să plecĭ, îmĭ zise Mărioara.

— Mărioară! îĭ zisei, cu mîna asta nu pot scrie. Voĭ să însemnez rufele ce am dat la spălătură...; scrie, drăguşoara mea!

Ea luă pana şi hîrtiea şi scrise cele ce îĭ dictaĭ. După ce 'ĭ mulţămiĭ luaĭ talismanul acesta, şi 'ĭ ascunseĭ în sîn, ca să cercetez în urmă dacă scrisoarea seamănă cu a biletuluĭ.

— Aşa dar o să plecĭ? Mă maĭ întrebă Mărioara...

— Voĭ pleca, drăguţă...; dar pentru ce vreĭ să mă goneştĭ aşa curînd!... Eĭ, Mărioară! Ştiŭ eŭ de ce vroeştĭ tu să plec...

Ea roşi şi zise:—Nu aveaĭ trebuinţă să mĭ-o spuĭ căcĭ ţi-am spus-o eŭ.

— Nu ascunde simţiminte adevărate sub vorbe măgulitoare şi făţarnice...

— Ce vreĭ să zicĭ? Nu te înţeleg, Manoile! Ce vrea să zică schimbarea asta repede?

— Schimbarea asta repede! Aĭ cuvînt,

e repede...; dar ce face timpul, o oară, o minută, pot face maĭ mult de cît un secol... Dacă vre-odată lumea s'ar sdrobi, un minut, o secundă ar fi destul pentru aceasta: eŭ sunt o mică atomă, pentru ce te mirĭ că m'am schimbat atîta de curînd? Nu mă înțelegĭ, mi-aĭ zis. Ascultă, Mărioară! Iți voĭ vorbi cu demnitate și cu respect, și nu pentru că meriți, dar pentru că nu mi se cuvine mie nicĭ odată... a vorbi cu niște ast-fel... Tu, Mărioară, iubești pe altul; nu te mustru pentru aceasta; nicĭ nu vroĭ să vorbesc ca un preceptor...; dar te mustru pentru că m'aĭ amăgit! Dacă nu mă iubeaĭ, dacă altul era în inima ta, pentru ce nu m'aĭ respins? Atuncĭ, stima mea ar fi crescut pentru tine..., acuma simt numaĭ un dispreț adînc!.... Nu ți-am făcut nicĭ odată nicĭ un răŭ, pentru ce să vroești nenorocirea mea? Pentru ce să mă înșelĭ? Nu eram fericit poate înainte de a te iubi, dar credeam în fericire; credeam în sinceritatea oamenilor și în sfințenia unuĭ cuvînt dat.... Astă-zĭ mĭ-aĭ răpit credința aceasta! Erĭ, inima 'mĭ era încă tînără; astă-zĭ, un bătrîn de o sută de anĭ nu ar vroi să'și schimbe inima cu mine! Cînd

te-am văzut pentru întîia oară, credeam că întîlnesc un înger, înconjurat de aereala tuturor calităţilor luĭ; fruntea ta strălucea de inocenţă, şi îmĭ zicea: minciuna este streină de buzele acestea, sărutarea doarme încă pe fruntea asta candidă! Fie-ce vorbă a ta, răsuna la urechile mele, ca o muzică dumnezeĭască; şi abia una murea pe buzele tale, şi alta mîngîĭa urechĭa mea!... Astă-zĭ, acea fiinţă dulce şi curată, s'a stins ca un vis poetic! Astă-zĭ, inima mea s'a închis la orĭ-ce iubire; amorul tău pare că n'a egzistat nicĭ odată! Dar ce răŭ ţĭ-am făcut pentru ca să merit o ast-fel de trădare?

Vorbind aşa mă înecasem în lacrămĭ.

— Nu; nu se poate!... am auzit şi am văzut răŭ... Nu, căcĭ ar fi prea trist, prea crud pentru omenire!...

Plîngeam ca un copil şi căzuĭ pe pat, unde 'mĭ ascunseĭ lacrămile şi suspinele mele.

— Eştĭ nebun! îmĭ zise ea. Nebun! Ce lucru aduce bănuĭeala în inima ta, Manoile!

— Un bilet ce ţi-a scris Alecsandru, şi altul ce ĭ-aĭ scris tu luĭ....

— Din aceasta şi maĭ puţin înţeleg!...

Dar sunt eŭ răspunzătoare de cele ce scriŭ alţiĭ? Eştĭ sigur că biletul ce zicĭ c'am scris eŭ, este adevărat?.... Apoĭ cine te încredinţează că acela ce a scris biletele astea n'a voit să facă intrigĭ?... Manoile! Tu aĭ inimă bună şi nobilă; dar eştĭ copil şi lesne crezător!... Osîndeştĭ făr' a te gîndi îndestul. Nu, tu nu cunoştĭ inima mea; nu ştiĭ ce amor are ea pentru tine; nu cunoştĭ încă ce sînt oameniĭ; biletele acestea nu pot fi scrise de mine, nicĭ de Alecsandru.... Gîndeştete bine.... Adu-ţĭ aminte! Smărăndiţa te iubeşte: ea poate vrea să pue răceală între noĭ... Gelozia este demnă de orĭ-ce întreprindere....

— Smărăndiţa! ah! nu...Vĭeaţa 'mĭ pun pentru dînsa!

— Cugetă bine! Cine ţĭ-a dat biletele aceste?

— Un fecior.

Un fecior? Vezĭ? De unde ştiĭ că acela nu era un poruncit... Dar eŭ nu vroesc, acuzînd pe alţiĭ, să mă desvinovăţesc eŭ... Cercetează singur.... Pin' atuncĭ lasă-mă să 'ţĭ spun cît te iubesc!... Ah! Manoile, amar aĭ întristat inima mea cu vorbele tale! Eştĭ foarte nedrept, Manoilul meŭ! Vreĭ să auzĭ un cuvînt încă de amor?...

Din ziua în care te-am văzut, o îngerul meŭ! o viață nouă a început pentru mine! Zilele trec pline de dulceață și de fericire! Așĭ vroica vĭeața mea să nu maĭ aibă sfîrșit, saŭ să se stingă într'unul din minutele acele cînd îmĭ zicĭ: te iubesc!.. Dar tu ești crud..., simțĭ plăcere cînd vezĭ curgînd lacrimile mele! Ești fericit cînd îmĭ zdrobești inima! Dar pentru aceasta nu te pot urî, sufletul meŭ!

Vorbind ast-fel, fruntea eĭ se plecă pe fruntea mea...; buzele noastre se întîlniră, lacrimile noastre se amestecară; uitaĭ tot.

8 lunie

Fericire! fericire! Dulce sorginte către care sufletul meŭ sboară însetat! In deșert vroĭ să sorb din undele tale: tu te usucĭ, îndată ce atingĭ de buza mea!

Haragul de vie cade, și în căderea luĭ atrage vița după sine.

Ast-fel și femeia în căderea eĭ, atrage omul care 'șĭ legase ursita de ursita eĭ.

Mărioara m'a tîrît în căderea sa.

— Sigur ești că 'ĭ vinovată? Mă veĭ întreba.

Ascultă:

Indată ce eși de la mine, deschiseĭ

biletul eĭ către Alecsandru; îl alăturaĭ cu scrisoarea Mărioareĭ ce 'mĭ lăsase însemnînd rufele.

Scrisoarea e tot aceĭa, nicĭ o deosebire!

— Vezĭ dar, că toate s'aŭ isprăvit.

9 Iunie

Umblu fugar pe dealurĭ și pe văĭ.

— Ce te facĭ? mă întrebă Zoe astă-zĭ. Toată lumea te dorește, mătușica e tare îngrijită!... Nu e bine ce facĭ!... Eștĭ trist, tăcut, suferĭ, și nu vreĭ să spuĭ nimăruĭ ce aĭ!... Socoteștĭ că nimenĭ nu merită încrederea?

11 Iunie

Nu maĭ sînt stăpîn nicĭ pe necazul meŭ, nicĭ pe lacrămile mele!.. Dar lumea aceasta este un infern! O Dumnezeul meŭ, nu mă lăsa!...

Iți aducĭ aminte: făgăduisem uneĭ fete să'ĭ daŭ patru sute leĭ, pentru ca să scoată pe tatăl săŭ de la închisoare?... Eĭ bine, poțĭ să mă mustri și să mă blestemĭ!... sînt un nebun, un ucigător!... Abia erĭ mĭ-am adus aminte de dînsa.

Erĭ dar, alergaĭ să'ĭ duc baniĭ, temîndu-mă să nu fie prea tîrziŭ.

Mă apropiu de casa eĭ. Pe prispă afară, văz un bătrîn cu părul alb și cu ochiĭ în lacrimĭ. Cîte-va femeĭ din sat, staŭ tăcute împrejurul săŭ. Ele îmĭ făcură loc.

— Unde este Tudora? întrebaĭ.

— Tudora?... îmĭ răspunse una din femeĭ cu lacrimile în ochĭ.

Adunarea lor, starea bătrînuluĭ, ce mi se părea a fi tata Tudoreĭ, îmĭ deteră o părere de răŭ.

— Iată tată-săŭ îmĭ răspunse femeia pe care o întrebasem.

— Moșule, unde este fiica ta?

— Ce vreĭ cu ea? zise acesta ridicînd capul.

— Iĭ aduc niște banĭ cu care să răscumpere datoria tată-săŭ.

— E prea tîrziŭ, răspunse moșul.

— Cum?... Unde e fata?

El îmĭ arătă cu mîna casa.

— A murit? întrebaĭ cu nerăbdare.

— De murea, ar fi fost maĭ bine de ea, dar Dumnezeŭ a păstrat'o, pentru ca să mă amărască și maĭ mult!...

— Ce vrea să zică asta? spuneți'mĭ, pentru Dumnezeŭ!

Moșul își șterse ochiĭ cu mînica cămășiĭ, și 'mĭ zise:

— Cînd eram închis la sub-cîrmuire pentru datorie, bîata fată alerga din casă în casă să facă banii; dar fără nicî un folos, căcî oamenii din satul nostru sînt sărmanî.

Proprietarul auzi de una ca asta, și o chemă la curte.

— Ține patru sute de leî să scapî pe tată-tău!

Atuncî copila plînse de bucurie.

— Dar avem să facem o tocmeală, maî zise proprietarul.

— Orî ce vreî, răspunse copila.

La chipul de învoîeală ce'ĭ spuse acesta, fata aruncă banii și eșî piângînd.

Sub-cîrmuitorul zisese Tudoreî că de n'a aduce banii în două zile, are să mă bată și să mă trimeată în heară la Cîrmuire.

Peste două zile mă scoase din închisoare să mă bată. Atuncî Tudora veni țipînd și se aruncă în brațele mele.

— Nu'l bateți, strigă ea, căcî în două ceasurî aduc banii!

Copila fugi ca fulgerul, înainte de a apuca să'ĭ vorbesc ceva. Sub-cîrmuitorul peste două ceasurî primind banii, dete

poruncă să mă sloboadă. Eŭ atuncĭ porniĭ cu copila la sat.

Cînd intraĭ în casă, Tudora era cu ochiĭ roşiĭ de plîns.

— Unde aĭ găsit baniĭ? o întrebaĭ.

Ea nu ştiea ce să'mĭ răspundă. Treaba asta nu'mĭ plăcu; nişte gînduri rele îmĭ trecură prin cap. O muĭere îmĭ spuse maĭ pe urmă adevărul.

Copila, cu o zi maĭ nainte de a mă scoate să mă bată, era plină de bucurie; căcĭ zicea ea, aşteaptă un boĭer de omenie să'ĭ aducă patru sute de leĭ. Dar după ce scăpătă soarele, şi nu se arătă nimenĭ, bĭata copilă îşĭ smulse părul, şi plînse amar. Atuncĭ veni la dînsa o babă urîcĭoasă şi'ĭ zise:

— Miĭnĭ or să bată pe tată-tăŭ; el slab şi bătrîn.... poate să moară în bătae..; stă în mîna ta să'l mîntuĭ... Haĭde la boĭeru să'ţĭ dea patru sute de leĭ..., tocmeala o ştiĭ...

Tudora nu ştiea ce să maĭ facă... Cinstea iĭ era dragă.., dar cum să mă lase să mă bată?... Afurisita de babă nu o slăbi, pînă ce'ĭ perdu sufletu!!...

La aceste vorbe, unchiaşul scoase un gemăt de durere; apoĭ urmă:

— Cînd aflaĭ aceste, perduĭ mințile și luaĭ toporul s'o ucig. Dar cînd o văzuĭ în ochĭ, îmĭ căzu ferul din mînă, că'mĭ era dragă ca soarele. De unde aĭ luat baniĭ, strigaĭ încă odată?

Ea puse ochiĭ în jos și tăcu ca pămîntul.

— De unde aĭ luat baniĭ, ticăloaso! o maĭ întrebaĭ.

Atuncĭ căzu la picĭoarele mele plîngînd.

— Tudoro! Tudoro! Numaĭ pentru tine rămăsesem încă în lume; părul meŭ alb, îmĭ sta cu drag pînă astăzĭ, căcĭ nu era rușinat..; la horă, la nuntă, nicĭ o fată nu era maĭ frumoasă! Oameniĭ ziceaŭ văzîndu-te: ferice de tatăl tăŭ! Iar eŭ auzind așa, plîngeam de bucurie! Tu creșteaĭ ca un brad verde dinaintea casiĭ mele, și călătoriĭ se opreaŭ ca să privească... Cînd aveam vr'un necaz, mă întorceam acasă, și vederea ta mă făcea să uĭt durerile mele, căcĭ eraĭ curată ca îngeriĭ și'mĭ eraĭ dragă ca lumina! Astăzĭ copiiĭ m'or arăta cu degetul și vor zice: iată un tată ce și-a vîndut sufletul fiiceĭ sale!... Trecătoriĭ vor ocoli casa mea de acum înainte! Cînd voiŭ avea un păs, vederea ta nu mă va mîngîia... O copilul meŭ! Fiĭ blestemată.

Astfel îĭ vorbiĭ; dar ochiĭ meĭ se umplură de lacrămĭ... M'am căit... Vroiŭ s'o ridic... O Dumnezeule!... Nu zicea nimic.., nu vedea nimic. Nebunise!... Tudoră! Tudoră! Iartă-mă fata mea!

— Cine mă chĭamă? strigă Tudora din casa.

Unele femeĭ se depărtară cu copiiĭ în brațe.

Tudora eși. Fața eĭ era galbenă și veștedă; ochiĭ stinșĭ în pulbere; straele sfîșiate.

— Cine mă chĭamă? strigă încă odată fără să se uite la mine.

— Eŭ... nu mă cunoștĭ?

Nefericita fată ridică ochiĭ asupra mea, buzele eĭ se întinseră și se distinseră; ochiĭ eĭ străluciră un minut.

— Tu mă chemĭ?... Cine eștĭ tu?... Nu te cunosc! Ce cațĭ aicĭ?.. Ce maĭ vreĭ?

Atuncĭ fața eĭ îngălbeni și maĭ mult.

O mișcare nervoasă îĭ cuprinse tot corpul.

— Stăĭ! stăĭ! Tu mi-aĭ răpit vieața și liniștea... Vroiŭ să te sugrum...

Vorbind ast-fel, se aruncă cu furie asupra mea, eŭ mă trăseĭ la o parte.

— A sburat! zise ea rîzînd cu hohot.

După aceasta, se întoarse în casă, șoptind: «tu creșteaĭ ca un brad verde inaintea casiĭ mele...»

— Ține, ziseiŭ bătrînuluĭ; ĭată patru sute leĭ să'ĭ înapoeștĭ proprietaruluĭ. Maĭ ține alțĭ patru sute să'ți cumperĭ boĭ... Mîine voiŭ trimete un doctor... Poate să o lecuĭască.

— Ceĭ patru sute leĭ aĭ proprietaruluĭ îĭ ĭaŭ, ca să răscumpăr cinstea sîngeluĭ meŭ; ceĭ-lalțĭ, nu; căcĭ nu am multe zile de traiŭ... De doctor nu este trebuință.

— Cine este proprietarul? întrebaĭ.

— D. Alecsandru... răspunse o femee!

— Te voiŭ răzbuna cu sîngele meŭ!

12 Iunie

Un deșert amar este în inima mea!... Așĭ vroi să mor! Nimic nu mă ține pe pămînt!.. Ce gîndeștĭ tu despre suflet? Omul e prea neferice aicea jos, ca să sfîrșească aicea; prea sus prin facultățile sale ca să aĭbă aceĭașĭ ursită, ca o reptilă!.. Am cîte odată minute cînd sufletul meŭ se îmbată de o desmerdare cerească... Ah! cum așĭ vroi atuncea, legănat de visul de raze al inimiĭ, să nu mă maĭ cobor în coperămîntul țărănos în care sunt legat!.. Dar... eŭ

rămîĭ încă în lume.., visele dulcĭ sboară, și realitatea mă privește rînjind!..

Lăsați-mă cel puțin a crede că este o altă vĭeață, a căreia seninătate nicĭ un dar nu o turbură, unde mincĭuna este necunoscută, unde amorul este nesfîrșit... Intre noĭ să rămîĭe, cine poate dovedi că sufletul este nemuritor?

O! cărțile!.. Iată începutul durerilor mele! Cum aș fi vroit să fiŭ un muncitor de aceia ce'și trec vĭeața în simplitate, și nu se maĭ comunică cu cugetările altora!..

13 Iunie

Știĭ tu ce vrea să zică vĭeața de familie! Ah! dragul meŭ! Fără Smărăndița, fără Zoe, aș fi mort!.. Ele sînt adesea pe lîngă mine, întrecînd toate dorințele mele; întristîndu-se de întristarea mea; bucurîndu-se de cîte orĭ un zîmbet rătăcit îmĭ întinerește fața!.. Tu știĭ, abia sînt de douăzecĭ și unu de anĭ! Cine mă vede îmĭ dă treĭ-zecĭ!

16 Iunie

Aicea se întîmplă, în umbră, lucrurĭ cu totul cĭudate. Erĭ eram singur în grădină.

Smărăndița veni acolo ținînd în mînă un bilet deschis.

— Ce însemnează gluma asta? îmĭ zise ea. Cum îmĭ facĭ declarațiĭ, fără să'mĭ cerĭ voe? Aĭ uĭtat tocmeala noastră?

— Ce declarațiĭ?

— Poate vreĭ să tăgăduești? Ce este asta? Imĭ dete biletul și citiĭ:

«Doamna mea!

«Toate aŭ un termin în vĭeață; este «timp de cînd sufăr în tăcere!.. Te iu-«besc maĭ mult de cît vĭeața!.. Oh! dar «pana omenească nu este în stare să des-«crie simțimintele noastre... Ea le profană «și învălue flacăra dumnezeĭască a simți-«mîntuluĭ! Nu sînt vorbe, nu sunt ideĭ, «nu este nimic în lume și în cer care să «esprime amorul meŭ!.. In starea dure-«roasă în care sînt, două căĭ aŭ rămas «pentru inima mea, — să'ți declar patima «asta, saŭ să mor!.. Dacă ești rece la toate «acestea, cel puțin fiĭ generoasă.., lasă-mă «să cred, să sper, c'a maĭ rămas pentru «mine o zi dulce în vĭeață!..

«Știĭ bine: sînt copil.., nu'mĭ sdrobi «inima și vĭeața cu disprețul!

«Manoil»

— Era timp să rîd și eŭ odată! răspunseĭ rîzînd după citirea acestuĭ bilet. Un om saŭ o femee care se respectă, nu scrie bilete.

— Cred, Manoile, și'mĭ pare bine; dar vroĭ să descoper cine se apucă de ast-fel de intrigĭ fără gust.

— Așteaptă, îĭ ziseĭ; și scoțînd biletul Mărioareĭ, văzuĭ că scriptura pe icĭ pe colo semăna. Am aflat, îĭ maĭ ziseĭ, cine face intrigile astea.

— Cine?

— Oh! Nu'ți voĭŭ spune nicĭ odată.

— Dacă nu este secretul D-tale, nu te silesc să'mĭ spuĭ.

— Nu este secretul meŭ, și nicĭ n'am dat parola să tac.

— Apoĭ dar ce te oprește?

— Vreĭ să știĭ? Eĭ bine! Scrisoarea asta este plăsmuită de Mărioara. Iată însemnarea asta de rufe, uĭtă-te și la bilet!..

— Aĭ cuvînt, îmĭ zise ea. Apoĭ căzu în gînduri. Nu spune nimănuĭ! îmĭ repetă ea.

Care este țelul Mărioareĭ, să facă ast-fel de intrigĭ? Vrea să mă gonească de aicĭ?

16 Iunie

Zilele trec şi dintr'una într'alta, întristarea cîştigă loc în inima mea.

Sînt atît de distrat, în cît am uĭtat să'ţĭ vorbesc de cele ce mi s'aŭ întîmplat în aste două treĭ zile.

Smărăndiţa, negreşit pentru ca să'mĭ facă plăcere, puse la cale să mergem la o mănăstire de maĭcĭ, în munţĭ.

Eram singur.

— Viĭ la mănăstire? mă întrebă Zoe intrînd. Imĭ alunecaĭ ochiĭ asupra'ĭ. Noroasa eĭ cosiţă era împletită cu bobocĭ de roze. O rochie de amazonă verde şi un guler alb de batistă, era toată podoaba eĭ. In mînă ţinea o pălărie de paie; în cealaltă un bicĭ.

— Vreĭ să mă însoţeştĭ călare? Alt-fel mătuşica nu mă lasă să încalec.

— N'am gust să văd mănăstirea, domnişoară.

— Eŭ viŭ să te rog.., dacă nu'ţĭ face plăcere, nu veni; voĭŭ rămînea şi eŭ acasă.

— Văd că refuzul meŭ te costă; nu vroĭ să mă crezĭ atît de răŭ.., viŭ, domnişoară!

— Viĭ?

— Ce n'ar face cine-va pentru un înger atît de dulce!..

N'apucă a auzi cuvintele mele, și Zoe eși sărind de bucurie și spuindu'mĭ că la scară este un cal înșelat pentru mine.

— Aĭbĭ grije de Zoe, îmĭ zise Smărăndița cînd pornirăm. Să nu facă nebuniĭ, și să o răpească calul.

Zoe abia se văzu în cîmp, și puse calul în galop: trebuĭa să mă țin de dînsa după ordinul ce'mĭ dase Smărăndița.

In tot cursul călătorieĭ, Mărioara întorcea capul către mine.

— Ce are Mărioara de se tot uită la d-ta, îmĭ zise frumoasa mea amazonă.

— Domnișoară, maĭ oprește-ți calul, căcĭ nu mă pot ținea de d-ta maĭ mult... Ș'apoĭ al meŭ e cam tare în gură și mĭ-a cam obosit brațul.

— Dar d-ta de ce nu vorbeștĭ Mărioareĭ? Poate aĭ vre-o bănuĭală pe dînsa?.. De cînd am înțeles aceasta, nu'mĭ maĭ e dragă.

După o oră de călătorie, ajunserăm la porțile schituluĭ. Starița ne eși înainte. Intrarăm întĭ'o sală foarte curată, dar foarte simplu mobilată. Sărutarăm mîna stariții, apoĭ șezurăm.

După cîte-va vorbe ne însemnătoare, Smărăndița începu cu starița o convorbire religioasă, din care nu înțeleseĭ nimic.

Zoe venise lîngă mine. Ea era fragedă și rumenă ca un frag. Vroĭa să'mĭ vorbească de caĭ, — și vorbele se înecaŭ în buzele sale; atîta mulțămire avea să'mĭ vorbească!

— Ia uĭtă-te, îmĭ șopti, Mărioara ce răŭ se uită la mine!

— Nu băga de seamă!

— Dar nu ĭ-am făcut nimic.

— Ce spuneți voĭ acolo la ureche? ne zice d. M. Colescu.

Zoe roși ca sîngele.

Două surorĭ tinere aŭ adus dulceață și cafea. Una din ele, care părea a fi maĭ mare, avea numaĭ șease-spre-zece anĭ; frumoasă ca o zînă. Cealaltă de o frumusețe maĭ mediocră, dar cu ochiĭ mult maĭ frumoșĭ negri, în care se îneca cel ce se uĭța la ea.

Maĭca starița ne spuse că aceste două surorĭ mîĭne aŭ să se călugărească, și ne invită să asistăm la ceremonie. La aceste vorbe fetele, care sta în picĭoare așteptînd să ĭa felegenele de cafea de la noĭ, schimbară fețele; cea maĭ mică eși, ĭar

cea maĭ mare plecă capul în jos și scăpă cîte-va lacrimĭ în table. Eŭ, care o priveam, mîntuindu'mĭ cafeaua, mă sculaĭ să puĭ felegeanul pe tablă, și ea atuncĭ ridică la mine doĭ ochĭ frumoșĭ albaștri care se scălda în lacrămĭ ca două viorele în roua dimineţiĭ.

După ce adună toate felegenele, tînăra fată eși.

Poţĭ să'ţĭ închipueștĭ de cîtă întristare s'a umplut sufletul meŭ!

Sărmană copilă! Tu nu aĭ fost născută să te vestejeștĭ la umbra acesteĭ închisorĭ! Cînd te-aĭ născut pe lume, maică-ta te legăna pe brațele sale și visa pentru tine cununa maritagĭuluĭ! Această cunună se schimbă într'un văl etern!

Maĭ tîrziŭ, cîte vise frumoase nu îmbăta închipuirea ta cea tînără! Tu visaĭ o vieață dulce și plină de ĭubire în sînul uniĭ familiĭ!.. Un soţ june și frumos ca visele tale; palate, diamanturĭ!.. Ah! Iată-te astăzĭ aruncată în mijlocul unor inimĭ ce nu maĭ bat pentru lumea aceasta! Soțul tăŭ, este crucea altaruluĭ; veștmintele'ţĭ aurite, rasa ta; diamantele, lacrămile tale; palatul tăŭ, biserica!... Un sunet trist de clopote, mă trezi din aceste meditaţiĭ.

— Imĭ pare răŭ, zise starița, că ațĭ venit într'o zi tristă. Clopotul vestește despărțirea dintre noĭ a uneĭ surorĭ. Vă rog, dațĭ'mĭ voĭe să'mĭ împlinesc astă tristă datorie, de a fi față la înmormîntare.

Damele arătară dorința de a merge împreună cu starița în ogradă spre a merge la biserică. Domnul N. Colescu, și Andreĭ le urmară.

Eŭ, rămăseĭ în galeria chiliilor ce dă asupra ogrăziĭ. Mă puseĭ pe o laviță care era acolo.

O călugăriță de o vîrstă cam înaintată, dar de o figură foarte dulce, trecu pe lîngă mine.

— Cine este sora aceasta? o întrebaĭ.

— O domnule! domnișorule! Istoria surorilĭ aceștia este vrednică de știut,... zăŭ așa!

— Te rog spune-mĭ-o măĭcuță!

— Sînt două lunĭ, răspunse călugărița, răposata se afla în casa părintească. Era tînără și frumoasă. Părinții eraŭ bogațĭ și le era dragă căcĭ numaĭ atîta fată aveaŭ. Fetele vecinilor o pismuiaŭ, căcĭ nu era nicĭ una ca dînsa de frumoasă. De odată, fața eĭ începu a se schimba și a se veșteji ca o floare bătută de brumă; ochiĭ i se umpleaŭ

în tot minutul de lacrămĭ... Nu maĭ eșia din casă... Indeșert bieții părinți căutaŭ chipurĭ s'o desmerde: nimic n'o mîngîia. Tată-săŭ, ne maĭ știind ce să'ĭ facă, îĭ zise într'o zi că este hotărît s'o mărite, și îĭ lasă voie să'și aleagă singură soțul. Copila zîmbi cu amăracĭune, și răspunse: dacă mă ĭubiți duce-ți-mă la mănăstire. Părinții eĭ, întîĭ nu vroiră, dar văzînd că fata de ce mergea, melancoliea'ĭ creștea, nu maĭ avură ce face; și o aduseră la mănăstire. După ce a venit aice, își trecea zilele în lacrămĭ și în rugăcĭuni ca cînd o mustrare de cuget o gonea. Cînd eșea din chilie, mergea numaĭ la biserică, și nu vroia măcar să se uĭte la verdeața dealurilor și a brazilor ce încungĭură mănăstirea. C'o zi înaintea morții, chĭemă toate maĭcele să le vorbească.

— Zilele mele s'aŭ numărat, zise ea. Astăzĭ, mîine voiŭ lăsa lumea asta deșartă. Pentru aceea vă chĭem înaintea plecăriĭ mele, ca să vă desvălesc durerile mele.

Eram fată tînără și fericită la părinți; dar într'o zi patima intră în inima mea... O bune maĭce! Ertați-mă, dacă în minutul cînd plec dintre voĭ, vroiŭ să zic un cuvînt care nicĭ odată n'a profanat ure-

chea voastră!.. Am ĭubit!.. Acela ce'mĭ era drag, nu a fost demn de curățenia inimiĭ mele... Eŭ credeam că mă ĭubește... Cine la vîrsta mea nu s'ar fi înșelat? Nu mă întrebațĭ de numele săŭ... In rugăciunile voastre rugațĭ pentru sufletul luĭ, căcĭ e un suflet pĭerdut.., abătut de la legile luĭ D-zeŭ.., un suflet negru care negreșit a să cază în negre prăpastiĭ!..

Așĭ vroi să afle că la a mea plecare din lume l-am ertat!

Vorbind ast-fel se înecă în plîns.

A doua zi maica starița merse să o vadă. Ea era culcată pe un pat. In locul veștmintelor călugărești, ea purta o rochie albă de mireasă; o cunună de roze pe frunte. Cine o vedea astfel, socotea că doarme. Era moartă.

Astfel vorbea călugărița, și încetă. Iar eŭ rămăseĭ cufundat în gînduri amare.

— Și cine să fi fost înșelătorul eĭ!

— Asta nimenĭ nu știe. Din toate călugărițele și surorile din mănăstire, ea trăĭa maĭ bine cu una din surorile care slujesc la maĭca starița..; aceea poate să știe...

— Dar surorile aste care slujesc la starița, cine sînt!

— Sînt fete de boĭer. Miĭne se călugă-

resc. Ele nu vroiesc; maica starița a trimes de știre fratelui lor, care trebuie să vie, că nu șeade departe.

— Ș'apoi cum să se călugărească cu sila?

— Ei, domnule! Dacă este stăruința părinților, și dacă părinții sînt boieri... Pentru noi cele sărace, altă socoteală; ne călugărim cînd vroim, și dacă vroim...

Călugărița mă lăsă, și eu rămăsei zdrobit de amăracîune. Poate-se, în secolul în care trăim, să se tolereze astfel de tiranii? Auzi colo! Călugărie cu de-a sila! Și pentru ce? Pentru ca un părinte să facă mai fericiți pe unii din fii; pentru ca un frate să mănînce moștenirea părintească? O Dumnezeul meu! Răi sînt oamenii pe lume!

Dăduserăm îngăduința să rămînem pînă adoua-zi; ceremonia înmormîntării se isprăvi și societatea noastră iarăși se întruni în salonul stariții.

Lumînările se aprinseră, căci era seară, și lumina lor se lupta cu lumina luniî care răsbătea pe ferestrele salonului.

Eu eșii, cu hotărîre să mă preumblu în împrejurimile mănăstirei. Cînd mă coborii în ogradă, văzui o trăsură cu patru

caĭ ce sosise. Din ea se coborî D. Alecsandru K... Mă făcuĭ că nu'l cunosc, și eșiĭ pe poarta mănăstiriĭ. Mă îndreptaĭ către un ĭaz care se vedea lucind pe vale, puțin maĭ în sus. Ajungînd acolo, mă așezaĭ pe mal, pentru ca să mă arunc ĭarăș în meditațiile mele.

Cerul e senin, ca sufletul cel nevinovat... Stelele nenumărate ca nisipul mării, scînteĭază care de care maĭ mult; ochiul care le privește se îneacă în ele!.. Luna ca un glob de aur, înviosază noaptea, care este simbolul întristăriĭ... Imprejurul meŭ e numaĭ o armonie răpitoare!... Grieriĭ ce șușue.., prepelițele ce se întrec cu cărsteiĭ.., murmurul rîuluĭ care pe de-asupra ezetureĭ cade într'o mică cascadă pe un jgheab... Pe luciul apiĭ alte stele și altă lună se întrec în strălucire, și ochiul încîntat pune sufletul în mirare... Dumnezeul meŭ! In estazul în care mă găsesc, tu oare m'aĭ aruncat?.. Cugetările mele tu oare mi le răpești în minutul acesta?.. Ce fericire! Lasă-mă, Doamne, pentru toată vĭeața în starea aceasta, orĭ fă ca să mor fără întîrziere!..

Dar ce aud!.. Tăcerea se întrerupe împrejurul meŭ!.. Un tropot... O ființă înain-

teazǎ repede fugind... Dumnezeul meŭ!.. Ce vrea să facă...

— Oprește-te! strigaĭ ridicîndu-mă în picĭoare.

— Ah!.. Și văzuĭ căzînd la pămînt ființa ce mi se părea că e o vedenie.

Mă apropiaĭ... Ce să văd!.. O femeie!.. Mă uĭt, ea leșinase!.. O ridic... Sora cu ochiĭ albaștri care'mĭ dăduse cafeaua la starița!.. Imbrăcată într'un capot negru... ne încinsă.., desculță.., cu capul gol, și cu pletile sbîrlite în neorînduĭală pe umere.. Dumnezeul meŭ! Ce să fac!..

O țineam încă rezemată pe genuchĭul meŭ, și uimit de asemine întîmplare, nu știeam ce hotărîre să apuc... In sfîrșit simțesc că peptul i se bate.., începe a mișca.., se uită la mine.., sare de odată în pĭcĭoare..., se smucește de la mine.., ĭar o apuc...

— Ce aĭ pentru Dumnezeŭ! îĭ ziseĭ.

— Vroiŭ să mor, lasă-mă să mor!

— Ce fel?

— Acolo! acolo! îmĭ zise ea, arătîndu'mĭ heleșteul și trăgîndu-se spre el.

— Nu te voiŭ lăsa nicĭ-odată; nu! Dar vino'ți în fire, pentru D-zeŭ! Să te omorĭ? E păcat. Eștĭ tînără.., trebuie să te bu-

curĭ de vĭeață... Eștĭ frumoasă.., poțĭ să fiĭ fericită...

— Fericită! Oh! Dumnezeule! Lasă-mă să mă'nec!

După împrotivirile ce'ĭ făcuĭ, în sfîrșit o făcuĭ să'mĭ spue istorĭa eĭ.

Ea împreună cu soră-sa, rămăind fără de părinți, fură date de fratele lor cel maĭ mare spre creștere pe lîngă o mătușe a lor, călugăriță. Crescătoarea lor, în devotismul eĭ, credea că ar face mare serviciŭ luĭ D-zeŭ, ademenindu'și nepoatele la vĭeața monahală. Fetele de și întrevedeaŭ în lume o altă fericire, dar nu avea ce face, căcĭ în timiditatea lor nu se puteaŭ opune mătușiĭ; apoĭ că fratele lor le spunea hotărîtor că el nu va avea cu ce să le înzestreze spre a le mărita, și chiar de ar avea ar fi prea tîrziŭ, căcĭ vîrsta li s'a înaintat și ele n'aŭ apucat a ști nicĭ franțuzește, nicĭ a juca contradanțul. Călugărița muri și le încredință stariției. Fratele hotărî să le călugărească numaĭ decît, spre a putea să le mănînce partea lor de moștenire.

Închipuește-ți, frate, ce efect mĭ-a făcut cînd aflaĭ că aceste surorĭ nenorocite, sînt surorĭ ale luĭ Alecsandru K!...

Nu e destul atîta. Starița simțind că copilele nu vor să se călugărească, a dat de știre fratelui lor. Acesta viind, a chiemat într'o chilie pe Frosa, sora cea mai mare, și închizînd ușa a întrebat-o de ce nu vroește a se călugări. Ea răspunse că vroește a trăi în lume. Atunci porunci slugii lui, și o luă de cap, s'apoi însuși ticălosul de frate o bătu cu biciul pînă ce biata copilă pronunță cuvîntul: vroiu.

— Iată pentru ce vroiu să mor îmi zise ea.

— Trebuie să te supui soartii, soro!

— Să mă supui soartii... Dar dacă am o inimă.., dacă iubesc pe cine-va cu care vroiu să trăesc unită toată vieața mea.

— Dar dacă te iubește, pentru ce te lasă în așa stare?

— Nu este aicea, domnule! Tată-său l-a trimis pentru niște trebi ale sale peste hotar; închipuiește-ți, el care mă iubește atîta de mult, cînd se va întoarce, ce o să simtă văzîndu-mă călugărită.

— Pot să știu numele lui?

— Văd că ești un tînăr cu inima nobilă. Mă încred; îți spun: el este Nae P...

— Mi-a fost conșcolar.

— Poate și prietin! Oh! Te rog, dom-

nule, mîntue-mă. Fă ceva pentru mine, căcĭ el îţĭ va fi îndatorat pentru toată vĭeaţa... Ce bun tînăr!... Nu'ĭ aşa? El mă ĭubeşte ca sufletul... Are o inimă...! Ştiŭ că are să se scîrbească cînd o auzi de moartea surori-sa.

— A avut o soră, care a murit?

— Dar.., chĭar astăzĭ am îngropat-o. Aţĭ văzut şi D-voastră.

— Tînăra care a îngropat-o astăzĭ?

— Aşa, domnule! Ea a murit jertfă frateluĭ meŭ.

— Aşa dar, fratele D-tale este un monstru, pentru Dumnezeŭ!

— Ce! D-ta ştiĭ?

— Ştiŭ toată istoria, dar nu ştiam că fratele d-tale era care... Dar sora d-tale ce va face?

— Ea va face ceĭa ce voiŭ face eŭ, ea nu este hotărîtoare.

— Ascultă, domnişoară. De şi sînt tînăr, încrede-te în sfatul meŭ. Cu fratele d-tale nu este nimic de făcut; el este fără inimă, şi foarte hotărîtor.

Nimic nu poate să'ţĭ dea nicĭ un ajutor. Cu toată inima aş vrea să'ţĭ daŭ orĭ ce ajutor, dar îmĭ e cu neputinţă. Să'ţĭ pĭerzĭ vĭeaţa, e păcat, şi cu aceasta

ţi'aĭ ucide amantul care ştiŭ că are o inimă simţitoare. Să te împrotivesti, este în deşert, căcĭ veĭ fi espusă la torturile frateluĭ. Călugăreşte-te, şi aceasta nu te poate opri a trăi cu omul care ĭubeştĭ.

— Să înşel pe D-zeŭ? O! Asta n'oiŭ face.

— D-zeŭ, carele este drept, nu va privi ca nelegĭuire amorul d-tale. Rasa care'ţĭ vor pune e cu sila; D-zeŭ îţĭ va da voĭe să o lepezĭ cînd nu veĭ fi vrednică a o purta.

— O Dumnezeul meŭ! zise bĭata copilă; fie după voĭa ta!

Mă întorseĭ cu sora în mănăstire.

Societatea noastră era adunată în salonul stariţiĭ. Alecsandru şedea pe un scaun lîngă stariţa. Smărăndiţa se preumbla.

— Unde aĭ fost, îmĭ zise ea?

— Am scăpat un suflet de la pĭeire.

— Ce fel? Dar pe aicĭ nu ştiĭ ce s'a întîmplat?

— Ştiŭ; vroeştĭ să'mĭ spuĭ despre surorile luĭ Alecsandru? Pe cea maĭ mare am scăpat-o de la moarte; era să se înece într'un heleşteŭ; din întîmplare aflîndu-mă pe acolo, am oprit-o de la hotărîrea eĭ.

— După ce a torturat-o ticălosul de frate, ea a ieșit din mănăstire, și eraŭ cu toțĭ îngrijiți.

— Dar ce zicĭ despre soarta copilelor acestora? Nu e chip a le mîntui?

— Nicĭ un chip. Ar trebui să se supuie soartiĭ.

— Pe cea maĭ mare am înduplecat-o.

— Bine. Cea maĭ mică nu rezistă. Maĭ tîrziŭ... vom vedea.

Convorbirea aceasta, făcută la o parte, nu fu auzită de nime. Starița ne anunță ora de cinat. Zoe veni și'mĭ luă brațul ca să trecem în salonul de refectorie, Alecsandru luă pe Mărioara, și d. N. Colescu pe Smărăndița.

In timpul mesiĭ domnea o monotonie mare; toate sufletele pare că eraŭ ocupate de întristare. Alecsandru era schimbat la față, ca un om care s'ar lupta cu mustrarea de cuget, și cu hotărîrea sa tot odată. Mărioara din cînd în cînd iĭ adresa cîte o vorbă, la care el nu răspundea decît cu vre un semn tăcut. Smărăndița era silită din cînd în cînd a răspunde cîte o vorbă scurtă la întrebările ce'ĭ făcea starița.

— Tot așa trist eștĭ? mă întrebă Zoe.

— Nicĭ de cum.

— Aĭ auzit ce s'a trecut p'aicea?

— Ştiŭ toate, îngerul meŭ.

— Unde aĭ fost?

— M'am preumblat pe afară din mănăstire; am fost pîn'la heleşteŭ.

— Mi-aŭ vorbit nişte călugăriţe de heleşteul acela. Mĭ-aŭ spus că în el multe suflete s'aŭ înecat. Era teamă că sora luĭ Alecsandru să nu se fi aruncat acolo. Era să trimită starița s'o urmărească, cînd sa făcut nevăzută; dar Alecsandru a zis că s'o lase maĭ bine să se pĭardă, să nu'ĭ maĭ audă numele.

— In adevăr că era să se pĭardă nenorocita, dar eŭ am mîntuit-o.

— Eştĭ un înger!

Cina se sfîrşi. Fie-care se retrase în camera de dormit.

Eşiĭ încă odată în curtea mănăstiriĭ. Frumuseţea naturiĭ mă îndemna să mă preumblu încă cîtva timp, şi să mă arunc ĭarăşĭ în meditaţiile mele.

Trecînd pe lîngă biserică, luaĭ seama că e luminată. Mă duc la uşă.., o văd deschisă! Eraŭ aprinse numaĭ candelile, care răspîndeaŭ o lumină foarte slabă. In altar se auzea un glas obosit care cetea

la rugăciuni. Mă hotărăsc a intra... In dreapta și în stînga, puține călugărițe, ocupaŭ cîte-va strane și staŭ nemișcate ca niște fantasme... Inaintea icoaneĭ Mîntuitoruluĭ, două ființe îmbrăcate în haine albe staŭ îngenuchiete, și din cînd în cînd făceaŭ semnu crucii!

Nu știeam unde mă aflu... Părea că visez... O călugăriță se coboară din strană, și se apropie de mine... Recunoscuĭ călugărița care'mĭ vorbise în galeria stariții... Poftești să șezĭ în strană? îmĭ zise ea.

— Dar ce vrea să zică slujba aceasta în timp de noapte?

Tot-deauna cînd vre o soră este să se mărite cu Domnul, trebuie să se facă privighere. In sfîrșit, surorile de care ți-am vorbit, se călugăresc. Iată-le colo înaintea icoaniĭ Mîntuitoruluĭ. In starea în care le vezĭ o să stea pînă mîine la liturghie cînd aŭ să primească shima. Dar pînă mîine nu e nimic de văzut.

Inaintaĭ puțin, și văzuĭ întorcînd capul către mine fecioarele. Cea maĭ mare, după ce mă văzu, lipi fruntea de piedestalul icoaniĭ și se înecă în suspine. Cea maĭ mică, maĭ indiferentă, se întoarse cu nepăsare.

Eraŭ despletite, cu părul lăsat pe spinare și pe umere; încălțate numaĭ cu călțunĭ albĭ de lînă; și haina ce le acoperea o simplă cămașă de lînă albă.

Pentru un minut credeam că mă aflu în timpurile antice, și că văd două vestale osîndite de Druizĭ a fi îngropate de viĭ. Lacrămile îmĭ curseră fără să le pot opri; și eșind mă suiĭ în camera mea.

20 Iunie

Amice! Scrisoarea precedentă fiind cam lungă cred că te-a ostenit cetind-o. Am hotărît dar să'ți adresez una și maĭ lungă spre despăgubire.

In sfîrșit acum mă găsesc ĭarăși în casa domnuluĭ N. Colescu. Nu vroiŭ să'ți maĭ descriŭ ceremonia călugărieĭ surorilor luĭ Alecsandru. Ast-fel de ceremoniĭ se văd, dar nu se descriŭ. Este ceva trist care'ți rupe inima. Cînd se cîntă «din brațele părintești», trebuĭe să știĭ că de pĭatră să fie inima omuluĭ, trebuĭe să plîngă. Biserica era plină: tinerĭ și bătrînĭ plîng la cîntarea numită ca niște copiĭ; preoțiĭ și cîntărețele nu'și puteaŭ face slujba lor de plînsete. Fecioara cu ochĭ albaștri, cînd ĭ-a pus preotul foarfeca în păr pentru ca

s'o tundă, a leşinat. Insuşĭ Alecsandu a leşinat! Poate că nicĭ o dată pînă atuncea mustrarea de cuget n'a influenţat inima sa. Eŭ unul, mă făcusem, nu ştiŭ de ce, ca marmura: aşteptam să se deschidă pămîntul ca să mă înghiţă. Cît aşĭ fi vroit în ziua aceea să plîng! Dar am fost treĭ zile bolnav, fiind că n'am avut lacrămĭ pentru treĭ minute.

La înturnare, domnul N. Colescu a încălecat calul meŭ, fiind că precum îţĭ spuĭ, eram bolnav. Eŭ şezuĭ lîngă Mărioara, avînd în faţă pe buna Smărăndiţă, care îngrijea de mine ca de un frate.

O! Smărăndiţa este un înger! Dumnezeul meŭ! cum de nu aĭ făcut toate femeile, după inima eĭ! Ce fericită ar fi lumea!

Dar Mărioara!... O! nu maĭ este nicĭ o îndoĭală.. Ea este o fată degradată.., eŭ un om perdut. Este scris să cunosc omenirea în ceea ce are maĭ urîcĭos. Lumea mă află atît de schimbat, cît se teme să nu'mĭ pĭerd minţile!.. Eŭ însumĭ mă tem de aceasta!..

21 Iunie

Erĭ seara am avut dispută despre literatura Romînească. Chipul cu care Romînii judecă azĭ pe poeţĭ, este comic. Dar de ce să zic Romînii? Maĭ bine cîţĭva oamenĭ fără de inimă saŭ ignoranţĭ.

Eraŭ două dame din Bucureştĭ, cu bărbaţii lor. Ele veniseră să treacă vara la o moşie din vecinătate. Una din aceste dame se ocupă de literatură, de cînd un poet Romîn ĭ-a adresat un sonet.

— Pentru ce nu maĭ scriĭ? mă întrebă aceasta.

Eram într'unul din minutele cele rele; apoĭ această întrebare o auzisem aşa de des, că mă supăra.

— Pentru ce, şi pentru cine să scriŭ? îĭ răspunseĭ.

N'are cine să le cetească; ĭar ceĭ ce le cetesc nu înţeleg nimic. Un poet la noĭ este privit ca un bufon. Şi fiind că meseria bufonilor este maĭ gustată de cît poezia, poeţii s'ar face maĭ bine bufonĭ.

— Păcat, zise-du duca, că Domniĭ, de la parlament încoace, nu maĭ aŭ soĭtariĭ. Acum ştiŭ că ar avea mulţĭ.

— Înţeleg, un talent să scrie pentru posteritate, nu pentru ziua de astăzĭ. Cine

Facultatea de Filosofie BIBLIOTECA Bucureşti

are geniŭ și nu va observa aceasta, se va pierde. Va scrie aceea ce geniul săŭ îl inspiră, suferințele patrieĭ sale, durerile inimiĭ sale.., și ce va folosi? Esilul îl așteaptă, drept toată răsplătirea. Știĭ d-ta, ce va să zică un esilat?... Un om afară de lege; oameniĭ îl urăsc, se sfiesc de el; îl privesc ca pe un făcător de rele. Iĭ rămîne dar, pentru ca să placă, să scrie numaĭ ode la zilele aniversare ale celor marĭ, saŭ sonete pe albumele cucoanelor... Iată cum se perde un geniu. Dar sînt poețĭ pe care nimenĭ nu poate să'ĭ întreacă în această meserie, și atuncĭ te afli, cu tot talentul, în urma luĭ Catina, și altor poețĭ făcătorĭ de ode, saŭ odobașĭ, cum le zice dramaticul nostru Alecsandri.

— Catina? răspunse d-na S..., acest june are talent. Să cetești un sonet ce-a făcut pentru mine, sub titlu: versurĭ urîte la o femee frumoasă... Nimic maĭ poetic, maĭ adevărat!.. După Catina vine V...E... P..., coroanele poeților!... Se vede că nu ĭ-aĭ cetit? Ascultă cîteva versurĭ din poetul meŭ favorit:

«Ear eŭ pe sub mantelă,
Te fur o a mea belă!..»

Pare că auzĭ vorbind cavalerii din se-

colul de mijloc, cu insusianța lor amoroasă!..

— Știŭ și eŭ o strofă din poețiĭ ce ĭ-aĭ numit. Dă'mĭ voe să o cetesc.

— Cetește!...

— *Ielele :*

Unele goale
Mîncaŭ din oale,
Găluștĭ prea groase
Prea nodoroase...
Hururum...
Brum...

Toată adunarea rîse.

— Ce face asta? răspunse d-na S..., din contră, găsesc o originalitate rară: *c'est le sublime du laid...* și chiar de se află vre un vers răŭ, nu face nimic, lîngă atîte altele sublime.

— Din nenorocire, lîngă atîte rele abĭa se află cîte unul bun. Eŭ credeam însă că coroana poeților noștri eraŭ Cîrlova, Alecsandrescu, Alecsandri, Sion, Negruți, Mureșanu, Donicĭ...

— Uf! ce nume! ce grozaviĭ! Cum v'ațĭ stricat gustul! Acum, înțeleg, pe Cîrlova să'l maĭ puĭ între poețĭ, fiind că e mort; pe Alecsandrescu iarășĭ, fiind că a făcut ceva, și fiind că acum a încetat de a maĭ scrie... Dar ceĭ-lalțĭ pe care mi'ĭ numeștĭ,

nu înțeleg cu ce obraz se maĭ pot acăța de Parnas.

— Imĭ pare răŭ, doamna mea, că mă puĭ în posiție să fac acuma un curs de literatură.., cînd socot c'ar fi maĭ bine să petrecem jucînd gajurile, saŭ calul alb.

— Gajurile și calul alb, răspunse doamna S.., sunt jocurĭ de mahala. Ar fi și păcat, noĭ, care începem a știĭ cîte ceva, să ne ocupăm cu ast-fel de petrecerĭ ordinare. Spune-mĭ de esemplu ,ce găseștĭ d-ta în Alecsandri, de mi-l puĭ între poețĭ?

— Alecsandri, doamna mea, a făcut maĭ mult de cît mulțĭ din poețiĭ noștri. El a re'nviat musa poporală, care de secolĭ zăcea uĭtată și care era amenințată a se perde în gura țiganilor lăutarĭ, care aŭ urmat vechilor trubadurĭ ce a avut poporul odinioară. Baladele, doĭnile, horele poporale, în care este istoria patrieĭ, suferințele poporuluĭ, poezia și caracterul natural al Romînuluĭ cu dispositiile sale de eroism, generositate, loialitate și simțibilitate; aceste balade, doĭne, și hore, care Alecsandri găsindu-le în fragmente pe icĭ pe colea, a știut a le întocmi și a le reproduce atît de bine, sînt un tesaur pentru literatura romînească. Nu este

o bucată în care să nu vezĭ o eleganță, o idee, saŭ un sublim.

— Poate, domnul meŭ, răspunse d-na S..., însă nu știŭ cum... baladele, doĭnele, și horele de care'mĭ vorbeștĭ, prea put a crîșmă.., a trivialitate.., saŭ cum am zice, a țărănie...

— Cu atîta maĭ mult merit aŭ, doamna mea. Ele aŭ eșit din sufletul, din inima poporuluĭ; și negreșit că poporul nostru n'a putut să cînte școala luĭ V. Hugo, Lamartine, Beranger și alțiĭ, după care poețiĭ noștri se screm a cînta. Cu toate acestea, el, în simplitatea luĭ, făr'a să consulta cu literaturĭ streine, făr'a ști ceti saŭ scrie, a cîntat așa cum n'a maĭ cîntat alt popor.

După acestea scoseĭ Balade de ale luĭ Alecsandri si le cetiĭ. Toată societatea aplaudă și 'mĭ dete dreptate.

Apoĭ, veni vorba la Sion.

— Sion, ziseĭ eŭ reluând cuvîntul, după cîteva bucățĭ care a publicat se vede că urmează școaleĭ luĭ Beranger. Eŭ de și nu sînt de partea imitatorilor, îĭ daŭ cuvînt: un poet să lucreze după dispoșiția sa, să facă ceva bun și interesant, și poate

ca imitatorul să aibă tot atîta merit ca și un original.

Virgil a imitat pe Omer, Dante pe Virgil, și alții pe acesta; și cu toate aceste sînt nemuritorĭ! Sion dacă cu lucrările luĭ nu ne uĭmește, dar place; versurile luĭ sînt concise, limpezĭ, ușoare și armonioase. El este un poet care ne trebuĭea. Versurile luĭ de împrejurărĭ vor caracteriza zilele în care trăim.

Cetiiĭ *Boeritul, Punga mea, Privighetoarea, Anul noŭ,* și societatea sprijini opinia mea.

D-na S... mă provocă să'mĭ daŭ opinia despre Negruți; căcĭ afară de vr'o două bucățele de versurĭ amoroase, nu știŭ, zise ea, ce a maĭ făcut.

— Negruți, doamna mea, este unul din ceĭ maĭ bunĭ scriitorĭ aĭ noștri. Gustul și eleganța stiluluĭ săŭ, compunerile sale originale în prosă și în versurĭ, traducerile sale din V. Hugo și Cantimir, caracterizează pe omul care știe arta scrieriĭ.

— Dar Mureșanu? Ce veĭ zice de Mureșanu?,.. Of!... Aĭ să vorbeștĭ de poezia Ardealuluĭ și o să mă strîngĭ de gît, zise d-na S.

— Este adevăr, doamna mea, că poe-

zia Ardealuluĭ nu prea e recomandabilă. Dar să ne mulțămim, căcĭ Ardealul dacă nu ne-a dat poețĭ, dar cel puțin ne-a dat bărbațĭ ca Lazăr, P. Maior, Șincaĭ și alțiĭ, care fiind-că trăim astăzĭ nu'ĭ numesc, carĭ vor fi nemuritorĭ. Mureșanu însă este destul să fie unul singur poet. El nu se ține de școala literaturiĭ franțeze, pentru că acolo limba aceasta nu se cultivă. El este din școala germană maĭ cu samă; sombru, aspru, medidativ, dar cu inimă, loĭal și naționalist. Nu am lîngă mine ceva din bucățile cîte le-a publicat în Gazeta de Transilvania, dar țiŭ minte o strofă din bucata: *O privire peste Carpațĭ*:

La noĭ e putred mărul, nu'ĭ chip de curățire!
Și tot ce se sperează sînt sîmburiĭ din el;
Acestiĭ cer plîntare, silință și unire.
Atuncĭ va crește cedrul din ramul tinerel...

— Aĭ dreptate, zise d-na S. Aicĭ este o aluziune atît de naivă și de adevărată, că'ți stoarce lacrămĭ; și trebuĭa numaĭ un Transilvan, care a gemut atît timp sub Unguri, să-o esprime.

S'a maĭ vorbit după aceasta despre maĭ mulțĭ poețĭ; eŭ îmĭ dăduĭ opinia fără nicĭ o scrupulositate. De la o vreme veniĭ la sfadă, cu d-na S... Smărăndița

închise seanța, zicînd: Manoil are cuvînt; numaĭ cînd este vorba de gustul Romînilor, se arată cu totul descurajat. Trebui cu toate aceste, să'mĭ aducă aminte că nu este timp mult de cînd Romîniĭ eșiră din întunericul neștiinței, și că progresul ce aŭ făcut în literatură este prea mult, pentru un termin așa de scurt. Ceĭa ce ne face să sperăm că peste cîțĭ-va anĭ, literatura și gustul vor merge departe.

Ne despărțim, căcĭ noaptea era înaintată. Eŭ trecuĭ în apartamentul meŭ.

22 Iunie

Seara trecută fu una din cele maĭ amare ce am cunoscut.

Doamna N. Colescu îmĭ propuse o preumblare pe dealurĭ.

Plecarăm însoțițĭ numaĭ de Zoe.

Cînd ne urcarăm în vîrful dealuluĭ, aruncarăm ochiĭ către cîmpiĭ. Valea era coperită de umbrele seriĭ; cerul aprindea pe rînd pe rînd fanarele sale; aerul răcoros și profumător ne îmbătase.

— Văzîndu-te cine-va, ar zice că nu maĭ eștĭ din lumea acesta! Atîta semenĭ de rece la toate, pînă și la fermecul acestor locurĭ! îmĭ zise Smărăndița.

— Acela nu s'ar însela.

— Dar pentru ce, Manoile?

— Vĭeața... vĭeața mă apasă!

— Să luăm lucrurile cum sînt, răspunse Smărăndița. Să nu pĭerdem din vedere că acel ce ne-a dat vĭeața, nu ne era cu nimic dator. Lumea poate să fie maĭ rea de cît credem noĭ; dar aceasta nu este un cuvînt ca să ne pĭerdem curagĭul și să chĭemăm moartea!... Cîte lucrurĭ bune ne rămîne a face!... Și cîte lucrurĭ bune nu sînt iară ca să ne mîngîĭe de cele rele. Manoile, eștĭ nedrept și insulțĭ providența cînd te plîngĭ ast-fel despre vĭeață.

— Providența!...

— Ascultă Manoile. Te îndoĭeștĭ de providență, te îndoĭeștĭ de toate de la un timp în coace... o știŭ... De aice purcede desgustul ce cercĭ... Dar ĭată-ne departe de lume, într'acest templu măreț al naturiĭ... Desbracă-ți sufletul de patimile omenești, privește stelele cerești, carĭ atrase și re 'mpinse una către alta, se înturnă fie care în sfera eĭ, cu orînduĭala ce nicĭ odată nu s'a turburat? Pe pămînt toate făpturile împrumută una alteĭa sprijinul trebuitor; animalele daŭ ĭerburilor aerul cel stricat, și ĭerburile

curăţindu'l, îl întorc înapoĭ; vezĭ omul, vezĭ raporturile ce se află între puterile sale înţelegătoare şi legile lumiĭ materiale la care este supus! Toate aceste nu ajung să'şĭ dovedească că este o provedinţă ce privighĭază neîncetat...

— Vreĭ să zicĭ că tot e bine, tot e la locul săŭ?... Crede-mĕ, nu'mĭ spuĭ nimic noŭ... Toţĭ filosofiĭ mulţămiţĭ aŭ zis aceasta înainte de noĭ: vĭeaţa este un bine!...

— Dar cum?

— Un răŭ!

— Prin urmare, totul este o lucrare a uneĭ întîmplărĭ oarbe?

— Se poate.

— Dar dacă întîmplarea a făcut lucrurile, pentru ce de la începutul lor, pînă astăzĭ, nu a maĭ produs nimic noŭ?

— Această obĭecţie este serioasă, dar nu este la întrebarea mea; eŭ nu am hotărît că întîmplarea a făcut lucrurile... Cu toate acestea'ţĭ voiŭ răspunde îndată ce mă voiŭ lumina la cele ce voiŭ să te întreb. Cum o să împacĭ ideea provedinţiĭ cu atîtea rele ce ne înconjură? Orĭ unde aruncăm ochiĭ întîlnim răul alăturea cu binele, viţiul alăturea cu virtutea; alăture cu un om care gustă toate fericirile, altul care se

lupta cu toate suferințele! Pentru ce aŭ trebuit fiarele și ierburile veninoase, reptitele, vulcanii, boalele și moartea, precum și egalitatea inteliginților?

— Mai întîi am să'ți spun că vorbești ca un avocat. Cu toate aceste, întrebarea îmi pare ușoară: alții aŭ zis-o mai înainte. Ceia ce li se pare răŭ, îmbrățișează numai interesul particular.

De unde știi, dacă nu este o lege care face ca toate acele rele despre care un individ se plînge, să fie folositoare interesului general? De unde știi ca starea socială nu este așezată pe trebuințele ce oamenii aŭ unii de alții?

— Din toate acestea, vrei să dovedești că relele eraŭ trebuincioase în folosul armoniei? Eŭ însă cred că acel ce a făcut lucrurile din nimica, și a căruĭ inteligență este perfectă, ar fi putut face ca, fără a fi răul, să meargă această armonie.

Vorbind ast-fel, un idiot vedem că trece pe o potecă, aproape de noĭ. El se opri, văzîndu-ne, să cerșească. Era surd, mut, gușat, fără un ochiŭ... ceva înspăimîntător!

— Privește această făptură, ziseĭ doamneĭ N. Colescu. Sînt încredințat că o să'mĭ

răspunzĭ: facerea lui este folositoare la interesul general! Ştiĭ ce are drept să zică acesta, după raţionamentul d-tale? Iată ce:

«Dacă lumea trăĭeşte, dacă armoniea se susţine, eŭ sînt pricina: prin urîcĭunea mea voĭ cunoaşteţĭ a preţui frumosul; prin nenorocirile mele voĭ sînteţĭ fericiţĭ!» Zicĭ ĭară că suma bineluĭ în lume nu covîrşeşte suma răuluĭ, atît în ordinul moral cît şi în cel fizic?

— Este lesne de dovedit... Aruncă ochiĭ asupra generaţiilor omeneştĭ; majoritatea oamenilor ţine la vĭeaţă; aceasta dovedeşte că vĭeaţa este un bine, orĭ care ar fi condiţia unuĭ om.

— Este adevărat că oameniĭ ţin la vĭeaţă, dar nu pentru că ea este un bine, ci pentru că oameniĭ sînt sceptici. Apoĭ vĭeaţa este un bine numaĭ cît o comparĭ cu moartea, cu un răŭ a căruĭ trebuinţă nu o înţeleg.

— Manoile! Manoile! De cît-va timp eştĭ foarte schimbat!.. Inima îţĭ era tînără ca floarea dimineţilor, plină de vise şi de credinţă... Astăzĭ vorbele'ţĭ mă înspăimîntă! Unde'ţĭ este tinereţea şi bucuria, copilul meŭ? Cine te-ar auzi, n'ar

putea să te asculte!... In sufletu-ţĭ se trece ceva!... Pentru ce'mĭ ascunzĭ durerile tale? Nu este nicĭ ignoranţa nicĭ viţiul care te fac să cugeţĭ ast-fel; ci o durere, o suferinţă amară!... Eştĭ singur în lume: aceasta te amărăşte poate; dar familia noastră ţĭ-a deschis braţele: aĭ în mine o mumă, în Zoe o soră... Am face totul ca să te vedem voĭos, fericit... Pentru ce ascunzĭ de noĭ dorul ce suferĭ în tăcere?

Aceste vorbe tinere îmĭ sdrobiră inima... ce era plină... Lacrămile mă înecară; şi ascunzîndu-mĭ capul în mînĭ, plîngeam ca un copil.

26 Iunie

Mărioara a plecat.

Erĭ seara, Smărăndiţa, Zoe şi eŭ, pornirăm cu trăsura, la un sat în vecinătate unde guvernanta Zoeĭ se dusese, de o lună, să facă cură de zer.

Pe cale ne apucă o ploaĭe cu vijelie, şi furăm siliţĭ a ne adăposti intr'o posadă. Ploaĭa trecu repede, dar rîurile ce trebuĭa să trecem de maĭ multe orĭ, se îngroşaŭ cu repejĭune. Cocĭul declara că nu este putinţă a merge a trece înainte, nicĭ a ne înturna şi că trebue să trecem noaptea în posadă.

Posada avea o singură cameră. Damele se aruncară îmbrăcate pe pat; eŭ, pe o laviță de lemn. Acolo trecuĭ niște minute amare... capul îmĭ era greŭ... Mă prinseră frigurile. Cu toate acestea adormeam cînd și cînd, adesea deșteptat de cîte un spasm saŭ cîte un vis răŭ. Vijelia reîncepuse afară. Gemătul vîntuluĭ, șuerătura ploaĭeĭ, tunetele, mă deșteptară cu totul. In delirul frigurilor mele mă gîndeam la Mărioara. Cum? îmĭ ziceam, o făptură atît de drăgălașe, atît de dulce, a putut să cadă atît de jos!... Ce răŭ ĭ-am făcut să îmĭ stîngă toate bucuriile inimiĭ mele? Și gîndind ast-fel suspinam neîncetat.

— Eștĭ bolnav? mă întrebă Smărăndița.

— Nu.

— Dar de ce suspinĭ?

Vorbind așa se sculă și veni lîngă mine.

— Suferĭ și nu vreĭ să'mĭ spuĭ nimic! maĭ zise ea puindu-mĭ mîna pe frunte.— Fruntea îțĭ arde ca flacăra și ochiĭ sînt plinĭ de lacrămĭ!... Manoile, cunosc pricina care te face să suferĭ!... Nebunie!... Iată tot ce pot să'țĭ zic... Oameniĭ sînt maĭ de multe orĭ eĭ singurĭ pricina suferințelor lor!... Țĭ-am maĭ spus de multe orĭ, să mă întrebĭ și pe mine cînd vreĭ

să facĭ ceva; nu m'aĭ ascultat. Dacă m'aĭ fi întrebat maĭ 'nainte de a se naște în inima ta acest simțimînt nebun, ți-așĭ fi zis să te ferești de Mărioara: că este o fată ușoară, fără spirit, fără inimă, încîntată de rangul tată-săŭ; și dacă arată din protivă, o face numaĭ împinsă de dorința să placă la toțĭ; nu numaĭ atîta; ea are toate defectele uneĭ inteligenți mărginite, fără să aibă calitățile eĭ; nicĭ bunătatea, nicĭ sinceritatea... Poate să te lase să crezĭ că'ĭ ești drag: minciună! Ea nu poate să iubească pe nimenĭ!... Poate să te lase să gîndeștĭ că o să'ți dea mîna, minciună! Ea visează prinți!...

Cînd ți-am zis să nu facĭ nimic făr'a mă asculta, gîndul meŭ era la dînsa; căcĭ știam ca este cochetă și tu copil și credul.

Uite-te la fetița asta ce doarme colo! Vezĭ ce frumusețe! Inima eĭ este curată ca lumina! Mĭ-aĭ zis că ești singur pe lume, iată o soție ce vroĭam să'ți daŭ. Nu ești bogat! Zoe are o stare mare. Ea poate să te iubească; și dacă nu mă înșel, poate te iubește!

— Zoe! Zoe!... strigaĭ eŭ.

La vorbele mele fetița se deșteptă.

— Zoe! Manoil este bolnav; bolnav draga mea.., și tu eștĭ pricina, zise Smărăndița.

— Eŭ, mătușică!

— Tu; și numaĭ tu poțĭ să'ĭ daĭ sănătatea și bucuria.

— Dar, mătușică, nu te înțeleg....

Ascultă, copila mea. Manoil te iubește, și mĭ-a cerut mîna ta.

— Ce zicĭ? întrebaĭ pe d-na N. Colescu.

Vorbele Smărăndițeĭ, scoaseră Zoeĭ un ah! de mirare, dar nu putea zice nimic.

— Te iubește, și eŭ primesc cu bucurie propunerea ce mĭ-a făcut, căcĭ este singurul om ce poate să înțeleagă inima ta. Acum rămîne la tine, dacă vreĭ să fiĭ ferice... Peste doĭ anĭ, o să vă cunun... Pînă atuncea, Manoil trebuie să meargă să'și complecteze învățăturile sale. Zoe, tu aĭ la sîn o cruce de aur, ce ți-a dat-o maĭcă-ta murind; dă-o luĭ Manoil!... Dacă pînă în doĭ anĭ se va face nedemn de tine, tu îĭ veĭ cere crucea, și din ziua aceea nu'l veĭ maĭ vedea.

Mi se părea că visez.

Copila scoase crucea, și o dete d-neĭ N. Colescu, care o legă la gîtul meŭ, zicîndu'mĭ: Mărioara nu maĭ trăește pentru tine!

30 Iunie

Smărăndița vroiește să plec.

Ea a făcut o nebunie!... Zoe este frumoasă!... Erĭ o priviĭ cu luare aminte, maĭ cu interes... O fecioară de ale luĭ Rapael!... La cincĭ-spre-zece anĭ!... Zoe nu va fi cochetă: e prea frumoasă pentru aceasta, numaĭ femeile jumătate frumoase sînt cochete.

Sărmana fetiță!.. Așĭ vrea să știŭ ce se petrece în inima sa, de cînd cu întîmplarea de la posadă; cînd mă vede, roșește și lasă ochiĭ în jos.

Dar adio! te voiŭ vedea cît de curînd!

Manoil

PARTEA II

20 Decembre

Iubite B.,

De doĭ anĭ nu ți-am maĭ scris... Aĭ tot dreptul saŭ să'mĭ bănuești, saŭ să mă crezĭ mort. Mort încă nu sînt, frate! dar schimbat, schimbat întru toate: nu maĭ sînt nicĭ umbra luĭ Manoil, căcĭ umbra unuĭ om maĭ lesne ar putea să'ĭ samene, iar eŭ...

M'am aruncat în brațele tuturor desmerdărilor... Ceĭ maĭ frumoșĭ ca Albionĭ aŭ avut onoarea să primble persoana mea pe cele maĭ frumoase strade ale cetăților Italiene; vinul cel maĭ scump, bucatele cele maĭ rarĭ aŭ împodobit masa și aŭ îmbuĭbat stomacul meŭ; cele maĭ

grațioase copile ale luĭ Pafos aŭ încununat fruntea mea de florĭ și de sărutărĭ. Apoĭ dacă trebuĭe să'ți spun și aceasta, am stricat maĭ multe măritișe nepotrivite, ceĭa ce nu este un mic serviciŭ pentru umanitate.

Marchize, Contese, Prințese, maĭ mult saŭ maĭ puțin de contrabandă, mĭ-aŭ rămas foarte recunoscătoare, și astă-zĭ port cu mine o ladă de bilete dulcĭ și de păr de toate culorile; negru de la o Andaluză din Spania, castaniŭ de la o prima-donă germană, bălaiŭ de la o prințesă Poloneză, roșu de la o tînără Miladi, și dacă nu mă înșel, am o buclă sivă, de la o prințesă de sînge... Vezĭ dar că am o proviziune destul de îndestulătoare; dacă te veĭ însura, și dacă veĭ lua o femee care nu va avea o cosiță destul de bogată, poțĭ să te adresezĭ la mine; îțĭ voiŭ da cît îĭ va trebui

Pare că te văd clătind din cap.

Pentru numele luĭ D-zeŭ! Nu vroiŭ să maĭ aud morală! Păstrează înțeleptele 'țĭ sentințe pentru copiiĭ tăĭ; saŭ tipărește-le în Vestitorul romînesc și în Zimbru de la Iașĭ, ca să le cetească prin mahala în lungile serĭ de iarnă!.. Pentru mine, două

drumurĭ îmĭ rămîn încă: să cîștig în cărțĭ, saŭ să'mĭ daŭ un pistol în cap.

Haĭde! Nu mă plînge; și maĭ ales încetează de a osîndi slăbiciunile omenești; căcĭ, vezĭ tu, iubite amice, dacă omul nu ar fi supus acestor slăbiciunĭ, ar fi o monstruozitate. Intre om și între viţiŭ nu este loc de cît pentru un ipocrit. Trebuĭe să fi înțeles că nu sînt un filosof fără filosofie; plec de la un princip.

Trebuĭe a ucide timpul, pentru ca să nu ne ucidă el pe noĭ. Lumea cu fenomenele sale s'a produs prin întîlnirea atomelor, ĭar voluptatea este principul tuturor faptelor noastre. Aristid și Epicur, care aŭ pus aceste principiĭ, eraŭ maĭ cu minte de cît tine și de cît mine, nu'ţĭ fie teamă! Căcĭ în sfîrșit, ce este vĭeața omenească? Un vis aŭ zis poeţiĭ. Eĭ bine! dacă este un vis, fie un vis dulce, iar nu un vis răŭ! Este scurtă, să o trecem voĭos. Cu această condiţie, o primesc, alt-fel, adio... Astfel, cînd văd o mulțime de mizerabilĭ pentru care soarele a încetat de a maĭ străluci, că'șĭ acață mîĭnile de marginile mormîntuluĭ lor, nu pot de cît să'ĭ nesocotesc; uu te mira, tu însuţĭ aĭ zis-o:

Ceĭ ce poartă lanţul, și-a trăi maĭ vor,
Merită să'l poarte spre rușinea lor.

22 *Decembre*

Acuma mă apropiu de hotarele ţăriĭ mele. Incă treĭ zile, şi voiŭ vedea faţa tuturor persoanelor despre care ţĭ-am vorbit în cele dintîĭ scrisorĭ; acel d. N. Colescu, aşa de bun şi aşa de lesne de înşelat!.. Smărăndiţa cea preţioasă, care 'ţĭ spuneam că este femeĭa ce am visat!... Zoe, logodnica mea de la posadă!.. Elena şi Andreĭ, esemplul amoruluĭ băcănesc!... Mărioara.. uf! acest nume îmĭ face o impresie curioasă!.. Femeĭa asta a călcat în picĭoare vĭeaţa şi tinereţea mea... şi m'a aruncat în prăpastia tuturor viciurilor!

Imĭ voiŭ răsbuna, o! femeĭe fără inimă, căcĭ acum nu te maĭ iubesc.

Zoe trebuĭe să se fi făcut frumoasă.

Ştiŭ că are să se supere bĭata copilă cînd mĭ-o cere crucea ce mĭ-a dat, şi n'o să aibă de unde o lua! Căcĭ în sfîrşit are să mĭ-o ceară; pentru că m'am făcut nedemn de dînsa... Dar mă veĭ întreba ce am făcut crucea? Eĭ bine! Cea maĭ frumoasă mînă din staturile Papiĭ mĭ-a luat-o, jucîndu-se prin sînul meŭ. In deşert am vroit să mă împrotivesc. Senĭora Letiţia, plîngea cu ochiĭ ceĭ maĭ dulcĭ şi ceĭ maĭ frumoşĭ ce s'aŭ văzut vre o dată; şi tu ştiĭ,

maĭ lesne poate cine-va înfrunta armia Papiĭ, de cît doĭ ochĭ de Contesă, înecaţĭ în plîns.

Bucureştĭ, 10 Ianuare

Nu este trist a părăsi ţara în care te-aĭ născut, ci a te înturna în sînul eĭ, după o lungă lipsă! Vorba asta ţi s'a părea că nu este la locul eĭ în gura mea. Fiĭ liniştit; nu sînt trist ca acel călător care, după o lungă lipsire, se înturnă acasă şi cu ochiĭ în lacrămĭ caută în deşert lucrurile ce fermeca tinereţa sa. Oh! nu; aceste floricele cu care poeţiĭ umplu scrierile lor, cînd nu aŭ ideĭ maĭ serioase, nu maĭ bat la poarta mea: sînt trist, căcĭ aerul ce răsuflu aicĭ mă apasă; oameniĭ ce'mĭ vorbesc mi se pare că sînt de carton.

Iubite B... nu'mĭ maĭ iubesc nicĭ patria. Aşĭ da zece anĭ din vieaţa mea să maĭ scap odată din închisoarea asta.

Vorbeştĭ ast-fel de patria ta? par'că aud zicînd o mulţime de patrioţĭ înfocaţĭ.

Dar; căcĭ m'am convins că patriotismul este numaĭ o fanfaronadă la ceĭ maĭ mulţĭ, saŭ de nu, un egoism între maĭ mulţĭ indivizĭ. Acolo unde 'mĭ e bine, şi acolo

unde 'mĭ place, acolo este patria mea, și este de prisos ca s'o iubesc, căcĭ ea poate esista și fără iubirea mea. Dar, ca să scurtez vorba, nu fac nicĭ o deosebire între un popor care se laudă cu numele și între un gentilom ridicol ce face paradă cu titlurile și armele familieĭ sale, maĭ ales cînd nobleța se sfîrșește la el. Lucrul este tot acela; căcĭ în balanța celuĭ ce a făcut lumea un popor nu trage maĭ mult de cît un individ.

Aceasta ĭar voĭ patrioțiĭ ațĭ scris-o.

Dar să lăsăm vorbele astea secĭ... Cel întîĭ lucru ce am făcut, ajungînd în Bucureștĭ, a fost să întreb dacă se fac marĭ pĭerderĭ în cărțĭ. Mi s'a răspuns că se pĭerd pe seară și pînă la cincĭ miĭ ducațĭ. Vestea aceasta m'a maĭ împăcat cu *patria*.

12 Ianuare

M'am dus în casa domnuluĭ A... unde auzeam că se joacă cărțile. In asemenea casă nu are nevoĭe cineva a fi prezintat: poate intra cine-va ca într'o cafenea, fără a se adresa măcar către gazdă. Cît mĭ-a săltat inima intrînd în casa aceasta, de bucurie! Trebuĭe să știĭ că mult m'am căit de timpul ce am pĭerdut prin străi-

nătate: acolo, dacă intri într'o casă de joc, eştĭ tot cu frica'n spate; poliţia îndată ce arsimţi, îndată şi'ţĭ confiscă baniĭ, şi arestează jucătoriĭ. Aicĭ din contra; libertate absolută! Ş'apoĭ încă ne maĭ plîngem de regimul guvernuluĭ.

Inchipueşte'ţĭ o sală mare, şi alte patru odăĭ lăturale, pline de mese de cărţĭ, şi la toate mesele, jucătorĭ de toate colorile, de toate vîrstele, şi de toate jocurile. Aicĭ se joacă Preference illustrée, care se maĭ zice şi rusesc, dincolo Preferanţ simplu, maĭ colo Vist, apoĭ Vist-preferanţ, maĭ dincolo Pichet, maĭ dincole Otuz-bir, Albţvelve, Ecarte, Sfichiŭ, Panţarolă, Gĭordum, Stos şi alte multe, de care de şi învăţasem multe, pe unde am umblat, dar drept să'ţĭ spun nu le ştieam pe toate.

Ce coup-d'œil frumos! Pe fie-care masă cîte două lumînărĭ şi împrejur, jucătorĭ şi spectatorĭ, bărbaţĭ, copiĭ şi femeĭ... Ce? Crezĭ că copiiĭ şi femeile nu joacă?... Te înşelĭ, frate; acel ce nu joacă cărţile, nu ştie gustul vieţeĭ.., nu ştie a trăi.

Nu cunoşteam pe nimenĭ, şi credeam că voiŭ face tristă figură în societatea asta. Dar nu apucaĭ încă a colinda toate mesele, şi de odată mă văzuĭ împresurat de

maĭ mulțĭ care mă îndemna să joc, ba sfichiŭ, ba preferanț, ba una, ba alta.

Mă determinaĭ a mă prinde la preferanț, în care escelam maĭ bine de cît în alte jocurĭ. Partizanii meĭ eraŭ o damă ca de 50 de anĭ, și doĭ băĭețeĭ, unul maĭ tînăr și altul maĭ bătrîn de cît mine. Jucarăm două taloane; intrasem în al treilea. Eŭ aveam un curs de carte estraordinar, și cîștigam maĭ două miĭ de fise, care socotite cîte 20 parale, cum jucam, îmĭ da o perspectivă de cîștig frumoasă. Cucoana nu prea avea chef, căcĭ nu avea favoare: la un joc ce a făcut, am pus-o platcă... Ce să vezĭ? Se face foc cucoana!... Incepe a striga, a mă insulta, a țipa...Incep a mă apăra...Ea, atuncea, se scoală, ia peria și șterge tot de pe masă, și se scoală zicînd că ea nu plătește, că nu maĭ joacă, că nu e drept, că nu știŭ ce...Neavînd la cine alerga, m'am sculat, și am voit să mă pun la stos. Bancherul nu mă primi să pun maĭ jos de 10 galbenĭ pe carte, asta era condiția luĭ. Vroiŭ să ĭes. Coborîndu-mă jos, văd toțĭ ciocoiĭ, adică slugile, grămădițĭ împrejurul uneĭ lumînărĭ. Mă apropiu: ce să văd? Unul făcea stos, și toțĭ ceĭlalțĭ jucaŭ la stosul săŭ, care nu

era maĭ mult de 10 ĭermelicĭ. Haĭ să joc aice, am zis: nimenĭ nu mă cunoaște, joc... sparg bancul, el atuncea scoate ceasornicul.., i'l ĭaŭ.. ; pune burnuzul în preț de 5 galbinĭ.., i'l ĭaŭ, și mă duc.

A doua zi, aflîndu-mă pe pod, îmbrăcat cu burnuzul cîștigat, mă văzuĭ întîmpinat de un domn care s'a oprit cu trăsura în dreptul meŭ.

— Domnule, burnuzul este al meŭ.

— Eŭ l'am cîștigat în cărțĭ.

— Domnule, veĭ bine voi a mă urma la poliție.

Nu putuĭ scăpa. Poliția mă sili să daŭ burnuzul, și eŭ să mă despăgubesc de la cel ce mi l-a dat. Dar unde trebuĭa să'l găsesc? El, după ce a jucat burnuzul stăpîn'săŭ, a fugit; am cam simțit rușinea acesteĭ aventure, dar am zis: ast-fel este soarta nu e vina mea.

15 Ianuare

După întîmplarea cu burnuzul, m'am dus încă odată la casa d. A., dar astă dată cu o sumă de 40 ducațĭ, ce m'am împrumutat.

Norocul nu mă favoră. După ce am pĭerdut toțĭ baniĭ, un jucător, care nicĭ mă cunoștea, îmĭ propuse să mă împrumute. Eŭ îl priviĭ cu mirare.

— Ce te uiţĭ domnule? Adevăraţiĭ jucătorĭ sînt fisiognomiştĭ; n'aŭ nevoe de a se şti pentru a se cunoaşte. Aĭ pĭerdut? Te împrumut. Imĭ veĭ întoarce baniĭ, cînd veĭ avea.

Imĭ dete cincĭ-zecĭ galbenĭ.

— Să'ţĭ daŭ înscris, îl întrebaĭ.

Jucătoriĭ aŭ credit, la jucătorĭ îmĭ zise.

Luaĭ baniĭ. Jucaĭ, pĭerduĭ.

18 Ianuare

Erĭ m'am dus la Petrenĭ să văd pe buniĭ meĭ amicĭ, domnul şi doamna N. Colescu.

Cînd eram aproape de casa boĭerească, mĭ-am zis: doamna N. Colescu este frumoasă şi spirituală; Zoe, singura rivală ce poate avea... Voiŭ face din mătuşică o Normă şi din nepoată o Adalgiţă!... Acesta va fi un mijloc sigur ca să scap de creditorĭ, şi încă maĭ mult, mîna Zoeĭ.

Către aceste, cîţĭ-va servĭ ce m'aŭ fost cunoscut îmĭ eşiră înainte. Eŭ întrebaĭ de d. N. Colescu.

Eĭ răspunseră că se află dus la vînătoare. Cînd întrebaĭ de Smărăndiţa nimenĭ nu'mĭ răspunse şi toţĭ mă învitară să mă urc, cu o manĭeră ce mă lăsă să presimt o nenorocire.

In capul scării întîlnii pe duduca.

Ființa asta voluminoasă se aruncă în brațele mele, rîzînd și plîngînd de odată.

— Iată-te în sfîrșit, Manoile! Ce bucurie pe Zoe cînd va afla că ai venit!

— Unde este Smărăndița?

— Smărăndița? Răspunse ea, înecată de plîns; Smărăndița?... In pămînt!

Vestea asta nu'mi plăcu nici de cum, pentru că'mi văzui de odată toate planurile sfărîmate.

— Dar Zoe? mai întrebai pe duduca.

— O să vie îndată... Zoe s'a făcut frumoasă ca ziua, cu toate necazurile și supărările ce a avut de un timp încoace...

Duduca nu apucă să sfîrșească, și Zoe intră.

— Am auzit c'ai venit și am alergat într'un suflet... Apoi, părîndu-i-se că a zis prea mult...

— Foarte frumos și delicat din partea d-tale, să vii să ne vezi... Mătușica ar fi fost fericită astă-zi, dacă...

Nu putu să sfîrșească vorba, căci ochii săi învăluiți în niște gene lungi și neguroase, i se înecară în lacrămi. Apoi întîlnindu-mi mîna:

— Mă iartă, domnule, că te primesc cu

lacrămile în ochĭ... O să şezĭ cîte-va zile cu noĭ, nu'ĭ aşa? Ştiŭ că o să ţi se urască, dar...

— Să mi se urască?... Dar abia am ajuns în Bucureştĭ, şi cel întîĭ lucru ce am făcut, a fost să iaŭ caĭ de poştă şi să viŭ să vă văd... Nu, dragă Zoe, nu gîndeştĭ ceea ce zicĭ; nu'ĭ aşa?

— Nu, zise ea, era o glumă... Să facem pace. Imĭ iaŭ vorba înapoĭ, cu condiţie să staĭ măcar numaĭ treĭ zile aicĭ.

— Treĭ anĭ dacă vroeştĭ.

— Mulţămesc. Cum nu sunt eŭ sora d-tale! zise ea gînditoare.

In adevăr, ĭubite B..., copila asta s'a făcut atît de frumoasă, în cît ucide orĭ ce altă frumuseţe. Ce păcat că nu vrea să ĭa locul Letiţieĭ!... Cu Zoe, aşĭ trăi chiar zece zile fără să mi se urască.

Către acestea, Domnul N. Colescu se întoarse de la vănătoare. Zoe eşi înainte să'ĭ vestească ajungerea mea.

Acesta mă primi cu o bucurie esaltată.

Nimica nu'ĭ putea rechĭema maĭ mult pe Smărăndiţa de cît eŭ, şi aceasta îl îmbăta de fericire. Cum mă văzu, mă luă în braţele sale unde mă ţinu strîns maĭ

la cincĭ minute, fără ca să poată zice o vorbă.

Moartea soţieĭ sale îl schimbase atît, în cît abia putuĭ a'l recunoaşte! Părul săŭ albise ca ninsoarea; faţa i se îngălbinise; ochiĭ îĭ era stinşĭ; se gîrbovise şi pierduse bucuria şi vorba.

— Am auzit că aĭ cheltuit prin ţărĭ streine tot ce'ţĭ rămăsese de la unchiul tăŭ?... Moşia s'a vîndut la licitaţie pentru datoriĭ; aĭ rămas sărac şi strein... Trebuie să te gîndeştĭ la viitor... Averea pentru un om este libertatea... şi iată ce aĭ pierdut... Dar să lăsăm acestea pentru altă dată... Acum să mergem să cinăm. Zoe, ia braţul luĭ Manoil!

Vorbind ast-fel, ne duserăm în sala de mîncare, în sala aceea unde, sînt aproape doĭ anĭ, îmĭ aveam locul între Zoe şi Smărăndiţa. Zoe era încă acolo, maĭ formată, maĭ graţioasă; dar Smărăndiţa trecuse ca un vis frumos! Imĭ aruncaĭ ochiĭ în dreapta mea, unde altă dată eram obicĭnuit să o văd şi să 'ĭ vorbesc... Lucru ciudat! Scaunul eĭ era acolo; talerul, şervetul, eraŭ acolo, ca cînd o aştepta dintr'un minut într'altul să vie la masă!

Domnul N. Colescu, după cum îmĭ

spuse Zoe maĭ pe urmă, dase ordin ca nimenĭ nicĭ o dată să nu ocupe acel loc, și în toate zilele să se pue talerul eĭ la masă, ca cînd ar fi fost încă în vieață! De multe orĭ el se întîmpla să rămîie singur la masă; atuncĭ închipuindu-șĭ că Smărăndița este acolo, vorbea oare întregĭ cu fantasma imaginațieĭ sale. La masă, cercetînd de maĭ multe cunoștințe, întrebaĭ și de Mărioara. La acest nume nimenĭ nu vroi să'mĭ răspundă. Tăcerea asta, are o însemnătate, înțelegĭ tu?

Abia ne sculărăm de la masă, unde domnul N. Colescu rămase încă după obiceĭul săŭ, și dînd brațul Zoeĭ, trecurăm într'un salon. Acolo duduea ne lăsă singurĭ cîte-va minute. Fără să simțesc nicĭ cum amor, Zoe fermecă de odată toate simțirile mele prin frumusețea eĭ.

— Ea mă iubește, îmĭ ziseĭ; eŭ iarășĭ nu sînt om care să nu știŭ a mă folosi de ocaziĭ... voiŭ face-o metresa mea; voiŭ promite tot ce va cere, și voiŭ lăsa-o să creadă că o iubesc. Fetele sînt credule, și nu te înșală nicĭ odată pînă ce ele însușĭ nu se înșală.

— Eștĭ pe gîndurĭ, mă întrebă copila. Te căeștĭ poate că aĭ dat cuvîntul să șezĭ

treĭ zile aicĭ? Te cred; toţĭ sînt triştĭ în casa asta acum!

— Sînt două zile care nicĭ odată în vĭeaţa mea nu le voiŭ uita; una plină de impresiĭ dureroase, ziua cînd am fost silit să plec de aicĭ; alta, o Zoica mea, crede că'ţĭ vorbesc cu sinceritate, alta plină de fericire, ziua de astă-zĭ; ziua în care ochiĭ meĭ aŭ putut să te maĭ vadă o dată! Sînt pe gînduri, este adevărat; dar aceste sînt gînduri plăcute ca vĭeaţa, vise de speranţă şi de fericire ce mă răpesc, şi de care 'mĭ este teamă să nu se risipească îndată ce aĭ deschide gura să vorbeştĭ, o Zoe!... Ah! dulce copiliţă! dacă nu vreĭ să fiĭ pentru mine de cît o cunoştintă, o soră, tacĭ, nu zice nimica; căcĭ o vorbă rece, indiferentă, căzută din buze'ţĭ îmĭ va sdrobi inima şi vĭeaţa!

La vorbele acestea, copila zîmbi de fericire.

— Auzit-am oare bine? zise ea. Vorbele aceste să fie oare sincere?...

— Mă întrebĭ dacă vorbesc cu sinceritate? O D-zeul meŭ! Pentru ce nu pot depune acuma la picioarele tale, Zoe dragă, lacrămile ce am vărsat şi cugetările ce am închinat suvenireĭ tale?... A-

tunci poate m'ai crede, o frumoasă copilă! Zoe vroi să răspundă, dar duduea se arătă la ușă.

— Trebuie să'ți vorbesc fără marturi, îi ziseĭ... La noapte, așteaptă-mă...

— Ce zici? Peste putință!

— Apoĭ dar, mîine plec... și nu mă vezĭ nicĭ odată.

— Vino! vino! răspunse ea.

Cînd ne despărțirăm seara, Zoe dete ordin să mă ducă în vechea mea cameră. Lucru cĭudat! De doĭ anĭ aproape, nimenĭ nu locuise aicĭ! Toate hîrtiile și cărțile mele le aflaĭ aruncate pe masă, astfel cum le lepădasem eŭ cînd m'am, pornit.

Camera asta îmĭ aduse niște suvenire dureroase. Colo este fereastra ce dă asupra grădiniĭ; grădina era odată verde și înflorită; astăzĭ uscată și tăcută!.. Femeĭa ce domnea în locurile aceste, doarme în sînul pămîntuluĭ... Sărmana Smărăndiță! Nu te voiŭ maĭ vedea nicĭ-odată!.. In deșert ascult cu luare aminte ca să aud pașiĭ Mărioareĭ prin grădină!.. Nimic, nicĭ o frunză nu se mișcă!.. Colo este încă patul meŭ pe care l-am udat de multe orĭ cu lacrămĭ.., dar eŭ sînt astăzĭ schimbat!.. Mă înfundaĭ în asemenea gîndirĭ, și

lacrămile îmĭ veniră în ochĭ... Slăbiciune! îmĭ ziseĭ; și sunaĭ să'mĭ aducă o butelcă de vin de Drăgășanĭ, ca să gonesc impresiile cele dureroase.

Mă răsturnaĭ pe o canapea lîngă foc să fum o țigară. Așteptînd butelca de vin, și fumînd țigara, cugetam la Zoe; crezînd că e lîngă mine îĭ cîntam dondănind versurile luĭ Sion asupra țigareĭ:

Așa dragă copilița!
O țigară ș'o guriță!
Paf, puf!

Sboară fum!
Paf, puf!
Toate 's scrum!

Dar vinul mă esalta și maĭ mult; casa începu a mi se părea că se învîrtește cu mine... Vroiĭ să ĭes ca să mă duc'la *rendez-vous*.., dar căzuĭ ĭarăși pe pat și adormiĭ. Umbra Smărăndițeĭ se arătă înaintea mea.

«Iată-te, îmĭ zise fantoma aceasta. Altă dată tu eraĭ floarea tinerimiĭ noastre. Patria ta pusese în tine atîta speranță! Inima ta era tînără și plină de candoare ca o fecĭoară; cîțĭ te cunoșteaŭ, nu puteaŭ să se oprească de a te iubi... ĭar astăzĭ cel maĭ degradat om nu s'ar crede stimat

ca să'ţĭ strîngă mîna; cel ce crezuse în talentul tăŭ, astăzĭ roşeşte că a putut avea o asemenea cugetare; inima ta s'a îmbătrînit, s'a degradat, şi nu maĭ poate să bată de acum înainte de cît la fapta nefolositoare!.. Pentru ce aĭ venit în casa aceasta? Vreĭ să amăgeştĭ pe Zoe; pare că roşeştĭ de a fi singur de felul tăŭ, şi vreĭ să tîrăştĭ în tina în care te afli tu, fiinţa asta tînără şi inocentă!..»

La aceste cuvinte mă deşteptaĭ.

Eşiĭ în grădină: noaptea era întunecoasă! Ninsoarea cădea ne'ncetat; fruntea îmĭ ardea ca o flacără; un orologiŭ sună o oră după mĭază-noapte.

Aĭde! ziseĭ. Am avut un vis răŭ... ĭată tot: morţiĭ nu maĭ vin. Imĭ aruncaĭ ochiĭ la ferestrele apartamentuluĭ Zoeĭ: eraŭ luminate; pe perdele mi se păru că văd desemnîndu-se umbra eĭ.

In două minute am fost la uşa apartamentuluĭ eĭ. Zoe, auzind paşiĭ meĭ, se puşese pe o canapea cu o carte în mînă, ca cînd ar fi vroit să'mĭ arate indiferenţă. Cînd intraĭ, ea se ridică, şi lăsînd cartea îmĭ întinse mîna eĭ cea mică şi albă ca zăpada.

— Aĭ cerut să'mĭ vorbeştĭ fără martorĭ,

îmĭ zise ea. Să vedem ce aĭ să'mĭ spuĭ?

Nicĭ odată n'am văzut-o maĭ frumoasă; ochiĭ săĭ ardeaŭ ca doĭ diamanțĭ negriĭ, în umbra stufoaselor eĭ gene de velură. Buzele sale rumeoare, deschizîndu-se, lăsaŭ să se vadă niște dințĭ mărunțĭ și albĭ ca mărgăritarul. Părul eĭ neguros și lucios, era strîns în dosul capuluĭ sub un văl de blondă neagră; două șuvițe întunecoase ca două aripĭoare de corb, se întindeaŭ peste tîmple și se pĭerdeaŭ pe după urechĭ; obrajiĭ săĭ nu aveaŭ un caracter; ca unda cea limpede, pe cînd ziua se îngînă cu noaptea, astfel și fețișoarele eĭ schimbaŭ neîncetat culorile într'acel minut. Era învestită într'un capot de casă, de șal verde cadrilat și crăpat de la mijloc în jos, sub care se vedea o fustă de batistă fină și albă ca ninsoarea. Peste mijloc era încinsă cu un brîuleț de mătase împletit cu fir de aur, cu ale căruĭ căpătîĭe se juca ca cu niște metaniĭ; sînu'ĭ rotund era ascuns pînă la gît în peptarul capotuluĭ eĭ, al căruĭ guler se resfrîngea ca o semizetă.

— N'am să'ți spun nimic, ce nu ți-ași fi spus de față cu Smărăndița... Insă numaĭ cu ea...

— Atunci, şezi aici, îmi zise Zoe, făcîndu'mi loc pe canapea lîngă dînsa.

— Nu, Zoică! Locul meŭ nu este acolo; ci la picioarele tale! Am trebuinţă de ertarea ta, o copilă cerească!... Nu ţi-am scris nici odată... M'am purtat ca un mizerabil... Dar ce vrei? Nu sînt atît de vinovat precum s'ar crede: te iubesc şi suferream în tăcere; nu eram sigur că scrisorile mele or să'ţi facă mulţămire... fără aceasta...

— Mi-ai fi scris, Manoile, nu'i aşa? Oh! îmi place a crede aceasta...Dar vezi, erai atît de rece cînd ai plecat! Ş'apoi nu puteam să'ţi spun nimica!...

— Aşa dar, mă iubeşti, Zoe?... Oh! zi încă odată.., vorba aceasta mă face fericit.

— Pentru ce să zic vorba aceasta, Manoilul meŭ?... Dar scoală-te şi şezi lîngă mine!... Că şi eŭ am atîtea lucruri să'ţi spun!... De cînd mătuşica... sînt singură; sufăr în tăcere.., inima'mi e plină.., aveam trebuinţă de un frate căruia să'i spun toate, şi care să mă înţeleagă...

— Zoe, îngerul meŭ! Lasă vorbele astea la o parte, ca să nu vorbim de cît de fericirea ce simţ să te revăd... Lasă-mă să te privesc în faţă; să mă îmbăt admirînd

frumusețile tale, căcĭ te-aĭ făcut frumoasă ca lumina ziliĭ!... Lasă-mă să sărut mîna asta mică și albă ce am strîns-o de atîtea orĭ în visurile mele!... Știĭ tu, copilă? Nicĭ odată nu s'a văzut frumusețe maĭ încîntătoare!... Cele maĭ fermecătoare făpturĭ ale naturiĭ și ale artiĭ, se îneacă în frumusețea ta!... Zoe, lasă-mă să sărut cosițele aceste!...De cîte orĭ în nopțile esiluluĭ meŭ, nu am zis: să o văd încă odată ș'apoĭ să mor!... Reazemă'ți capul, o dulce înger, pe umărul meŭ să te privesc!... Suflarea ta e dulce ca profumul florilor!... Ea mă încîntă și mă îmbată!...Lasă-mă să răsuflu suflarea sînuluĭ tăŭ virginal!...

— Manoile, maĭ păstrezĭ crucea mea ce aĭ primit-o din mîinile Smărăndițeĭ?

— Nicĭ odată nu m'a părăsit...; nicĭ o seară, nicĭ o dimineață nu a trecut, fără să'o încarc de sărutărĭ și de lacrămĭ... Dar pentru ce mă întrebĭ, Zoica mea?

— Pardon, Manoile.., o ĭdee ce mĭ-a venit...

— Dar, dar; crucea ta o am, și ea nu mă va părăsi pînă la mormînt... Dar, o Dumnezeule! Zoe, pentru ce plîngĭ?

— Oh! nimic.., de recunoștință....

— Înțeleg... dulce înger! Dacă lacrămile

aceste sînt numaĭ resultatul îndoeleĭ ce aĭ despre sinceritatea mea, șterge-le Zoică, șterge-le îndată!... Nu depinde decît de la tine, dulce fetiță.... O vorbă și... Dar pentru ce lașĭ să'ți curgă ĭară lacrămile?... Zoe, frumusețile cu care natura te-a adornat, nu maĭ sînt ale tale... Lasă-mă să te privesc încă odată.., să te strîng încă odată la sînul meŭ!.. Zoe, o sărutare!.. Cea dintîĭ sărutare, Zoe!.. O sărutare, și vĭeața mea va fi a ta!..

— Lasă-mă, Manoile!.. O Dumnezeul meŭ! ce aĭ? Eștĭ galben.., privirea ta este sălbatică.., mă sperii.., lasă-mă.., vaĭ! Tu nu mă ĭubeștĭ!..

— O sărutare, Zoe!.. Nu te smulge din brațele mele căcĭ după tine tîrăștĭ vĭeața mea!.. O sărutare!.. Tu eștĭ amanta mea, mireasa mea!.. Vĭeața mea este vĭeața ta!.. Voința mea este voința ta!.. Zoe!.. Zoe!..

— Lasă-mă!.. Lasă-mă!.. Țip!.. O Manoile, Manoile!.. Presimțimîntul meŭ era adevărat, tu nu mă ĭubeștĭ!.. Căcĭ nu este amor fără respect, si tu, nu mă respectezĭ... Oh! lasă-mă și du-te de aicĭ!..

Zoe se desbătea în brațele mele... Eŭ o strîngeam la sînu'mĭ și o înecam de sărutărĭ.

Nu ştiŭ cum se întîmplă, dar luminile se stinseră... Capul mi se întoarse... Zoe speriată serios, îşĭ adună toate puterile, şi smucindu-se alunecă ca o umbră din braţele mele. Alerg după dînsa prin întuneric... Aud un mic sgomot... Umblu pipăind... O prind din noŭ în braţe!.. Dar, abĭa o strîng la sînu'mĭ, şi începe să rîdă cu hohot... Lumina se aprinse şi eŭ mă văzuĭ cu duduca în braţe.

— Aşa'ĭ că nu'ţĭ trecea prin gînd că sînt eŭ? Ha! ha! ha!.. Am ascultat la uşă!.. Şi cînd m'am încredinţat care'ţĭ era gîndul... ha! ha! ha!... am stins luminile, şi smulgîndu-ţĭ pe Zoe din braţe am rămas în locul eĭ. Ha! ha! ha!... oĭ să rîd un an întreg de istoria asta... Manoile, nu'ţĭ rămîne de cît să plecĭ de aicĭ, şi să nu cauţĭ să vezĭ pe Zoe decît după ce veĭ dobîndi ertarea eĭ...

— Voiŭ pleca numaĭ de cît, dar spune'mĭ: Zoe era în complotul acesta?

— Vreĭ să'ţĭ spun adevărul? Nu era.

Abĭa isprăvi şi începu să rîdă.

A doua zi plecaĭ de dimineaţă, făr'a zice adio nicĭ măcar domnuluĭ N. Colescu... Acuma rîde şi tu.., nu'mĭ pasă!

22 Ianuare

Nu ţi-am scris de cîte-va zile. Crezĭ poate că eşecul ce am întîmpinat la Petrenĭ mĭ-a înghețat pana în mînă? Nu te teme.

Mititica Zoe era foarte grațioasă, în adevăr; dar acum nu maĭ gîndesc la dînsa. Alecsandru K.., avea cuvînt cînd zicea: prefer femeile măritate. Astfel, am și pus în lucrare acsiomele acestuĭ mare observator.

Sînt cincĭ zile de cînd m'am întrodus printre ceea ce se numește aice (stil de afișurĭ) înalta nobilime. Cincĭ zile de cînd am aruncat ochiĭ pe una din cele maĭ frumoase femeĭ din capitală. Dar maĭ înainte de a'ţĭ spune istoria asta, vroiŭ să'ţĭ descriŭ circul persoanelor printre care m'am ntrodus.

Cînd. trecĭ prin Valachia, de la marginĭ pînă la Bucureștĭ, nu poţĭ crede că veĭ găsi în saloanele boĭerilor o societate care este diametral opusă cu mizeria cîmpieĭ. Bucureștiĭ este ca un vas din acele cu aburĭ ce rătăcesc pe sălbaticile mărĭ ale Africeĭ, în mijlocul mizerieĭ celeĭ complecte, dar pe al căruĭa bord, afli cele maĭ lucsoase cameri plăcute societățiĭ, și maĭ

alese lucruri ce încîntă simțurile și spiritul.

Luxul cel mai mare, aice, stă în eleganța echipajelor, mulțimea servilor, bogăția apartamentelor și toaleta damelor. Nimic de artă; în tot Bucureștiul nu găsești un tabloŭ original saŭ copie des grands maitres; iar bibliotecile cele mai mari, cînd nu sînt numai desemnate pe pareți, sînt încă întrebuințate ca mobile ce ar împodobi camera.

Conversația nu este nici mai puțin plăcută, nici mai puțin spirituală în saloanele Parisului, însă nu ese nici odată din șirul ideilor ordinare.

Limba ce se vorbește este mai mult o franțuzească, umplută pe ici pe colo cu vorbe romînești. Literatura franceză singură este cunoscută; de cea națională n'aŭ nici o idee, și pentru cultura ei nici un zel. Bărbații trec serile jucînd cărți. Femeile, cele bătrîne și slute asemine, iar cele tinere și frumoase se ocupă numai de a plăcea. Pot zice că ele sînt și mai spirituale de cît bărbații; aŭ multă inimă, și sînt tot de odată drăgălașe și fără prejudecăți, ceea ce'mi ese bine la socoteală.

In două zile, dintr'un capăt al Bucu-

reștilor la altul, se lăți numele meŭ. Dar de ce? Am cîștigat în cărți vr'o treĭ miĭ ducați; mă instalaĭ în case bune; îmĭ făcuĭ echipagiu strălucit, haine de minune, lacheĭ cu livrele.

La Paris, cunoscusem o damă romîncă foarte spirituală, dar nicĭ tînără nicĭ frumoasă. Auzeam că în casa eĭ se fac întîlnirĭ amoroase, dar nu credeam. Intr'o seară am văzut-o la teatru; ducîndu-mă în lojă la dînsa îmĭ bănui de ce nu'ĭ făcusem onoare de a o vizita. I-am spus că a doua zi voiŭ veni. Mă duc. Care fu surpriza mea frate, cînd văzuĭ acolo pe Frosa; Frosa care am scăpat-o de la moarte; pe Frosa care se călugărise în ochiĭ meĭ.

Ea îmĭ spuse pe scurt că auzind de venirea mea, făcu cunoștință cu doamna S.., vestită mijlocitoare pentru întîlnirĭ, și astfel făcu ca să mă vadă. Imĭ spuse că amantul eĭ venind de peste hotar, o răpi din mănăstire, și se cunună cu ea; apoĭ a fost osîndită pe treĭ lunĭ la închisoare, dar după aceea a căpătat libertatea și voĭa de a trăi cu bărbatul.

După invitarea ce'mĭ făcu, m'am dus la dînsa acasă; am văzut pe bărbatul săŭ. Nae P.. este boĭer mare, și bogat; tatăl-

săŭ murind, îl lăsă moștenitor pe o avere bună; acuma e în slujbă mare; boĭer de Divan!

Dar Frosa e răpitoare. Ea acum nu are maĭ mult de 19 anĭ; bălae ca o stea rătăcită în noapte; frumoasă ca un serafim; vie, vorbăriță, cochetă..., ca cînd n'ar fi îmbrăcat nicĭ odată rasa. Cum o văzuĭ, făcuĭ planul de a mĭ-o face metresă. Am înțeles că ea nu are sîngele rece al Șarloteĭ luĭ Verter, ce plînta curechĭ, nicĭ virtutea Corneliei, căreĭa i se rosese degetele torcînd la lînă. Ea are prea mult spirit ca să lase să treacă ceĭ maĭ frumoșĭ anĭ aĭ viețeĭ sale, fără să culeagă florile primăverilor lor; și are prea mult gust, pentru ca să puĭe în practică o virtute băcălească. Nu prea are ideĭ, pentru că la mănăstire nu le-a putut căpăta, dar întru aceasta mă însărcinez eŭ să'ĭ însuflu cît de multe; în curînd, sînt sigur, ea va avea maĭ multe ideĭ și de cît mine; prin urmare sper că'mĭ voĭ forma o metresă rară, de care să mă pismuĭască toțĭ.

26 Ianuare

Sînt pe aproape de fericire, pe aproape de a'mĭ realiza planul. Frosa mă iubește;

am înțeles că mă iubește. Astăzi, ducîndu-mă la ea, îmi spuse că bărbatu-săŭ s'a dus la țară și că dorește să cineze deseară la mine acasă; fără altă condițiune de cît să fiŭ discret.

Trebuĭ să știĭ că am pierdut capul de bucurie; și nu veĭ tăgădui că nu am cuvînt.

Sărmane B.., nu te invit nicĭ-odată să te însorĭ: sînt cincĭ zile numaĭ, m'am cunoscut cu Frosa, și bietul Nae e pe aproape de a purta coarnele. Cu toate aceste însoară-te, însă trebuĭ să'ți schimbĭ ideile ce aĭ despre femeĭ.

27 Ianuare

Seara trecută m'am dus la balul mascat, unde Frosa îmĭ dase cuvînt să ne întîlnim.

— «Plus il y a des fous, plus on rit!» îmĭ zise bălaĭul meŭ seraĭm, îndată ce mă văzu. Pentru aceea să ducem cu noĭ două părechĭ amorate! Femeile vor să păstreze masca... Dar ce'ți pasă? Să le lăsăm această plăcere; pe la sfîrșitul cineĭ sper că ele singure or să se demasce.... Apoĭ, te încredințez că va fi ceva original.

In adevăr, propositiunea Frosiĭ îmĭ

păru originală. Primiĭ bucuros, și trimiseĭ feciorul acasă să prepare o cină pentru șase persoane.

Frosa se duse, și peste cîteva minute veni însoțită de două dame și doĭ cavalerĭ mascațĭ.

— Să mergem! îmĭ zise ea.

Cele patru masce ne urmară fără să zică o vorbă.

Eŭ mă urcaĭ cu Frosa în trăsura mea, ĭar în careta eĭ se încărcară ceĭ patru necunoscuțĭ.

Cina era splendidă. Fie-ce cavaler se puse cu dama luĭ la masă.

Una din dame era tare voĭoasă, cealaltă, și care ședea lîngă mine, părea gînditoare și ochiĭ eĭ marĭ și negriĭ eraŭ ocupațĭ maĭ mult de mine de cît de cavalerul eĭ.

Frosa începu conversația, făcînd o diatribă spirituală și mușcătoare asupra celor maĭ multe femeĭ ce văzuse la bal. Calificația ce da persoanelor despre care vorbea, era atît de ingenĭoasă, în cît aĭ fi zis că le pune un fier roșu pe frunte.

A'ți scrie toate cîte s'aŭ zis, ar fi prea lung; apoĭ nicĭ nu'mĭ aduc bine aminte; îțĭ voĭ zice numaĭ cîteva.

— Văzut-ați, zise ea, pe d-na M... îmbrăcată în albastru din cap pînă'n picioare? In adevăr semăna o cocardă tricoloră franțuzească.

Aceasta ne făcu să rîdem.

— Ha! ha! făcu unul din cavaleriĭ ce înțelese maĭ tîrziŭ jocul de vorbe al Frosiĭ.

— In sănătatea Frosiĭ! strigaĭ ridicînd paharul.

Toastul meŭ se primi în strigărĭ de bucurie.

— Ciocoĭ! Umpleți paharul încă odată!.. Vroĭ să'nec durerile mele!

— Manoile, zise Frosa, eștĭ inspirat... inprovizează-ne o poezie.

— Bucuros! dar dă'mĭ un subiect.

— Un subiect? și care altul de cît vieața ta!

— Fie!

Apoĭ începuĭ prin strofa aceasta:

Singur eŭ venit-am pe acest pămînt,
Singur mă voĭ duce în al meŭ mormînt!
Mîna uneĭ mume nu m'a legănat;
Pe-al prunciei leagăn, dorul mĭ-a cîntat!
Dar cu toate-aceste, l'al vieții soare,
Eŭ creșteam în lume ca o dulce floare...
Umpleți înc'odată cupa mea cu vin,
Să înec intr'însa crudul meŭ suspin!...

Toţĭ bătură în palme; strigară bravo, şi ridicară toastul în sănătatea mea.

— Alt cuplet! Alt cuplet! strigară toţĭ.

O femeĭe însă... cine-ar fi crezut:

O fe....

Aicea mă oprii; îmĭ era cu neputinţă să maĭ urmez... Lucru ciudat! talentul meŭ mă părăsise!...

Dama ce şedea lîngă mine, mă privea ţintă, şi ochiĭ îĭ juca în lacrămĭ.

— Cu atîta maĭ bine, îĭ ziseĭ. Ce e bun talentul în ţara în care trăim?... Nu maĭ pot urma... Ciocoĭ! vărsaţĭ vin! Să beaŭ pînă cînd zorile vor săruta genile de aur ale Frosiĭ!...

O! iubita vĭeţiĭ mele! Nu deschide rana inimiĭ mele!... Imĭ facĭ un răŭ crud!...

— Dacă este aşa, Manoile, eŭ însu'mĭ te rog să nu maĭ urmezĭ... Femeile sînt egoiste; vroĭam să ştiŭ dacă am vre o rivală...

— Numaĭ atîta? O! îţĭ voĭŭ spune bucuros! Am iubit o dată în vĭeaţa mea, cîte-va zile numaĭ...

— Mărioara?

— Aĭ găcit! Dar acest nume este mort

în inima mea; vezĭ, îl pronunț cu indiferență.., pot să'l și blestem!..

— Dar am maĭ auzit vorbindu-se de o Zoe...

— Zoe..? Ce nume aĭ pronunțat!..

— Ah! vezĭ? Am găcit! Zoe, ți-e dragă! Dar nu sînt geloasă... Ea nu te ĭubește.., căcĭ nu poate să ĭubească doĭ de odată... Sărmana copilă! Amorul ce are pentru L... are s'o ucidă!..

— Ceea ce zicĭ este o calomnie, Froso! Zi'mĭ că muma mea s'a prostituat la lacheiĭ tăĭ, zi ce vreĭ despre mine; nu'mĭ pasă! Dar ceea ce aĭ zis despre Zoe, nu'ți dau voie a o repeta! Căcĭ eștĭ femeie și nu pot s'o răsbun... Dacă un altul de cît tine ar fi zis aceasta, un bărbat.., pe D-zeul meŭ!... o vieață am, și țin la dînsa maĭ puțin de cît la paharul acesta!...

Paharul ce aveam în mînă, trîntindu'l pe masă, se sparse în bucățĭ.

— Manoile! Tu mă amenințĭ!

— Vroĭ să stimezĭ și tu pe aceĭ ce stimez eŭ.

— Această este un despotism nesuferit!... Iți spun că femeia asta nu'mĭ place, pentru că o ĭubeștĭ... Dovedește din contra!

— Tu eşti geloasă, saŭ te prefaci a fi! Nu'mi pasă! N'am trebuinţă să'ţi dovedesc că te iubesc numai pe tine; aşi zice o minciună...

— Vezi!

— Froso! să facem pace, şi ascultă bine ceea ce vroi să'ţi spun. Nu iubesc nici pe Zoe, nici pe nimeni. Pentru Zoe am stimă şi amicie ca pentru o soră; pentru tine un capriciŭ.., iată tot! Să te iubesc, Froso? Sărmană copilă! Dar pot?.. Inima mea este uscată!... Ce vrei tu? Nu este vina mea....Soarele poate să se stingă, saŭ să se facă mai călduros; pămîntul să se despice saŭ să se facă mai roditor; lumea poate să se piardă saŭ să se facă perfectă; toate acestea nu merită să le daŭ nici o căutătură de ochi... Nu mai cred în nimic, şi inima'mi nu mai bate pentru nimica, afară de cît pentru vinul acest fermecător; nu mai cred în nimica; iar în amorul femeilor mai puţin de cît în toate...

— Dar mi se pare că era odată vorba să ei pe Zoe de femeie, Manoile?

— Ceea ce mi zici este o glumă... Să mă însor cu Zoe? Eŭ, cel mai desfrănat între oameni; cu Zoe, un copil încă, e-semplul blîndeţei şi al candoarei... cel

puțin pînă astăzi... Nu'mi pasă cauza pentru care ești nebună, Froso! Dar tu nu știi nimic, copila mea! Vezi tu junii ce mă înconjoară și nu fac nimic, fără să mă consulte? Femeile aceste ce se dispută pentru mine? Toți, tu însuți Froso, și chiar Zoe, peste cîteva zile vor întoarce capul de la mine și se vor rușina căci mi-aŭ dat mîna!... Și știi tu pentru ce? Pentru că, ca mîine echipaj, servi, mobile, diamante, toate le voi pierde. Sărmană copilă! Tu nu știi încă ce sînt oamenii! Femeile nu mă caută pentru ochii mei; oamenii nu mă considerează pentru talentul meŭ, saŭ pentru mine, ci pentru posiția mea! Ce vrei? Oamenii sînt ca păsările: pe cît un arbore este înflorit, ele îl vizitează; iar cînd frunzele și floarea se usucă, ele sbor și'i ocolesc! Pentru aceea nu vroi să las nimăruĭ plăcerea de a mă dispreţui: înainte de a cerca nenorocirea aceasta, îmi voiŭ da un pistol în cap.., e sigur cum te văd.

— Ce ai fetiță? întrebă Frosa pe dama ce ședea lîngă mine.

— Nimic!... răspunse aceasta; și căzu leșinată în brațele mele.

Cea dintîiŭ mișcare ce făcuĭ, fu să'ĭ

scot masca, crezînd că aceasta o năbușește.

Nu poate să'ți treacă prin gînd ce am văzut!

Era Zoe.

O luaĭ în brațe, și o duseĭ pe canapea. Umblînd și făcînd toate mișcările aceste mĭ se părea că visam saŭ că vedeam înprejuru-mĭ o fantasmagorie!

Cu toate aceste, nu vruĭ să încredințez nimăruĭ grija de a o deștepta. Șezuĭ aproape de dînsa, țiind grațiosul eĭ cap pe sînul meŭ.

Peste cincĭ minute Zoe deschise ochiĭ.

— Manoile! îmĭ zise ea, nu'mĭ veĭ ĭerta nicĭ odată, poate, astă urmare; nu'ĭ așa? Dar Manoiie, trebuĭe să te văd încă o dată, saŭ să mor!

— Esplică-te, Zoe; nu te înțeleg.

— Dar; îțĭ voiŭ spune tot.., însă.., nu sîntem singurĭ.

— Eșițĭ! Ioane! Constantine!... Nu sînt acasă pentru nimenĭ...

Serviĭ eșiră.

— Dar ochiĭ nu mă înșală! Andreĭ! Elena!.. Aice!.. Mascele acele!.. Imĭ pierd capul!.. Zoe, spune-mĭ ce însemnează toate

aceste? Spune-mĭ nu sînt nebun? Sînt eŭ? Tu? Eĭ?

— Liniștește-te, Manoile!

— Iată-ne singurĭ!

— Dar... Insă lasă-mă să'mĭ adun ideile... Vaĭ! am suferit atîta!

— Sărmană copilă!

— Noaptea în care ne-am întîlnit la țară, Manoile, a fost una din cele maĭ dulcĭ și tot odată din cele maĭ crude ce am trecut! Dulce, căcĭ te-am văzut, căcĭ am crezut un moment că mă iubeștĭ...; crudă căcĭ maĭ pe urmă purtarea ta m'a făcut să înțeleg.., dar să nu maĭ vorbim despre aceasta... Ideea că poate nu te-oĭ maĭ vedea, îmĭ rupea inima; și vieața mea mi se părea că cade în bucățĭ la picĭoarele mele... Mă bolnăviĭ... Cîte-va rude veniră să mă vadă... Intre alțiĭ veni și Frosa... Iĭ spuseĭ tot; eŭ de la ziua călugărieĭ eĭ căpătasem cea maĭ mare simpatie pentru dînsa și ea mă iubește ca o soră. Vruĭ să te văd, cu orĭ ce preț... Frosa îmĭ făgădui că în maĭ puțin de șase zile o să te întîlnesc; ceea ce s'a și făcut întocmaĭ. Să facă cunoștința'ți, să te lase să crezĭ că te iubește, apoĭ să cinezĭ împreună aicĭ, unde sub cuvînt că sîntem

niște amatorĭ de plăcerĭ, să pot să te aud, fără ca să știĭ.

Maĭ întîĭ nu primiĭ; mi se părea o crimă să amăgesc... Dar, o Manoile! te iubesc atîta de mult! Trebui să ascult ce'mĭ dictează inima!

Mulțămesc că mă apăraĭ pe cînd Frosa mă calomnia, înadins... Vorbele tale eraŭ ca un balsam pentru durerile mele!... Era să plec încă de atuncĭ! Dar ceea ce aĭ fost zis la urmă, despre hotărîrea ce aĭ luat de a muri, mĭ-a făcut un răŭ crud!... Dar era o glumă, nu'ĭ așa?... Ah! zi că era o glumă!...

— Da, da... o glumă, Zoe; ca să treacă timpul.

— Acum sînt încredințată că nu mă iubeștĭ!... Nu'ți maĭ fac nicĭ o mustrare... ci o rugăminte; să'ți păstrezĭ vieața și sănătatea!.. Ți-am spus tot... Acum trebuie să plec... Manoile, încă un cuvînt! N'o să te ucizĭ, nu'ĭ așa?

— Nu, nu... dragă soră! am glumit.

— Adio! îmĭ zise ea suspinînd și ascunzînd capul în sînul meŭ; apoĭ sculîndu-se repede...: Pardon! Pardon! Manoile... sînt nebună!...

Cîte frumuseți! Cîtă candoare, și cîtă iubire!...

De ce nu pot să te iubesc, o tu cea maĭ nobilă dintre femeĭ?... Saŭ maĭ bine, pentru ce mă ĭubeștĭ tu atîta de mult?...

30 Ianuare

Erĭ seară am fost la bal, cu intenție maĭ mult să întîlnesc pe Frosa, și să'ĭ cer socoteală pentru farsa ce mĭ-a jucat.

Inchipuește-ți, iubite B.., cît de nebune sînt femeile și ce sacrificiĭ nu sînt în stare să facă cînd le intră cîte ce-va în cap!

Nebuna aceasta, spre esemplu, jucă un rol tare delicat: ea risca a'și compromite reputațiunea în ochiĭ lumiĭ, și fericirea vieței sale. Ah! iubitul meŭ, pentru ce creatura cea maĭ grațioasă, cea maĭ nobilă, cea maĭ simțitoare, a trebuit să usuce florile tinereții mele!...

— De ce staĭ pe gînduri? mă întrebă o mască. Aĭ numaĭ o lună să viețuești; profită de plăcerile vieții!... Dă-mĭ brațul, și nu fiĭ supărat de mine...

Nu înțelegesem glasul... eram în distracție... Masca îmĭ luă brațul și mă tîrî prin sală... Eŭ o urmam ca cînd eram magnetisat.

— Toată lumea se veselește, numaĭ tu să fi trist? Manoile, ești copil dragul meŭ!

Eşind din distracţie, înţeleseĭ că masca care mă întreba, era Frosa.

— Lasă-mă, Froso!... Sînt mînĭos pe tine!

— Aĭ dreptate, Manoile!.... Am făcut răŭ, îţĭ mărturisesc, dar ce vreĭ? Zoe m'a mîngîĭat mult în nenorocirile mele, eŭ îĭ eram datoare chĭar cu recunoştinţă. Puteam eŭ să o las să moară? Ea te iubea atît de mult! Astăzĭ mulţămită luĭ D-zeŭ, roşeşte de cîte-va minute de slăbicĭune!

— Ce vreĭ să zicĭ?

— Vroĭŭ să zic că nu cunoştĭ încă femeile, Manoile; (mă veĭ erta că te numesc încă ast-fel?) insultă o femee, pune'ĭ fierul roşu pe frunte, cu toate aceste ea poate încă să te iubească; însă teme-te să nu o puĭ nicĭ o dată într'o poziţie umilitoare, căcĭ amorul propriŭ...

— Ce fel? Lucrul e foarte simplu: Zoe ne maĭ purtîndu'mĭ nicĭ nu interes, pot să sper.... că veĭ fi maĭ puţin scrupuloasă cu mine...

— Maĭ încet, micul meŭ Don Juan!.. Ascultă, Manoil! Vroĭŭ să'ţĭ vorbesc serios. Iţĭ port un interes de soră; ĭată tot. Dar închipueşte-ţĭ, (lucru ce ar fi cu neputinţă!) că aşĭ avea un alt simţimînt; eĭ

bine, mă crezĭ tu că eŭ sînt o femee care nu poate afla în datoriile sale atîta putere ca să'l înfrîne? Insă eŭ, Manoile, și-o repet, nu iubesc; nu pot iubi de cît pe bărbatul meŭ... Dar să lăsăm acestea, ca să nu ne maĭ aducem nicĭ odată aminte. Spune'mĭ, cunoscut-aĭ mășcĭ?.. In adevăr... ce însemnează galanteria asta?.. Iți vorbesc și nu mă asculți.., unde'ți sînt gîndurile?

— Ah! Zoe se crede umilită?

— Eĭ bine! Ce'ți pasă, aĭ zis.

— Da.., negreșit.., mĭ-a venit o ĭdee.., din întîmplare... Cine este femeĭa aceea ce dă brațul ofițeruluĭ celuĭa?

— Ce? N'o cunoștĭ?

— Mi se pare.., dar nu.., mă'nșel.., este peste putință...

— Este Mărioara. Vezĭ cum s'a schimbat?... Pentru D-zeŭ, Manoile, ce aĭ?

— Mărioara!... Și colonelul cela este bărbatul eĭ?

— Văd că eștĭ la A. B. C. despre cele ce privesc pe nenorocita asta! Să ședem aicĭ, și să'ți spun istoria eĭ.

— Da, da... nicĭ odată n'ași fi crezut să o văd atîta de schimbată!

— Sînt aproape doĭ anĭ; după plecarea domnieĭ tale. Intr'o zi aflarăm că Mă-

rioara se mărită. Asta fu un eveniment în Bucureşti, căcĭ nu era un singur om de societate care să nu fi admirat spiritul şi graţiile eĭ, puţine femeĭ, care să nu fi fost geloase pentru interesul ce oameniĭ îĭ purtaŭ. Bărbatul ce trebuĭa să ia, era din ceĭ întîĭ boĭerĭ, bogat şi influent, dar bătrîn. Tata Mărioareĭ se opunea la asemenea măritiş pentru că ginerile era cu treĭ anĭ maĭ bătrîn de cît socrul; dar Mărioara, nu ştiŭ pentru care cuvînt, îl vroĭa cu orĭ-ce preţ. Nunta se făcu. Nu trecu o lună, şi Mărioara fugi la moşia frate-meŭ. Fuga asta făcu scandal mare în Bucureştĭ. Bărbatul Mărioareĭ se plînse la curte. Frate-meŭ fu esilat la o mănăstire, ĭar Mărioara a se întoarce la bărbatu-săŭ, saŭ a se închide pentru totdauna într'o mănăstire. Atuncĭ ea avu recurs la cîte-va persoane influente, dintre străinĭ, cu condiţiile acele cu care Mariea Egipteanca făcu cu căpitanul corăbieĭ; căsătoria eĭ fu stricată, şi bărbatul îndatorit a întoarce zestrea.

Un june ofiţer de husarĭ ce domnea peste inima eĭ, în maĭ puţin de treĭ lunĭ, jucă în cărţĭ toate diamantele Mărioareĭ. Pe de altă parte ea ţinea casa deschisă,

în care eraŭ primiţĭ şi desfăţaţĭ toţĭ ofiţeriĭ armieĭ de ocupaţie; mese splendide, baluri, se repetaŭ în toate zilele, ast-fel în cît fu silită să se împrumute, puind toată averea sa în gaj.

Tînărul husar trebui să plece din ţară; Mărioara îl urmă în Rosia, de unde peste două luni se întorna într'o desăvîrşită mizerie. In lipsa eĭ, creditoriĭ, neprimind regulat interesele îĭ vîndură mobilele la licitaţie. Aceasta se făcu, saŭ nu se făcu după regulă, nu ştiŭ; îndestul că averea eĭ se vîndu maĭ pe nimica, şi nu se putu plăti toată datoria.

Mărioara nu era o femeie care să moară de foame; în maĭ puţin de o lună îşĭ reluă zborul eĭ de maĭ nainte. Astă dată amantul eĭ era un evreŭ bogat; trebile îĭ mergeaŭ cît se poate de bine. Intr'o zi însă, fiul luĭ Israil găsi ascuns în apartamentul Mărioariĭ un ofiţer de cazacĭ. Evreul strigă, puse înainte sacrificiile ce făcuse pentru dînsa; ofiţerul, supărat de atîta larmă, trase sabia şi puse în fugă pe rival; apoĭ fără maĭ multă ceremonie, se întoarce şi taie coadele Mesalineĭ aceştia. In curs de treĭ zile după întîmplarea asta, el umbla din casă în casă, arătînd talismanul săŭ.

Pe altă parte, fiul Iudeĭ îĭ luă înapoĭ toate darurile ce'ĭ făcuse, ĭar Mărioara, părăsită de rude şi cunoştinţe, se văzu pe poduri.

Pe cît o femeĭe poate să se degrade şi să se prostitue, Mărioara se cufundă în huma tuturor viciurilor. Astă dată nu maĭ era amorul plăcerilor care o tîra în perire, ci trebuinţa: trebuĭa să se prostitue pentru o bucată de pîĭne. Astăzĭ, mulţămită ofiţeruluĭ celuĭa ce'ĭ dă braţul, ea s'a maĭ împicĭorat. Dar uită-te, Manoile, cum toate femeile îşĭ întorc capul cînd o văd!

— Acum înţeleg pentru ce, cînd întrebam de dînsa, toţĭ tăceaŭ, saŭ clătinaŭ din cap.

— Cele ce auzĭ despre dînsa trebuĭe să'ţĭ facă o impresiune tristă, Manoile!... Nu veĭ tăgădui că aĭ ĭubit-o mult...

— Vaĭ! era cel de 'ntîĭ amor... Dar să nu maĭ vorbim despre aceasta!... O nebunie!... Să plecăm de aicĭ!... Vederea eĭ mă desgustă!...

— Manoile, te iubesc ca o soră, de aceĭa vroĭŭ să'ţĭ vorbesc fără făţărie... Dar să'mĭ făgăduesţĭ un lucru.

— Orĭ ce vreĭ.

— Să nu te superĭ de ceea ce vroĭŭ

să'ţĭ spun, măcar or cît de amar ar fi adevărul vorbelor mele.

— Iţĭ jur!

— Ziceaĭ că vederea Mărioareĭ te desgustă; pentru ce? Pentru că te-a înşelat altă dată, saŭ pentru că ţi se pare degradată astă-zĭ?

— Pentru cel din urmă cuvînt.

— Bine. Acum ascultă: după obiceĭurile de astăzĭ, bărbaţiĭ sînt şi maĭ liberĭ şi maĭ toleraţĭ în faptele lor de cît femeile. Dacă iĭ întrebĭ, răspund: natura aşa a voit! Consecinţele libertăţiĭ la o femeĭe sînt funeste; decĭ femeĭa nu poate să aĭbă aceeaşĭ libertate ca bărbatul; prin urmare femeĭa nu trebuĭe să fie virtuoasă numaĭ pentru amorul virtuţiĭ, ci şi de temerea relelor consecinţe, astfel că, urmînd acestuĭ rezonămînt, dacă s'ar inventa o maşină care să întîmpine consecinţele la care o femeĭe este expusă prin libertatea sa, morala nu este pentru nimica, şi femeĭa poate să se degrade în toate privinţele!... Eŭ însă nu împărtăşesc absurditatea asta şi cred că şi d-ta eştĭ de părerea mea?

— Unde vreĭ să viĭ?

— Am vrut să'ţĭ arăt că bărbat şi femeĭe, sînt egalĭ înaintea virtuţiĭ; că prin

urmare un bărbat prostituat, trăiește cît o femeie prostituată. Manoile, ziceai că femeia asta te desgustă, pentru că este o prostituată! Ai cuvînt! Dar între noi să fie, știi că nu poți să'i arunci piatra? Știi că desgustul ce'ți insuflă Mesalina aceasta, poți să insufli și tu, dacă nu astăzi cînd prestigiul trăiește încă, dar mîine, mai tîrziu, celei mai dulci, mai frumoase și mai nobile, Zoei?

— Știu.

— Știi? Și mi-o zici asta cu sînge rece? Nu cugeți să te îndreptezi?

— Ți-o zic cu sînge rece pentru că o știu bine. Să mă îndreptez? Este prea tîrziu. Ascultă, Froso, și crede că'ți vorbesc cu sinceritate; nu mai am inimă; viața îmi este o povoară; lumina soarelui mă apasă; nu mai găsesc mulțămire de cît în vicii; vezi dar că, ca să mă îndreptez, trebuie să mor... Dar ce însemnează mișcarea asta? Pentru ce toată lumea se duce acolo?

— Ce femee frumoasă! șopti unul pe la urechile mele.

— Aș da viața mea pe un zîmbet al ei! răspunse un altul și alergă să'i iasă înainte.

— Ce? Nu mă'nșel, Froso?... Privește: ea este... Zoe! Zoe, la brațul generaluluĭ.. Nu, nu se poate.

— Aĭ ghicit, ea este, Zoe... Dar pentru ce te miriĭ?

— Nu, nu mă mir.., dar o știam la țară...

— Te înșelaĭ... De două zile Zoe este în Bucureștĭ; șade la una din mătușile sale, amică a generaluluĭ care'ĭ dă brațul... Nu pot gîndi nimic răŭ; dar ți-am spus: teme-te de a pune vre odată pe femeĭe într'o poziție umilitoare... Vezĭ cum toată lumea o privește?... In adevăr, Manoile, copila asta esta regina frumuseților... Ține, dacă vreĭ, haĭ să o vedem; dă'mĭ brațul: vroĭŭ s'o mistific puțintel...

Mă lăsaĭ să mă poarte.

Străbăturăm cu destulă osteneală mulțimea care era adunată ca să admire pe Zoe, și ajunserăm pînă la dînsa.

Frosa îĭ adresă cîte-va vorbe pe care nu le auziĭ. Eŭ o salutaĭ. Zoe îmĭ răspunse printr'o rece înclinare din cap.

— Cine este tînărul acesta, o întrebă generalul Rus.

— Nu'l cunosc răspunse ea, și răspunsul eĭ veni pînă la urechile mele.

Auzĭ tu? Zoe, îngerul acela.., O! in-

dignitate!.. Fiind-că'ĭ la braţ cu generalul, nu mă cunoaşte!...

In adevăr, iubite, mĭ-e teamă să nu nebunesc.

— Ce aĭ? mă întrebă Frosa. Eştĭ preocupat şi palid!..

— O să'ţĭ cer ertare, dacă nu pot sta maĭ mult aicĭ... Eştĭ prea delicată, ca să nu'mĭ daĭ voĭe să plec... Nu'mĭ e bine... Pămîntul se învîrteşte cu mine...

— Şi unde te ducĭ? mă întrebă ea.

— Unde mă duc? Ştiŭ eŭ?...

Zicînd aşa, salutaĭ şi plecaĭ spre uşă. Aicĭ însă mă întîlniĭ faţă 'n faţă cu Zoe.

— Eştĭ ca cele-lalte, îĭ ziseĭ.

Ea zîmbi ca şi cînd necazul meŭ îĭ făcea plăcere.

Eşiĭ din bal.

Te încredinţez că nicĭ odată în vĭeaţa mea nu am suferit atîta!...

Mărioara, prostituată!... Zoe, nu vrea să mă recunoască!... Oh!.. dar lumea asta este un ĭad!.. Plecaĭ pe jos în mijlocul nopţiĭ, fără să ştiŭ unde mă duc picĭoarele... Nu maĭ ştiŭ ce fac şi ce gîndesc!... Dar dacă cine-va ar fi scris cugetările mele, ar fi făcut să sîngere inima ce ar fi citit... Era frig; eŭ însă, nu simţeam nimic...

Cînd mă treziĭ, eram afară de barieră în mijlocul cîmpuluĭ... Eram ostenit. Şezu la rădăcina unuĭ teiŭ de lîngă şosea. Acolo auziĭ urletul unuĭ lup, nu departe. In durerea mea simţeam o fericire de a fi sfîşiat de fiara asta sălbatică... Ast-fel o aşteptam cu bucurie, cînd sgomotul a doĭ armăsarĭ ce tîra repede o sanie, mă făcu să întorc capul. Era lună. Sania se opri înaintea mea.

— Manoile! Manoile! mă chĭemă un glas de femee.

Era Frosa.

Mă ridicaĭ şi mă duseĭ către sanie.

— Ce facĭ acolo, la ora asta?

— Aştept să vie lupiĭ... Dobitoacele astea sărmanele urlă de foame... Vroiŭ să le produc o cină delicată.

— In adevăr... o Dumnezeule!... sîntem perduţĭ! Iĭ aud urlînd... Manoile urcă-te iute în sanie...

— Iată'ĭ vin cu cîrdul!... strigă vezeteul... Urcă-te, domnule, căcĭ eŭ plec... Am femeie şi copiĭ, şi n'am gust să'mĭ rămîie oasele aice!...

— Mergĭ, îĭ strigaĭ eŭ.

Vezeteul întoarse sania repede să plece. Frosa se ridică în picĭoare, şi se lăsă să

cadă din sanie în ninsoare; caiĭ sburaŭ ca vîntul spre oraș. Eŭ alergaĭ să ridic femeĭa ce maĭ bine vroĭa să moară cu mine, de cît să mă lase în prada lupilor.

— Ceea ce facĭ, Froso, este o nebunie.

— Tu mĭ-aĭ scăpat vĭeața, și eŭ sînt datoare să scap pe a ta, pentru ca să fim cfit.

— Ce fel poțĭ să mĭ-o scapĭ, cînd nu veĭ putea să'mĭ daĭ nicĭ un ajutor? Din contră, și tu eștĭ supusă pericoluluĭ.

— Ba nu; fiarele astea cînd ne-or vedea doĭ, s'or spăĭmînta, și or fugi.

Lupiĭ veneaŭ alergînd spre noĭ.

— Dumnezeule! iată'ĭ cum vin de repede!... Or să ne sfîșie!... Zicînd vorbele astea se lipi de mine, și strîngîndu-mă în brațe: — Apără-te, Manoile!...

Frosa, tremurînd de spaimă și de frig, se strînse lîngă mine ca o floare ce se tupilă în iarbă.

Lupiĭ ajung..., dar în loc să se arunce asupra noastră, ne privesc și trec repede sperioșĭ.

Ne-am fost făcut de spaimă singurĭ.

Fĭarele acele, eraŭ niște cîĭnĭ întîrziațĭ pe aproape la un cadavru de cal, unde siliți de a lăsa locul uneĭ potae de lupĭ, alergaŭ sperioșĭ.

La noutatea asta neașteptată, Frosa săltă de bucurie, și aruncîndu-se în brațele mele.

— Acum o sărutare de soră! îmĭ zise ea:

Buzele mele întîlniră pe ale sale, fragede și profumate... Puțin trebui să mor de plăcere!...

— Acum să mergem, Manoile.

— Să mergem.

Plecarăm către oraș. Dar nu făcurăm cincĭ-zecĭ de pașĭ, și Frosa îmĭ zise:

— Manoile, eŭ nu 'mĭ maĭ simt picĭoarele, nu maĭ pot merge.

— Ce? Eștĭ desculță? o întrebaĭ eŭ uĭtîndu-mă la picĭoarele eĭ.

— Cînd am sărit din sanie, mĭ-am perdut pantofiĭ și mantela... Dar ce să fac, Manoil? Eŭ o să mor de frig?.... O să'mĭ pierd picĭoarele!

— Trebue să te ĭaŭ în brațe.

Ea primi bucuroasă.

O luaĭ în brațe și îĭ înveliĭ picĭoarele în mantela mea. Mîĭnile sale recĭ ca ghĭața le încălzeam sub buzele mele.

După cîte-va minute.

— Cum aĭ venit după mine, o întrebaĭ eŭ.

— Cînd aĭ eșit din bal, aveaĭ figura unuĭ om ce merge să se ucidă; mĭ-era

teamă să nu facĭ vre-o nebunie... Te-am urmat cu sania încet, pînă la locul unde aĭ stat. Trebue să mărturiseştĭ, Manoile, că eştĭ copil de tot!... Dacă'ţĭ eram soră, te-aşĭ fi corectat, dar nu sînt de cît o amică şi nu pot de cît să fiŭ indulgentă la toate nebuniile ce'ţĭ trece prin gînd.

— Eştĭ un înger, Froso!... Ah! pentru ce toate femeile nu sînt aşa?

— Vreĭ să facĭ aluzie la Mărioara?

— Ţĭ-am zis-o! Numele acesta e mort pentru mine.

— Apoĭ dar, de cine vorbeştĭ?...

— Să vorbim altele, Froso!... Lasă-mă să te admir de devotamentul ce aĭ arătat astă noapte... Eştĭ femeĭe rară; uşoară, nebunatică; ĭartă dacă'ţĭ vorbesc ast-fel, dar un caracter...

Nu apucaĭ să'mĭ isprăvesc vorba şi întîlnirăm sania Frosiĭ întorcîndu-se să ne caute. Vezeteul, pînă la barieră, dase sborul cailor, fără să ştie că stăpînă-sa a sărit jos; dar cînd a stat şi a văzut că ea lipseşte, a crezut că a perdut-o şi avînd teamă, s'a întors s'o caute.

Sania se opri; ne urcarăm în ea şi intrarăm în Bucureştĭ.

29 Ianuare

Ţi s'o fi urît cu scrisorile mele! Dar ce vreĭ? Asta e singura mea mîngîĭere.

Dar ştiĭ tu, iubite? Incă o iluzie pĭerdută de la mine; şi aceasta era cea maĭ din urmă care'mĭ maĭ rămăsese! Zoe s'a pĭerdut!...

30 Ianuare

Astă-dată, hotărîrea ce am luat va fi nestrămutabilă. Peste cîte-va zile, nu voĭŭ maĭ fi pe lume. Pînă atuncea însă am să'mĭ scot din capete... Am să'mĭ întocmesc un noŭ harem din cele treĭ fiice ale luĭ Pafos. Regina lor va fi Mărioara.

Erĭ am jucat cărţĭ: am cîştigat două miĭ galbenĭ.

Astă dimineaţă era bîlcĭŭ, saŭ cum zic moldoveniĭ, ĭarmaroc în salonul meŭ.

Toate matroanele bătrîne din Bucureştĭ se aflaŭ aĭce.

— Cine'mĭ cunoaşte pe una, Mărioara? întrebaĭ turma asta de babe.

Toate'mĭ răspunseră că numele acesta le este necunoscut.

Cĭudat!... Ce'mĭ spuse Frosa?... Ce interes avea s'o calomnieze?

— Ce fel este ea? mă întrebă una din babe.

In cîte-va trăsurĭ îĭ făcuĭ portretul și biografia eĭ.

— Știŭ cine vreĭ să zicĭ... Nebiruita! urmă ea, îndreptîndu-se către cele-lalte femeĭ, care începură a rîde; «lasă-te pe mine!».

1 Februare

Cele de'ntîĭ umbre ale seriĭ, copereaŭ capitala la vederea călătorilor întîrzieațĭ.

Bucureștiĭ sînt voĭoșĭ serile carnavaluluĭ. Era o zi de Duminică; miĭ de sănii, trase de cîte doĭ caĭ fugătorĭ, și coperiți de pînze albe, păturĭ și clopoțeĭ, lunecaŭ ca niște umbre sgomotoase, pe podul Mogoșoaeĭ, de icĭ pînă colo, încărcate de tot felul de oamenĭ, de toate vîrstele și de toate condițiile, învăliți în tot felul de blane bogate și călduroase.

Strigătul vezeteilor, amestecat cu țipetele unor femeĭ, ce daŭ, de cîte orĭ o sanie era aproape să se sdrobească de alta, cu rîsul celor nepăsătorĭ, și cu sgomotul miilor de clopoțeĭ, forma un sgomot mare și confuz, care semăna o muzica bizară ce punea în mișcare dănțuitoriĭ acești fantasticĭ.

De prisos a'ți maĭ spune că mă ames-

tecasem cu aceştĭ nebunĭ. Sania mea era încărcată de cîţĭ-va oamenĭ, ĭar eŭ mînam doĭ caĭ şi maĭ nebunĭ de cît noĭ.

Nu a rămas o singură sanie pe care să nu o fi atins în treacătul nostru; pe multe le-am răsturnat, pe multe le-am sfărmat. O sanie trecu repede ca săgeata pe lîngă noĭ: era Zoe, cu o damă, în sania generaluluĭ rus.

— Zoe, în sania omuluĭ aceluĭa!... Ah! nu, mă înşel; nu se poate.

Vruĭ cu orĭ-ce preţ să ajung sania ca să mă informez maĭ bine.

Daŭ biciŭ cailor şi arunc hăţurile din mînă. Două săgeţĭ aruncate tot de odată nu ar fi sburat cu maĭ mare repejune. Ajungem sania în care era Zoe; nu mă înşelasem... Zoe, văzînd caiĭ meĭ liberĭ, înţelese poate, că acesta era efectul supărăriĭ mele, nu ştiŭ, dar scoase un ţipăt ce găsi ecoŭ în inima mea.

Noĭ trecurăm ca fulgerul, şi pînă la barieră răsturnarăm maĭ multe alte sănii.

Dar umbra se îndesise, preumblătoriĭ începuse a se retrage.

Ne întoarserăm dar acasă, să primim graţioasele nimfe ce trebuĭa să vie.

— Nu maĭ este îndoĭală, ziseĭ: Zoe e pierdută!..

Abĭa intrarăm în casă şĭ lacheul îmĭ anunţă sosirea uneĭ fiice a Vinerii.

Ziseĭ să intre.

— Cum te chĭamă drăguliţă? o întrebaĭ...

— Din ce tărîmurĭ viĭ, neĭculiţă? îmĭ răspunse ea. Aolĭo! Una este Zlatca Evreĭca, de la munte pînă la Dunăre, în ţara Romînească.

Era o femee frumoasă; avea o talie elegantă şi o figură espresivă, cu trăsurĭ foarte nobile şi proporţionate, dar albită ca un perete.

După aceasta veni una, încă copilă, încă novisă; timidă şi sperioasă ca o păsărică prinsă în laţ. Ea pleca ochiĭ şi părea că roşeşte de meseria ce uneltea. Aceasta veni însoţită de mumă-sa. O mumă ce'şĭ aduce copila, să o sacrifice pe altarul viciuluĭ! O mumă! Mîna eĭ a netezit cosiţele sale şi le-a împodobit de florĭ, ca să placă, şi mîna acesteĭ mume n'a tremurat!... Gura eĭ ĭ-a dictat, poate chiar fără voĭa acesteĭ sărmane creaturĭ, locul unde trebuĭe să se prostitue, şi această gură pronunţă încă numele dulce de fiică!.. Şi toate aceste pentru puţină pîĭne.

Uşa se deschide; toată adunarea bate în palme.

— Nebiruita! Nebiruita!... strigară toţĭ cu o vie plăcere.

Era Mărioara.

Vederea aceasta îmĭ făcu o impresie curioasă. Ochiĭ mi se umplură de lacrimĭ.

— Cine 'ĭ stăpînul casiĭ? mă întrebă ea

— Eată'l, îĭ răspunse unul; Manoil...

— Manoil? zise Mărioara gînditoare.

— Ce aĭ Nebiruito? Ce aĭ rămas pe gîndurĭ?

— Nimic... O suvenire... Am cunoscut, sînt doĭ anĭ, nu Manoil... Vede? întrebă ea pe un june.

— Vede, îĭ răspunse acesta.

— Loveşte colea! îmĭ zise Mărioara, întinzîndu-mĭ mîna.

— Ce aĭ întrebat de văd?

— Nu înţelegĭ limbagiul nostru?.. Aĭ banĭ? iată ce-am întrebat. Dar iată Craţa, Despinca, fata cucoaniĭ!.. Eĭ, scena se deschide frumos... Inainte! Să trăĭască Sultanul!... Ascultă, drăguţă, îmĭ zise ea puindu'mĭ braţul împrejurul gîtuluĭ, eştĭ al meŭ, şĭ te iaŭ... Dar spune'mĭ, unde diavolul aĭ ascuns pîn'acum ochişoriĭ ceĭ drăgălaşĭ, de nu ĭ-am văzut pe aicĭ?.. Eştĭ frumos, Manoilul meŭ... Ah! cît am să te iubesc!...

— De mîine înainte.

— De mîine? nu vroiŭ... Din astă-sară... Oh! nu voiŭ suferi să te văd la picioarele alteĭa...

— Am dat parola.., copila asta care o vezĭ...

— A! copilița asta ce ține ochiĭ în jos ca o mireasă de la Ploeștĭ?.. Cine eștĭ tu, care viĭ să'mĭ răpeștĭ amantul?.. Cine te-a adus aicĭ?

— Tacĭ, Mărioaro.., te rog.

— Este timpul ca să mergem la club, zise unul din convivĭ.

— Plecăm! strigară toțĭ.

Lacheiĭ aduseră o colecție de măștĭ și domine; fie care îșĭ alese costumul, și în cincĭ minute am fost gata.

— Ce facĭ? întrebaĭ pe fetița cea timidă ce o adusese mumă-sa, și care sta la o parte fără să se miște.

— Vroiŭ să'ți vorbesc, îmĭ zise ea, dar nu aicĭ.

— Să 'mĭ vorbeștĭ? Vino în salon.

Ea mă urmă. Acolo, se aruncă la picioarele mele, și luîndu'mĭ mîinile le încărcă de sărutărĭ.

— Scapă-mă, scapă-mă! îmĭ zise ea plîngînd; eștĭ bun și nobil.., mă veĭ înțelege, și fie'tĭ milă de mine.

— Ce este? spune...

— Oh! Domnule... Femeia asta ce m'a adus aici este muma mea. Ea are un amant care 'i cere bani; nu este nimic care să nu facă pentru dînsul; preţul cu care ea vrea să 'mi vîndă cinstea, este în folosul omului aceluia... Am venit fără voia mea... Sînt cîte-va zile, ea îmi propuse să mă duc la un boier; eŭ m'am împrotivit, m'am rugat, am plîns; dar în zadar... Apoi i-am spus că am să fug în lume... Atunci ea sări asupra mea ca o fiară, şi 'mi făcu trupul vînăt de bătăi.., Insă nu isbuti a mă pierde. Astăzi iar îmi propuse. Atunci îmi ziseĭ, m'oĭ duce, poate că omul căruia mă vinde va fi maĭ cu inimă de cît muma mea... Poate că în fundul inimii luĭ va fi maĭ rămas o lacrimă de compătimire.., poate 'i va fi milă de mine şi 'mi va scăpa cinstea, şi mă va smulge din ghiarele acesteĭ mume crude!.... O! Dumnezeule! Aşa 'i că nu m'am înşelat?

— Ridică-te, copilă; n'aĭ nici o temere! Am să te trimit la o cucoană la ţară, unde veĭ fi în siguranţă... Luaĭ condeiul atunci şi scriseĭ:

«Dragă Duducă!

«Fetița asta este virtutea personificată. «Ea îți va spune ce soartă o gonește. O «pui sub protecția D-tale; știu că ești bună «și generoasă pentru toți și pentru toate: «fii și pentru dînsa. Adio, dragă duducă! «Nu mă uita.

Manoil».

Chemai pe slugă.

— Mîine să te scoli de dimineață, să iei cai de poștă, să 'i pui la caleașcă, și să te duci la Petreni cu scrisoarea și cu copila asta; îmi vei răspunde de dînsa cu capul. Du-te!... Iar tu copilă, intră colo în cabinetul meu, și te odihnește pînă mîine dimineață...

— Mulțămim, domnule, mulțămim!... ești un suflet generos și nobil!...

Merseĭ să însoțesc pe ceilalți.

Sala baluluĭ era plină.

Căutaĭ pretutindeni să văd pe Zoe. Deșartă dorință!

Intraĭ în sala unde se joacă cărți, tîrînd după mine trupa sgomotoasă. Zoe nu era nici aici.

Pe masă era o movilă de aur.

Un evreu, în mijlocul a două-zeci de

puntatorĭ, întorcea neîncetat o pereche de cărţĭ în mînă.

— Va banque! îĭ strigaĭ eŭ, puind o carte pe masă.

La vorbele acestea toţĭ întoarseră capul către mine privindu-mă cu mirare şi fie-care îşĭ trase cartea ce pusese.

— Scoate banĭ, zise bancherul, saŭ scoateţĭ masca ca să te cunosc.

Aruncaĭ pe masă o pungă cu o mie de ducaţĭ. Ochiĭ evreuluĭ se înflăcărară; aĭ fi zis că e un lup flămînd, ce vede o pradă. Mîna'ĭ tremura ca la Cain; vorba i se încurca pe buze.

— Cartea pe faţă! îmĭ zise el.

— Mergĭ înainte!.. Staĭ!.. Am cîştigat...

Luaĭ baniĭ şi eşiĭ în sală, dînd braţul Mărioareĭ.

— Acum să cinăm, dragiĭ meĭ.

— Să cinăm, ziseră femeile.

Trecurăm într'un cabinet la o parte. Aicĭ dăduĭ ordin să se pue şasc-sprezece talgere. O mulţime de cunoştinţe veniră de mă felicitară.

Invitaĭ pe toţĭ la masă. Eram opt bărbaţĭ; ne maĭ trebuia treĭ femeĭ... Şeful poliţieĭ se însărcină să le aducă.

Ne puserăm la masă. Mărioara desfăta societatea prin glumele sale.

— In sănătatea luĭ Manoil! strigă unul, ridicînd un toast.

— Vivat!..

Toastele se repetară şi vinul curgea în torent.

— Eŭ proclam pe Manoil şeful nostru! strigă un altul.

— Cel maĭ frumos amant ce am avut! zise Mărioara cerîndu-mĭ o sărutare.

— Să trăĭască Manoil!

Capul mi se întorcea.

— Pentru ce te-aĭ întors din Rosia, Nebiruito! strigă unul.

— Amorul patrieĭ a înturnat-o, zise un altul.

— Tacĭ, Petrachi! zise Mărioara. Tu nu deschizĭ nicĭ o dată gura de cît ca să spuĭ o prostie... Vedeţĭ cum se scriŭ istoriile în secolul nostru?..

— Apoĭ dar, spune tu.

— Băĭete,dacă vre o dată te veĭ apuca să scriĭ biografia mea, scrie că Nebiruita s'a întors din Rosia pentru că amantul eĭ nu maĭ avea nicĭ un ban. Nu'mĭ place să mă linguşască nimenĭ.

— Nebiruito, îĭ maĭ zise unul, eŭ mă însărcinez să scriŭ vĭeaţa ta, cu condiţie să'mĭ spuĭ cîţĭ bărbaţĭ aĭ iubit?

— Dar ce naĭba aveţĭ, domnilor, în astăseară? Ar zice cine-va că v'aţĭ lăsat duhul la uşe!.. Cîţĭ bărbaţĭ am iubit?.. Vroeştĭ să mă însulţĭ? Dragul meŭ, pentru D-zeŭ! nu'mĭ scrie vĭeaţa, căcĭ în loc să facĭ un roman saŭ o tragedie, te veĭ trezi că aĭ făcut o novelă pastorală.

— E nepreţuită, zise altul.

— Vorbeştĭ ca cînd nu te cunoaşte nimenĭ, zise Aga; sînt doĭ anĭ, la Petrenĭ, eraĭ nebună de amor după un.., să'l maĭ numesc?

— Zi maĭ bine după doĭ.., şi pentru ce să nu'ĭ numeştĭ?.. Să'ĭ spun eŭ: unul era Alecsandru, şi altul Manoil... Ca tine dragul meŭ... Şi'ţĭ seamănă... Dar este multă vreme de cînd n'am maĭ auzit vorbindu-se de dînsul... Sînt sigură că a murit; cel de'ntîĭ era maĭ positiv, şi a ştiut să se folosească de şederea mea la ţară. Cel al doilea, era un poet.., mă ĭubea sărmanul ca un nătărăŭ; dar fu maĭ puţin folosit de cît Alecsandru; însă vă jur că n'am ĭubit nicĭ pe unul nicĭ pe altul.

— Eştĭ dar o femeĭe fără inimă, îĭ răspunse unul...

— Eştĭ un nebun, îĭ zise ea; auzindu-te cine-va ar crede că eştĭ un vĭeţuitor din

lună! O femeie care se prostitue la cel de'ntîĭ sosit, care 'ĭ zice că o ĭubeşte, că moare de amor, este o femee de inimă, nu'ĭ aşa? Dar, *imbecile!* oamenĭ de aceĭa sînt mulţĭ; toţĭ pot să'ţĭ zică că te iubesc, că mor de amor... Vorbele nu costă nimic... Trebuie dar să fi a tuturor, căcĭ trebuie să aĭ inimă!..

— Este nepreţuită, repetă cel ce maĭ zisese vorba aceasta.

— O idee! strigă unul.

— Care?

— Să mergem să jucăm cărţĭ, şi cine va cîştiga, să dea toţĭ baniĭ Nebiruitiĭ... I se cuvine căcĭ, pre legea mea, este nepreţuită!

— Bun! răspunseĭ eŭ... Am două miĭ ducaţĭ cu mine, — toată starea mea în banĭ; orĭ îĭ pisez toţĭ, orĭ îĭ îndoesc şi'ĭ împart cu Nebiruita.

— Ştiĭ ce, neĭculiţă? îmĭ zise Mărioara. Inchipueşte-ţĭ că aĭ cîştigat aste două miĭ ducaţĭ care'ĭ aĭ; şi dacă eştĭ hotărît să'ĭ împarţĭ cu mine, dă'mĭ acum o mie.

— Lasă-mă Mărioară! Miea care mĭ-o cerĭ poate o să-mĭ aducă norocul. Să cîştig încă două miĭ, ş'apoĭ să vezĭ vieaţă ce o să ducem.

— Bravo! Noroc bun, Manoile! Un toast în norocul luĭ Manoil, domnilor!

— Bravo! ziseră toţĭ; toastele se repetară, şi eŭ, însoţit de vre-o doĭ din convivĭ, plecaĭ, lăsînd pe ceĭlalţĭ cu femeile la masă.

In sala de cărţĭ, găsiĭ pe Generalul. Incepuĭ cu dînsul o partidă şi puseĭ pe masă un pumn de ducaţĭ. El mestecă cărţile.

— Aĭ perdut, îmĭ zise el cu sînge rece.

— *Quitte ou double!* îĭ ziseĭ, puind altă carte.

El amestecă cărţile, le întoarse. Aĭ pierdut îmĭ maĭ zise el, scoţîndu-mĭ-o în faţă.

Daŭ toţĭ baniĭ ce aveam.

— Nasturiĭ ceĭ frumoşĭ de briliant nu'ĭ jocĭ?

— O sută de ducaţĭ mă ţin.

— Fie, ţi'ĭ primesc cu două sute... Iarăşĭ aĭ perdut îmĭ zice.

— Caiĭ şi trăsura, cincĭ sute de galbinĭ.

— Fie.

— Intoarce, că cartea'ĭ pe masă.

— Aĭ perdut ĭarăşĭ, domnişorule!

— Mobilele şi tot ce am în casă, treĭ sute de galbinĭ! Primeştĭ?

— Fie... Stos!

— Valet!

— Aĭ pĭerdut iarăşĭ.

— Fă'mĭ credit.

— Nu se poate.

Apoĭ plecîndu-se la urechile mele:

— Zoe te iubeşte, îmĭ zise... Renunţă la dînsa; o mie de ducaţĭ, să jucăm!

— Generalule!

— Gîndeşte-te! Ia'ţĭ seama!

— Fie! îĭ ziseĭ, şi simţiĭ că casa se învîrteşte cu mine.

— Aĭ perdut, îmĭ zise el; şi lăsă cărţile din mînă.

Apoĭ, plecîndu-se ĭarăşĭ la urechĭa mea:

— Astă seară chiar voĭ veni să ĭaŭ în stăpînire caiĭ, şi apartamentul d-tale, cu tot ce se află în lăuntru.

— Astă-seară? Nu se poate; o! unde să mă culc?

— Unde ştiĭ... Asta nu mă priveşte.

— Dar, generalule, fiĭ omenos.

— Vreĭ să'ţĭ fac graţie?

— Graţie? Află, domnule, că Romînul nu cere graţie, în nenorocirile sale.

Eram disperat. Mă întorseĭ în cabinetul unde aşteptaŭ femeile.

— Am perdut tot!

— Nu e nimica, răspunse Mărioara; nicĭ eŭ, vrea să zică, n'am cîştigat. Mîine

o să'ţĭ întorcĭ. Umpleţĭ paharele, d-nilor! Şampania, deşteaptă bucuria şi sparge întristarea!

Capul meŭ vuea; credeam că casa se întoarce cu mine, vedeam oameniĭ pe jumătate; pare că toţĭ dănţuea înaintea ochilor meĭ! Mărioara nu era maĭ puţin ameţită; părul eĭ scurtat şi castaniŭ cădea pe umeriĭ albĭ ca laptele. Ea se pleca pe mine, gura eĭ căta neîncetat cînd buzele mele, cînd paharul de şampanie.

— Vĭeaţa este tristă, amiciĭ meĭ! Să bem, ca să înecăm durerile ce simţim!...

— Ce? Aĭ şi tu dureri? o întrebă unul.

— Dacă am dureri?... Crezĭ că vĭeaţa ce o duc îmĭ este plăcută? Crezĭ că nu am o minută în care roşesc de mine în-su-mĭ? Şi plîng cu lacrămĭ!

Zicînd vorbele aceste, o înecă plînsul.

— Dar sînt nebună! urmă ea. Dragiĭ meĭ, ĭertaţi-mă, uĭtasem că eŭ sînt aicĭ ca să vă fac de petrecere...Să bem...Bucuria va veni!... Vino, scumpul meŭ Manoile... O sărutare, o lungă sărutare, şi fiĭ voĭos, ast-fel este cartea.

— Dar am perdut tot.

— Ce fel?

— Tot, îţĭ zic; acela ce cerşeşte pe po-

duri este mai bogat de cît mine...Nu mai am nimic....

— Nici cu ce plăti masa?

— Nu mai am nici unde dormi astă noapte, am pierdut trăsura, caii, casa, și tot ce am în lăuntru...Nu mai am de cît fracul ăsta ce vedeți asupra mea!

— Adevărat, strigară doi inși, noi am fost martori la aceasta.

— Dacă este așa, zise Mărioara, îți fac reverințele mele, domnule Manoile! Veĭ plăti scump farsa ce ne-ai jucat!

— Dacă este așa, zise birtașul, veĭ avea bunătate să'mĭ lași aici fracul...

— Bravo! strigă altul, desbrăcați-l.

Oameni și femei puseră mîna pe mine; într'un minut eram jumătate desbrăcat.

— Aide! zise un vechiŭ camarad, fă-ne ceva versuri să te iertăm!

— Ce? Este poet acesta?

— Atîta'i lipsea.

— Manoile, dacă ești poet, găcește cum se rimează poețel?

— Cu ușurel, răspunse altul.

— Ba cu mișel, strigă un altul, și toți începură să rîdă.

— Imi veĭ plăti cu sîngele tăŭ aceasta, îi strigai.

Rîsul lor se adăogi.

— Manoile, fă'mĭ o odă, să te plătesc aĭcea.

— D-zeul meŭ? Cine mă va scăpa?

— Eŭ, răspunse un glas de femee.

Mă întorseĭ și văzuĭ o femee în mască, care'mĭ întinse mîna.

— Vino, Manoile!

— Zoe!

— Unde să vie, zise birtașul, este dator cu o sută de galbinĭ.

— Iată'ĭ, zise ea, aruncînd o pungă plină cu aur.

Birtașul numără banii și află suma îndoită.

— Dacă este așa, am cinste să mă închin...

— Vino, vino, Manoilul meŭ!...

Mă îmbrăcaĭ și urmaĭ acest înger ceresc.

— Să eșim de-aĭcea, zise Zoe.

— Dar unde să mergem?

— Acasă.

— La mine?

— Dar.

— Dar nu știĭ nimic? Dreptul de a reintra în casă l-am perdut în cărți... Casa mea va fi orizonul de acum înainte...

— O Dumnezeule!

— Zoe! Zoe! Sînt un mizerabil!... Numaĭ moartea poate să mă scape...

— Manoile, nu vorbi ast-fel...

— Zoe, nu sînt demn de pardon... Am jucat în cărțĭ... Intoarce-ți ochiĭ de la mine, căcĭ aĭ să auzĭ un lucru grozav!

— Pentru D-zeŭ! Mă sperii?

— Am jucat în cărțĭ.., pardon!... pardon!... pe tine, Zoe, pe tine te-am jucat...

— Nu te înțeleg...

— Un om mĭ-a zis: Zoe te ĭubește; renunță la ea și să jucăm; dacă pĭerd, pĭerd o mie de ducați, dacă cîștig...

— D-zeul meŭ!... Dar eștĭ nebun!... Unde o să dormĭ astă noapte?...

— Nu știŭ.

— Să mergĭ la Frosa, saŭ la Elena.., Așteaptă-mă un minut... Vreŭ să le întîlnesc...

Zoe se duse.

Generalul trecu pe lîngă mine.

— O vorbă, domnule!

— Două, dacă vreĭ.

— Dinĭoară eraĭ egalul meŭ; acum nu aĭ nicĭ unde să trecĭ noaptea. Vino să'ți fac o propunere.

— Care?

— Știĭ că sînt puternic?... Inaintea mea

nu este nicĭ o autoritate aicea care să ridice fruntea...

— O ştiŭ.

— Eŭ, din astă seară îţĭ ĭaŭ casa în stăpînire.

— Poţĭ.

— Dar pot tot odată, nu numaĭ să te las acasă, dar să'ţĭ întorc baniĭ ce am cîştigat.

— Cum?

— Maĭ întîĭ să eşim îndată de aicĭ.

— Pe urmă?

— Acasă ţi-oĭ spune.

— Primesc.

Eşirăm din bal; în cîte-va minute furăm acasă.

— Ia o hîrtie, şi scrie ce ţi-oĭ dicta eŭ...

— Numaĭ să nu fie o laşitate.

— Domnule!...

— Dictează.., vom vedea...

«Zoe!

«Dacă vreĭ să mă vezĭ încă o dată «cîte-va minute înainte de a muri, grăbeşte de vino.» Destul. Acum subscrie şi trimite scrisoarea la Zoe. Tu veĭ pleca de acasă, înţelegĭ?... Iată condiţia de care'ţĭ vorbeam.

— Ascultă, Generalule! Am călătorit

mult; am văzut tot felul de țărĭ.., prin urmare am cunoscut tot felul de mizerabilĭ!... ĭar nicĭ unul care să te întreacă!

Generalul se sculă.

— Domnule! astă insultă se poate spăla numaĭ cu vĭeața....

Nu apucă să mîntue și de o dată văzuĭ că ușa cabinetuluĭ se deschide repede.

Era Frosa și Zoe.

— Mulțămesc, Manoile! mulțămesc, îmĭ zise Zoe; aĭ inimă nobilă.

— Stăĭ, Generalule, zise Frosa... Ascultă, Manoile, omul acesta este un laș, nu ticălos; cărțile cu care ți-a cîștigat eraŭ măsluite...; nu'ĭ eștĭ cu nimic dator.

— Doamnă! dă-ți seamă! O să'mĭ răsbun amar, zise Generalul eșind.

— Să'ți răsbunĭ asupra uneĭ femeĭ? Nu este o noutate ceea ce zicĭ.

— Cărțile eraŭ prefăcute?

— Ascultă, Manoile. De cînd aĭ intrat în bal, nu te-am scăpat un minut din vederea mea; pe cînd jucațĭ eram acolo, lîngă Generalul; un ofițer îĭ da, de cîte orĭ puntaĭ, o păreche de cărțĭ pe ascuns; privitoriĭ șoptiră la urechile mele: cărțile sînt măsluite., îl înșală!... Insă nimenĭ nu avu curagiul să ți-o spue ție... Eram in-

dignată, cu atîta maĭ mult căcĭ auzisem ce'ţĭ şoptise Generalul... Ast-fel îĭ smulseĭ cărţile din mînă: Generale eştĭ un laş, îĭ ziseĭ... Vedeţĭ, domnilor, mă îndreptaĭ către maĭ mulţĭ jucătorĭ care, esaminîndu-le, declarară că aveam dreptate. Te căutam să'ţĭ spuĭ, cînd găsiĭ pe Zoe, spăimîntată de nenorocirea ce ţi se întîmplase. Copila îmĭ zise că te-a văzut în bal; te căutarăm îndeşert. Atuncĭ crezînd că aĭ venit acasă, alergarăm aci, tocmaĭ pe cînd intraĭ cu Generalul. Temîndu-ne de vre o laşitate din partea acestuĭ om, ne ascunserăm în cabinetul cela, de unde am auzit toate.

— Mulţămesc, bunul meŭ Manoil, căcĭ dacă mĭ-aĭ fi trimis scrisoarea aceea, aşĭ fi venit îndată.

— Dar e tîrziŭ... Zoe, să mergem acasă.

— Da, buna mea Frosă...

— Manoile, cred că o să te vedem înainte de plecare, nu'ĭ aşa?

— De plecare? Nu înţeleg ce vreĭ să zicĭ.

— Ne ducem la Paris, cel mult peste patru zile...

— Singură?

— Cu Zoe, Elena şi Andreĭ...

— Cu Zoe?

Lucru cĭudat!... Noutatea asta făcu o impresie străină asupra mea...Nu ştiŭ ce simţiĭ; dar aş fi vroit ca Zoe să nu plece, saŭ să nu plece fără de mine. Văzuĭ în imaginaţia mea ca printr'un vis, copila aceasta, lăsată în voile sale, ocolită de adoratorĭ, ĭar eŭ şters din suvenirea sa... Oh! eram gelos!... Zoe pleacă! Cuvîntul acesta îmĭ făcea răŭ; ea era singura fiinţă ce se maĭ interesa de mine; şi o pĭerdeam pentru tot deauna poate.

— Eĭ bine, mă întrebă Zoe cu Frosa...

Aşĭ fi dat lumea ca să nu plece. O Dumnezeule! Aşa dar am să rămîn cu totul strein în lume!...

Cu vorbele aceste mă înecă plînsul.

— Trebuĭe să fiŭ prea degradat şi prea nefericit, de bună seamă, că toată lumea mă părăseşte.

Imĭ ascunseĭ capul în mîĭnĭ şi fără să vreŭ, plîngeam ca un copil.

— Zoe, dacă inima nu te maĭ ţine aicĭ şi dacă sînt ursit să văd stingîndu-se cele maĭ dulcĭ vise de fericire ale vĭeţiĭ mele şi să mor de durere, pleacă! pleacă! Singurul lucru ce te rog, este să nu maĭ gîndeştĭ şi să nu'ţĭ maĭ aducĭ aminte de mine. Dar eştĭ crudă, Zoe!... Căcĭ eŭ nu

am meritat o lovitură ca aceasta!... Ah! în adevăr, doamna mea, sînt nebun ca să vorbesc ast-fel!... Căcĭ în sfîrşit, cine sînt eŭ? Un om vil şi degradat pe care sufletele cele maĭ vile şi degradate ar fi trebuit să'l părăsească! Da, da, sînt nebun!... Ah! pardon, pardon, Zoe, dacă am crezut un minut că un înger ca tine a putut să mă iubească!...

— Nu'ţĭ ziceam eŭ? zise Zoe, aruncîndu-se în braţul meŭ. Te iubesc, te iubesc! Manoilul meŭ! Nu, nu voiŭ pleca; o durere desperată îmĭ însufla ideea aceasta; dar acum... Oh! zi, zi încă odată că mă iubeştĭ!... Vorba asta în gura ta este dulce ca vĭeaţa!

Vorbele, fără sir, se grămădeaŭ pe buzele sale; lacrimile străluceaŭ în genele eĭ.

— Te iubesc, Zoea mea, încă de mult; eŭ însumĭ nu ştiam... Da, da, te iubesc! Cînd auziĭ că aĭ să plecĭ, mi se păru ca o mînă de fer îmĭ smulge inima!

La vorbele aceste, Zoe plîngea cu hohot.

— Eartă-mă, îmĭ zise ea, sînt atît de fericită! Nu ştiŭ ce zic, ce fac!... Ah! cînd aĭ ştiĭ cît suferream!

— Zoe! numaĭ eŭ am trebuinţă de ertare!

— Fetică, zise Frosa, este mĭezul nopţiĭ, să mergem!

— Dar, Zoĭca mea! Acum să te ducĭ... Aĭ făcut un om fericit, aĭ ridicat un om din tina ticăloşieĭ... Acum poţĭ să te ducĭ şi fi mulţumită cu inima ta... Aducerea aminte a cuvintelor tale, va rămînea să mă mîngîĭe în singurătatea mea!

— Mîĭne vom prînzi împreună? zise Frosa, şi făpturile astea june şi drăgălaşe dispărură ca două umbre de fericire!

3 Februare

Abia cele dintîĭ raze ale ziliĭ pătrunseră în camera mea, şi Generalul trimise doĭ martorĭ să mă chĭeme la duel.

— Generalul, îmĭ face mare onoare, le răspunseĭ eŭ. Primesc cu plăcere propunerea sa; nu aveţĭ trebuinţă a vă înţelege cu martoriĭ meĭ; mă voiŭ bate cu armele ce va vroi Generalul. Locul, pavilionul de la Băneasa; la amĭază-zi, voiŭ fi acolo cu martoriĭ meĭ.

Trimişiĭ Generaluluĭ eşiră.

— Domnule Manoile, îmĭ zise Ana, copila ce o smulsesem din ghĭarele pros-

tituţieĭ, şi care dormea într'un cabinet alăturea, aşteptînd să plece la ţară.

— Ce vreĭ, Ano?

— Vreĭ să te baţĭ în duel? Am auzit tot fără să vreŭ; te încredinţez, nu'mĭ puteam astupa urechile.

— Eĭ bine! Şi pe urmă?

— Poate să te omoare! Ce păcat! Eştĭ atît de bun, atît de mărinimos! Dacă aşĭ putea, te-aşĭ opri; dar nu am nicĭ un drept asupra d-tale. Iţĭ fac însă o rugăciune!

— Spune, copilă!

— Lasă-mă să staŭ încă astăzĭ aicĭ. Rănit, ferească D-zeŭ, să aĭbă cine să te caute; o femee se pricepe maĭ bine.

— Eştĭ liberă să facĭ ce vreĭ.

Mă îmbrăcaĭ şi eşiĭ să 'mĭ caut martoriĭ.

Băgaĭ de seamă că toată lumea ce mă cunoştea şi întîlneam, saŭ întorcea capul, saŭ se uita la mine cu curiositate. Imĭ închipuiĭ că acestea vine de la scena ce avusesem la bal.

Merg la doĭ inşĭ carĭ 'ĭ cunoşteam; îĭ rog să 'mĭ fie martorĭ; nu vor să primească.

Orĭ unde mă îndreptaĭ, îmĭ închiseră uşa.

Temîndu-mă să nu lipsesc de la rendevu, alergaĭ la Băneasa, fără martorĭ. Nimenĭ! Aştept acolo; nimenĭ.

Mă întorc acasă; întreb dacă cine-va m'a căutat. Nimenĭ!...

— Cu atît maĭ bine că n'aĭ găsit pe nimenĭ! zise Ana.

— Ano, mĭ-am luat de seamă că tu nu trebuĭe să te ducĭ la ţară. Ţĭ-am găsit eŭ un loc maĭ bun aicĭ în Bucureştĭ. Este aicĭ o domnişoară frumoasă la chip ca şi la suflet. Ea mă iubeşte, eŭ o iubesc ca vĭeaţa. Dar sînt nebun!... Ce 'ţĭ vorbesc eŭ ţie ast-fel de lucrurĭ? Tu nu ştiĭ încă ce va să zică a iubi...

— Iţĭ cer ertare domnule Manoil! îmĭ zise ea. Sînt de cincĭ-spre-zece anĭ, este adevărat; dar nenorocirile mĭ-aŭ dat douăzecĭ. Părăsită de mumă, de toată lumea, simţeam trebuinţă de a iubi ceva... Iubesc un băĭat de două-zecĭ de anĭ, care, ca mine, este şi el străin în lume; noĭ săraciĭ, noĭ iubim maĭ mult de cît d-voastră, căcĭ în vĭeaţa simplă şi tristă, inima este singură a noastră comoară.

— Bine, Ano, şi unde este iubitul tăŭ?

— El este în casa Logoſătuluĭ B...

— In ce condiție?

— Rob.

— Rob? Țigan? Tu, o ființă atît de frumoasă să iubeștĭ un țigan?

— Așa, domnule, și încă cu iubirea cea maĭ adevărată. Dar cînd aĭ ști ce suflet are băĭatul ăsta, cînd aĭ ști cîtu'ĭ de bun, delicat, cu minte... O! Domnule, nimenĭ n'ar zice că e țigan. Să 'l auzĭ cît de dulce vorbește!... Să vezĭ cum scrie...

— Cum? Un țigan să știe carte?

— Da, domnule. Dascălul care avea boĭerul în casă pentru copiĭ, l-a învățat și pe dînsul carte. Toată ziua muncea bietul băĭat ca un rob, iar noaptea învăța, căcĭ avea tragere de inimă. Nu este destul atîta, dar el și zugrăvește, domnule! A învățat și zugrăvitura de la dascălul acela. Să vezĭ cum mĭ-a făcut portretul meŭ, fără să fiŭ față.

Vorbind ast-fel îmĭ scoate un cadru mic, cu două fețe. Pe o parte era portretul eĭ, desemnat cu tuș; era destul de bine; pe ceea parte era un potret bărbătesc.

— Dar acest potret al cuĭ e?

— Este portretul săŭ. L'am rugat eŭ,

și s'a zugrăvit singur în oglindă. Așa că'ĭ bine, domnule?

— Amantul tău, Ano, este cu talent, și'ți dau dreptate să'l iubești.

— Așa'ĭ că e păcat, domnule, să fie rob? Inchipuește'ți ce voiŭ face eŭ acuma, cu iubirea mea? Eŭ nu'l pot dobîndi de cît făcîndu-mă roabă; și știĭ, domnule, numaĭ ideea asta, mă face să nebunesc. Este grozav lucru a fi cine-va rob, domnule, nu'ĭ așa?

— Aĭ dreptate, copila mea, robiea este amară!

— De multe orĭ l-am îndemnat eŭ să se hotărască să fugă cu mine; să trecem în altă țară și să ne facem nevăzuțĭ de aicĭ, ca să trăim liberĭ; dar el nu vrea, căcĭ nu se îndură să lase pe mumă-sa, pe care o iubește ca sufletul. Eŭ, una, nu știŭ cum poate el să'și iubească muma. El se și teme: boierul, stăpînul săŭ, e mare și puternic; el, prin ocîrmuire, îndată ne-ar urmări și ne-ar prinde și atuncĭ ar fi vaĭ de el! Ah! D-zeule! Cînd ar ști Stănica că eŭ sînt aicĭ, sînt sigură că s'ar ucide!

— Liniștește-te, Ano! Zoe o să facă fericirea voastră, sînt încredințat...

— Ah! d-le Manoile! Ce văd? Curtea e plină de cazacĭ! Uĭte-te!

Copila eşi şi după două minute intră speriată.

— Domnule Manoile! Poliţia!...

— Zi să intre!

Secretarul poliţieĭ intră însoţit de doĭ. poliţaĭul, arătîndu-mĭ un cuţit plin de sînge.

— Este al meŭ, îĭ răspunseĭ; literile astea iniţiale mărturisesc. Dar cum se află el în mîna d-tale? Erĭ încă era pe masa mea aicĭ!

— Acest stilet s'a găsit în noaptea trecută, înfipt în inima coloneluluĭ P... zise el.

— Amantul uneĭ femeĭ numită Mărioara?

— Vezĭ că ştiĭ? Scrieţĭ aceasta, domnilor, ca prima d-sale arătare! Acuma, domnule Manoile, trebue să înţelegĭ că este banuĭală cum că uciderea asta, s'a comis de d-ta... Mărioara aceea te acuză şi cuţitul acesta, care nu tăgăduieştĭ-că e al d-tale...

— Ce fel mă acuză, Mărioara?

— Zice că te-a văzut eşind din camera coloneluluĭ...

— Calomnie, domnule! Calomnie infamă.

— Acuma de odată, d-ta eştĭ arestat,

domnule! Inţelegĭ bine că nimenĭ nu poate zice încă că d-ta eştĭ ucigătorul... Este bănuĭală... .Noĭ ne facem datoria, pînă cînd tribunalul va hotărî...

Apoĭ turnîndu-se către Ana:

— Fata asta, orĭ cine ar fi, se socoteşte arestată. Porunca zice să te arestăm în casa d-tale... O persoană deosebită ca d-ta, nu are loc la puşcărie... Nimenĭ nu poate eşi de aicĭ! Acuma, domnilor, noĭ să mergem!

Poliţia eşi.

— Domnule Manoil, nu eştĭ vinovat... D-zeŭ însuşĭ să mĭ-o zică, nu o cred!

— Eştĭ bună, Ano; îţĭ mulţămesc. Nu mă tem de legĭ. Dreptatea va fi pentru mine; sînt calomniat. Dar am cuvînt ca să mă turbur: calomnia este ca un cărbune stins, ce nu te arde, dar te mînjeşte. Erĭ seară încă, eram ferice ca o pasăre în aer; şi astă-zĭ.... Dar este o fatalitate ce cade asupra mea! Abia îmĭ zîmbeşte un minut de fericire, şi se stinge ca un vis!... Zoe, poate, nu va crede că sînt nevinovat! Toată lumea mă va ocoli! Părinţiĭ mă vor arăta copiilor lor, şi vor zice: acest om este un ucigător!

Un serv îmĭ aduse o scrisoare.

O scrisoare! Poate de la Zoe!.. O deschid... Era de la martoriĭ Generaluluĭ...

«Domnule!

«N'am venit la randevu, pentru că eştĭ acuzat de ucigător. D-ta înţelegĭ că pe cît timp veĭ purta acest nume, nu poţĭ să te baţĭ cu un om onorabil».

Scrisoarea aceasta îmĭ explică primirea cea rece a cunoştinţelor mele în ziua aceasta, refuzul martorilor şi cele-lalte.

Sgomotul se răspîndise în oraş că şînt ucigător.

Mulţimea credulă, fiara aceasta cu o sută de inimĭ, şi fără nicĭ un cap, se strînse înnaintea casiĭ mele. Uniĭ strigaŭ: afară ucigătorul! Alţiĭ aruncară cu pietre în ferestre. Pe Ana o răni la cap. Poliţia veni şi împrăştie norodul.

4 Februare

Toată lumea mă ocoleşte. Zoe plînge; nenorocirea mea îĭ va ucide vieaţa. Trebuie să mă fi dispreţuind!

Numaĭ la nenorocire cunoaştem adevăraţiĭ amicĭ. Eŭ însă nu am nicĭ unul, căcĭ toţĭ m'aŭ părăsit, pînă şi Ana. Toţĭ, afară de unul, care nicĭ odată n'a avut un bine deosebit de la mine; Gherman, sărmanul bătrîn! Să'l fi văzut cum îmĭ lua mîinele

şi le săruta, zicîndu-mĭ: curagiŭ... Dumnezeŭ e bun!...

Ana, care o credeam a fi un înger, însuşĭ ea a fugit! Dar sînt nebun! Pentru ce mă voiŭ plînge? Trebue să sufer urmăririle faptelor mele! Cine altul de cît eŭ însumĭ, este cauza tuturor acestor nenorocirĭ?...

5 Februare

Nu trebue să osîndim repede.

Zoe a venit să mă vază.

Abĭa intră în camera mea, şi mi se aruncă în braţe plîngînd.

— Manoile! Toţĭ te părăsesc! In familia noastră nimenĭ nu vrea să maĭ audă de tine vorbind; numaĭ unchĭul meŭ îţĭ ţine parte. In lume, femeile, maĭ generoase de cît bărbaţiĭ, aŭ luat partida ta; dar eŭ sînt sigură despre inocenţa ta!... Eŭ, Manoile, sînt încredinţată că nu eştĭ culpabil... Eştĭ jucăria uneĭ intrigĭ infame... Ah, ce necaz am avut pînă să viŭ aicĭ!

— Zoe! îngerul meŭ, care 'mĭ daĭ vĭeaţă în minutele astea! Imĭ zicĭ că eştĭ sigură de inocenţa mea!... Eĭ bine!... Sînt fericit!... Uită-mă; voiŭ muri cu nepăsare!... Ce'mĭ pasă că lumea mă ocoleşte? Tu

îmĭ rămĭĭ, Zoica mea!... Lumea, pentru mine, eştĭ tu. Amorul uneĭ femeĭ degradate m'aŭ fost degradat, şi îmĭ făcuse vĭeaţa povară; amorul tăŭ mă ridică şi'mĭ face zilele plăcute! Lasă-mă să'ţĭ sărut mîĭnile, picĭoarele, o sufletul meŭ!... Lasă-mă să te admir! Eştĭ frumoasă sub costumul acest negru! Frumoasă ca dimineaţa care ese din umbrele nopţiĭ!... Lasă-mă să admir florile acele cereştĭ şi fragede, ce soarele tinereţiĭ le seamănă pe feţele tale!... Să le admir eŭ, eŭ singur!.. Căcĭ vezĭ, Zoică, sînt gelos şi de lumina ziliĭ ce te sărută!

— Manoile!

— Sînt nebun, nu'ĭ aşa?

— Nu am zis aceasta. Dar pentru ce să fiĭ gelos?... Saŭ maĭ bine... da, da, Manoile, fiĭ gelos!... Şi mă iubeşte!... Eŭ însumĭ sînt geloasă... Ah! cînd aĭ ştiĭ cît am suferit pe cînd te vedeam vorbind cu alte femeĭ!... Dar eram nebună; nu aveam cuvînt; aşa e, Manoile? Ah! zi că nu aveam cuvînt!

— Copilă!

— Mi se părea numaĭ, că am cuvînt; nu este aşa?

— Zoe, poţĭ bine să zicĭ vorba asta;

căcĭ nu eram atît de căzut pre cât mă arătam. Fiinţele acele voĭoase ce aveaŭ numaĭ chipul femeilor se împărtăşeaŭ de masa mea, dar nu şi de inima mea. Dar să lăsăm vorbele acestea, o dulce înger! Trecutul mă face să roşesc şi să tremur!... Mi se pare că mă trezesc din patimă în sinceritate!... Insă adu-ţĭ aminte! Sînt ucigător, cel puţin în opinia lumiĭ.

— Şi ce'ţĭ pasă de lume, aĭ zis, dacă eŭ te iubesc... Apoĭ, mîine veĭ fi liber, căcĭ eştĭ inocent.. O! sînt sigură că degetul luĭ D-zeŭ va descoperi inocenţa ta... O dată liber, plecăm de aice, în ţărĭ streine!

— Aĭ uitat că eŭ nu maĭ am nimica.

— Dacă vreĭ tu, Manoilul meŭ, orĭ cînd mĭ-aĭ zice, mîna aceasta va fi a ta. Eŭ am avere mare...; ce este al meŭ va fi al tăŭ... Nu o să fiĭ bărbatul meŭ?

— Lumea o să zică că mă hrăneştĭ tu.

— Ce'mĭ pasă de lume?

— Conştiinţa mea?

— Conştiinţa ta? Dar este întemeĭată pe prejudecăţile lumiĭ. Vom merge la moşiile mele, care sînt largĭ şi frumoase. Eŭ voĭ fi fericită pretutindene unde veĭ fi tu. Vom lucra pămîntul. Tu nu veĭ ur-

mări vĭeața vagabondantă a slujbelor, nu'ĭ așa? Trăind la țară ne vom deda la o vĭeață dulce pastorală; vom avea cărți carĭ să ne distragă, ne vom cultiva spiritul... și amorul va face din inimile noastre, niște modele demne de paradis... In cîțĭ-va anĭ, cultivînd moșiile vom îmbunătăți starea locuitorilor; vom face mult bine; și-apoĭ în scurt veĭ face stare tu însuți și starea aceea va fi a ta. Apoĭ, tu nu știĭ Manoile! Tu nu ești sărac pre cît gîndești... Moșia ta s'a vîndut la licitație; dar unchiul meŭ a cumpărat-o pentru tine.

— Adevărat?

— Eŭ am scris acturile.

— Ah! Zoe, ești încîntătoare!

— Nu, zi'mĭ că am cuvînt.

— Tot cuvîntul, îngerul meŭ!

— Vezĭ așa, acum ești cuminte!

— Dar judecata?

— Ești inocent, Manoile; și nu aĭ a te îngriji.

Secretarul poliție intră în cameră.

— Doamna mea! este timp... Măria sa Doamna te așteaptă!

— Viŭ.

Acest trimis se închină și eși.

— Vroĭam să te văd, însă nu puteam să

răzbat aice, zise Zoe, care vru să'mĭ esplice aceasta... Atuncĭ m'am dus la Doamna, ĭ-am căzut la picĭoare; ĭ-am spus că eştĭ inocent, că vroiŭ să te văd... Doamna este un suflet bŭn şi nobil... M'aŭ luat, şi am venit împreună aice... Este afară, mă aşteaptă... Adio Manoile; o să fiĭ liber, saŭ dacă ursita nu va avea îndurare, oh! te voiŭ însoţi, Manoile, în exil şi în mormînt!

7 Februare

Iubite B..

De două zile s'aŭ întîmplat atîtea lucrurĭ cît mi se pare că visez!

Erĭ era să es înaintea judecăţiĭ; la douăspre-zece oare, poliţia veni la mine; mă puseră într'o trăsură închisă şi merserăm la Divan.

Domnul, numise o comisie înadins, compusă de cincĭ membri dintre persoanele cele maĭ onorabile. Cînd întraĭ în sală toţĭ judecătoriĭ aruncară ochiĭ asupra mea, şi păreaŭ că compătimesc cu mine. Adevărul este că opinia publică este luminată de o zi, mulţămită femeilor!

Mărioara şi servitoriĭ mortuluĭ eraŭ aci.

Aceasta purta negru; fața eĭ, altă dată strălucitoare de frumusețe și frăgezime, acuma era veștedă, încrețită și vînătă; privirea eĭ stinsă și sperioasă.

— Femeĭe! întrebă prezîdentul, un boĭer gros cu ochĭeiarĭ, unde te-aĭ născut?

— In Bucureștĭ.

— Care'ți este meseria?

— Cusutoreasă.., modistă.

— Cum te chĭamă?

— Mărioara din botez...

— Iar din gura oamenilor, Nebiruita! strigă un gamen dintre auditorĭ, și toată lumea rîse.

— De cîțĭ anĭ eștĭ?

— Două-zecĭ.

— Pentru ce acuzezĭ pe acest om, cu ce îl dovedeștĭ și de unde îl cunoștĭ?

— Il acuz ca ucigător al colonelului P...; am auzit gemete în camera colonelului; am alergat, crezînd că este bolnav... Dar abia am deschis ușa, și am văzut un om furios eșind din casă... Acel om mi se păru să fie Manoil... Intraĭ în cameră și aflaĭ pe colonel înecat în sînge și cu un cuțit în inimă; ĭaŭ cuțitul, îl privesc, era cuțitul luĭ Manoil... Pe Manoil îl cunosc de cîte-va zile...

— Acuzatule, cunoştĭ cuţitul acesta?

— Este al meŭ, făcut de comandă la Paris, cu firma mea pe el.

— Dar tu, Mario, cum aĭ ştiut că cuţitul acesta este al luĭ Manoil?

— Pentru că'l văzusem la dînsul acasă.

Nu'ţĭ voĭ scrie urmarea procesuluĭ acestuĭa, fiind lungă şi neînsemnătoare, destul că după acuzarea femeiĭ acesteĭa, judecătoriĭ începură a se îndoi despre inocenţa mea.

Eram uluit. Advocatul mă apăra răŭ. Punctul principal era să dovedesc, de la mĭezul nopţiĭ pînă a doua zi la zece seara, cum mĭ-am întrebuinţat timpul; fiind că uciderea pentru care eram acuzat se făcuse în acest spaţiŭ. Din nenorocire, oarele aceste le trecusem singur. La mĭezul nopţiĭ, plecase Zoe şi Frosa; Gherman nu ştia cum am intrat; numaĭ Ana ar fi putut mărturisi, şi aceasta fugise.

— Este vinovat, şopti unul din ascultătorĭ, vedeţĭ că nu ştie ce să răspundă.

In timpul acesta, uşa se deschise repede; o femeĭe intră strigînd: Aşteptaţĭ! Aşteptaţĭ!

Era Ana.

— Eŭ sînt fiica uneĭ femeĭ sărmane.

Muma mea de vre-o două zile nu mîncase nimic, căcĭ n'aveam pe ce cumpăra o bucată de pîine. Lacrămile eĭ îmĭ rupeaŭ inima, dar n'aveam nicĭ o putere! Cum s'o scap? Imĭ veni în minte o idee amară... Hotărîĭ să'mĭ vînd cinstea pe o bucată de pîine, ca să scap vieața maică-mea... O rugaĭ să mă ducă la d. Manoil. Ea se împrotivi; eŭ o rugaĭ; foamea o birui, și în sfîrșit mă duse ea singură acolo unde îĭ zisesem. D. Manoil îĭ dete prețul...Mămămea, lăsîndu-mă acolo, plecă! Eĭ bine, de la mîezul nopțiĭ pîn'a doua zi la zece oare, am fost împreună, și d. Manoil nu a eșit din casă... Iar cînd poliția a venit să'l aresteze, m'a aflat acolo.

Vorbele aceste făcură o impresie străină asupra judecătorilor.

— Cum o să dovedeștĭ cele ce zicĭ? întrebă prezidentul.

— Poate spune chĭar femeĭa asta, zise Ana, arătînd pe Mărioara. Ne-am întîlnit acolo, la d. Manoil; ba încă dumneaeĭ pretindea să fie amoreaza domnuluĭ Manoil, și pe mine mă lua în batjocură. Dacă vroiți să maĭ aveți dovadă, chemați și pe maĭcă-mea, și vă va spune.

— Unde e maĭcă-ta?

— Este aicĭ afară.

Aproziĭ chemară pe muma Aniĭ. Aceasta intră şi măturisi că este adevărat.

— Toate aceste sînt bune, răspunse prezidentul; dar trebuĭe să dovedeştĭ că în adevăr aĭ fost cu dînsul pînă la ziuă.

— Fata asta este necinstită! strigă un băĭat palid de mînie. Nu daţĭ ascultare vorbelor eĭ, boĭerĭ! Ea minţeşte şi înşală!... Să vedeţĭ, cinstiţĭ boĭerĭ! Mĭ-era dragă; dar ce dragă, m'auzĭ!.. Şi ea, şireata, zicea c'ar muri pentru mine!.. Mincĭunĭ! Duminică seara se duse la omul acesta, însoţită de mumă-sa, să se vîndă!.. Eŭ ĭ-am bănuit... Apoĭ mă luaĭ după ele; ele intrară în casa d-luĭ; eŭ stătuĭ la poartă. Peste cîte-va minute, mumă-sa eşi; ea rămase acolo;... eram să nebunesc! M'am pus să pîndesc la poartă... Iată că D. Manoil, ese însoţit de alţĭ oamenĭ şi de cîte-va femeĭ cu măşcĭ; nicĭ una din aceste nu semăna să fie Ana... Atuncĭ, alergaĭ în casă; fata asta se culcase în patul d-luĭ Manoil! Iar eşiĭ la poartă, fără să ştiŭ ce fac; era un'spre-zece ceasurĭ. Atuncĭ D. Manoil veni încă cu altul; maĭ pe urmă două muĭerĭ cu măşcĭ; omul eşi iar; cele două muĭerĭ şezu aicĭ pînă

ce bătu mĭezul nopțiĭ la Bărăție; apoĭ se duseră. Atuncĭ, vruĭ ĭară să mă încredințez dacă una n'ar fi Ana; intru pe unde știam locul..., mă uĭt în casă..., era culcată tot în pat!.. Turbaĭ!.. Imĭ veni în gînd să puĭ foc casiĭ; dar nu aveam cu ce! Mă puseĭ la pîndă în curte, cu ochiĭ la ferestrele unde era Ana... Văzuĭ două umbre pe perdele și căzuĭ în ninsoare, plîngînd!... A doua zi, d. Manoil eși din casă; mă luaĭ după el, cu gînd să'l bat, saŭ chiar să'l și ucid ca să'mĭ răsbun... El merse pe icĭ pe colo, unde abĭa intra și apoĭ ĭar eșea; apoĭ și-a luat drumul la Băneasa...; acolo eram...

— Destul! zise prezidentul. Aĭ spus tot ce trebuĭa să știm.

— Stănică! zise Ana, ĭartă-mă!

— Tacĭ! Tacĭ! Și fugĭ din ochiĭ meĭ, fată pîngărită! Tu aĭ rupt inima mea!... Nu puneți temeiŭ, boĭerĭ, pe vorbele eĭ, ea minte!

Judecătoriĭ intrară în camera de consiliŭ. După cincĭsprezece minute eșiră și declarară în unanimitate că sînt inocent, însă fiind că pricina nu s'a isprăvit încă, să fiŭ chezășuit a mă întoarce la Divan, cînd voiŭ fi chemat, spre a da oare carĭ

răspunsurĭ la întrebările ce mi se vor face. Tot de odată, porunciră arestarea Măriioareĭ şi a servitorilor colonelului ucis. Cînd eşiĭ afară, uniĭ mă sărutară, alţiĭ mă purtară în triumf.

Acasă, mulţime de oamenĭ veniră să mă vadă. După aceştia, Ana.

— Ano! Mĭ-aĭ scăpat maĭ mult de cît vĭeaţa!...

— Domnule Manoile, eraĭ nevinovat... Şĭ-apoĭ, d-ta fuseseşĭ atît de bun pentru mine!...

— Ţĭ-oĭŭ fi recunoscător... Dar fapta asta este prea mare ca să pot să ţĭ-o plătesc.

— Nu vreŭ nimica; mulţămirea că te-am scăpat este destul... Sărmanul Stănică! A făcut un bine, fără să ştie... Durerea luĭ îmĭ sfîşia inima! Dar, pe urmă, ĭ-am spus adevărul; l-am împăcat... M'a trimis să'ţĭ cer voĭe să vie să te vadă...

— Să vie, Ano! Mĭ-ar face plăcere să'ĭ strîng mîna.

— Două dame vor să intre! zise Gherman.

Frosa şi Zoe.

— Aĭ scăpat, îmĭ ziseră ele.

— Nu'ţĭ ziceam eŭ că eştĭ inocent? zise

Zoe. Manoile, cît aĭ suferit!.. Dar în sfîrșit aĭ scăpat!.. Unde este fata aceea ce s'a dat pentru ține, să'ĭ mulțămesc... Dar așa'ĭ Manoile, că tu n'o ĭubești cu inima, pe fata aceea?

— Nu Zoe; fata asta este aicĭ; ĭat'o.., întreab'o, și ea îțĭ va spune...

Ana spuse istoria eĭ; Zoe o sărută, și'ĭ făgădui că'ĭ va da toată protecția eĭ.

Stănică se arătă la ușe.

— Iată'l, strigă Ana.

— Stănică! îĭ ziseĭ, de astă-zĭ mă insărcinez cu fericirea ta... Ana o să aĭbă o zestre ca o fată de boĭer; tu veĭ fi răscumpărat de la stăpînul tăŭ, și-apoĭ slobod, și soț fericit al Aniĭ.

Copiiĭ se îmbrățișară și plîngeaŭ de bucurie.

9 Februare

Mărioara erĭ, chĭemă pe Zoe de la închisoarea unde se afla.

— Simț că o să mor, îĭ zise ea. Manoil este inocent: eŭ am ucis pe colonelul P..., înadins, ca să pĭerd pe Manoil...; pentru aceasta ĭ-am furat cuțitul săŭ...

— Mărioară! Nu te voĭŭ întreba de-aĭ ucis pe omul acela; D-zeŭ te va judeca...

Dar ce'ţĭ făcuse Manoil, de aĭ voit să'l pĭerzĭ?

— Ce'mĭ făcuse? El este pricina de sufer eŭ astă-zĭ, pricina tuturor necazurilor mele. Manoil m'a iubit; eŭ nu'l iubeam...; maĭ tîrziŭ îl iubeam, dar el mă dispreţui cu cruzime!... Apoĭ plecă în străinătate. Mă măritaĭ cu un bărbat bătrîn, crezînd să'l fac să călătorească, numaĭ să văd pe Manoil... Din căsătoria asta, purceseră toate relele mele. Ce vreĭ să ştiĭ?... Il iubeam încă după doĭ anĭ, saŭ maĭ bine, îl ĭubeam, ca să'mĭ răsbun asupra luĭ!... Iată ce te-am chemat să'ţĭ spun; îţĭ repet: Manoil este nevinovat... Incă cîte-va minute şi mor... Fiĭ fericită, Zoe!...

Mărĭoara, muri, mărturisind crima eĭ. Ast-fel se închise dosarul acesteĭ pricinĭ la Divan.

10 Iunie

Iubite B...

Manoil este însurat. Zoe îl iubeşte. Eĭ trăesc la ţară. Nu poţĭ să 'ţĭ închipĭueştĭ ce schimbare şi maĭ ales cîtă fericire este în familia asta! Duduca trăĭeşte cu dînşiĭ.

D-l N. Colescu vine de şade la eĭ ca la copiiĭ săĭ; el o să le lase toată averea luĭ după moarte. Stănică este vătav la moşia luĭ Manoil; el nu e maĭ mult rob; el e liber şi însurat cu Ana.

Dar iarăşĭ viŭ la Manoil. Aĭ zice că este o fată de cincĭ-spre-zece anĭ; atît inima luĭ s'a curăţit, s'a nobilat, lîngă femeĭa sa! Atît este de adevărat că o femeĭe face dintr'un om un demon saŭ un înger, orĭ-ce veĭ voi.

Post scriptum.

Domnul Alecsandru a murit. S'a găsit ucis, în pădure, aflîndu-se la vînat. Se vorbeşte că tatăl Tudoriĭ şĭ-a răsbunat.